

C✓

BRAHMIA
SUTRAM.

61.42779
1990.

శ్రీమతే రామానుజుని పాదముద్దేశం గా
Chakravathi Srnivasa Charier's
133, BIG STREET,
KUMBAKONAM.
Tel: 1424

ప్రథమాధ్యాయే - ప్రథమః పాదః

1 || జిజ్ఞాసాధికరణమ్. — ౧ || ఓం అథ తో బ్రహ్మ జిజ్ఞాసామ్. *
జిజ్ఞాసాధికరణమ్. — ౨ || జిజ్ఞాసాధికరణమ్. *
శాస్త్రీయనిత్యధికరణమ్. — ౩ || శాస్త్రీయనిత్యధికరణమ్. *
సమన్వయాధికరణమ్. — ౪ || తత్తు సమన్వయాత్. *
ఈక్షత్యధికరణమ్. — ౫ || ఈక్షతేర్నాశబ్దం. ౬ || గాణచ్ఛేన్నాశ్చ
బ్ధాత్. ౭ || తస్మిన్ స్వమోక్షోపదేశాత్. ౮ || హేయత్వావచనాచ్చ
౯ || ప్రతిజ్ఞావిరోధాత్. ౧౦ || సావ్యయాత్. ౧౧ || గతిసామన్వయాత్
౧౨ || శ్రుతత్వాచ్చ. *
1. ఆనందమయాధికరణమ్. — ౧౩ || ఆనందమయోభ్యాసాత్ ౧౪ || వి
కారశబ్దాన్నేతిచేన్నప్రాచుర్యాత్. ౧౫ || తద్ధేతువ్యవదేశాచ్చ. ౧౬ ||
మాస్త్రీవర్ణికమేవచగీయతే. ౧౭ || సేతగోసుపవత్రై. ౧౮ || భేదవ్య
వదేశాచ్చ. ౧౯ || కామూచ్చనానుమానాపేదా. ౨౦ || అస్తిత్వస్య
చతద్యోగంశాస్త్రీ. *
అస్తరధికరణమ్. — ౨౧ || అస్తస్థివదేశాత్. ౨౨ || భేదవ్యవ
దేశాచ్చాస్యం. *
ఆకాశాధికరణమ్. — ౨౩ || కాశస్త్యైర్బాత్. *
ప్రాణాధికరణమ్. — ౨౪ || అతపవప్రాణి. *
జ్యోతిరధికరణమ్. — ౨౫ || జ్యోతిశ్చరణాభిధానాత్. ౨౬ || శబ్ద
భిధానాన్నేతిచేన్నతథాచేత్సర్వణిగమాప్తథాహిగమనం. ౨౭ ||

బ్రహ్మసూత్ర - ప్ర - ద్వితీయఃపాదః.

భూతాదిపాదవ్యవచోపపత్త్యైవం॥ ౨౦॥ ఉపదేశభ
న్నాభయస్తిన్నవ్యవిరోధాత్॥

౧౧॥ ఇంద్రియప్రాణాధికరణమ్. - ౨౧॥ ప్రాణస్తోభానుగవ
నవక్తురాత్మోపదేశాదితచేదధ్యాత్మసమృద్ధభూమాపయ
స్త్రీదృష్టితూపదేశోవామదేవవత్॥ ౩౨॥ జీవముఖ్య
న్నేతిచేన్నోపాసాత్రివిధ్యాదాశ్రితత్వాదిహతద్యోగ

ప్రాణాదులనుబట్టి ఇంద్రియధారికమీమాంసాయాం

—*ప్రథమస్యాధ్యాయస్య - ప్రథమఃపాదః.*—

~~ప్రాణాదులనుబట్టి ఇంద్రియధారికమీమాంసాయాం~~

—*ప్రథమాధ్యాయే - ద్వితీయఃపాదః.*—

౧॥ సర్వత్రప్రసిద్ధ్యధికరణమ్. - ౧॥ ఓంసర్వత్రప్రసిద్ధోప
వివక్షితగుణోపపత్త్యైవ॥ ౩॥ అనుపపత్త్యనుశారీరః॥ ౪॥ క
వదేశాచ్చ॥ ౫॥ శబ్దవిశేషాత్॥ ౬॥ స్మృత్యైవ॥ ౭॥ అర్
త్తద్యవదేశాచ్చనేతిచేన్ననిచాయత్వాదేవంవ్యోమవ
మ్యాగప్రాప్తిరితచేన్నవైశేష్యాత్॥

౨॥ అత్త్రధికరణమ్. - ౨॥ అత్తాచరాచరగ్రహణాత్॥ ౧
ణాచ్చ॥ ౧౧॥ గుహంప్రవిష్టావాత్వానౌహితద్దగ్ధనాత్॥
షణాచ్చ॥

౩॥ అస్తరాధికరణమ్. - ౩॥ అస్తరఉపపత్తేః॥ ౧౪॥ స్థానా
చ్చ॥ ౧౫॥ సుఖవిశిష్టాభిధానాదేవచ॥ ౧౬॥ అతఏవ
౧౭॥ శ్రుతోపనిషత్కృత్యభిధానాచ్చ॥ ౧౮॥ అనవస్థి
చ్చనేతరః॥

౪॥ అస్తర్యామ్యధికరణమ్. - ౧౯॥ అస్తర్యామ్యధిదైవాధిలా
త్వవ్యవదేశాత్॥ ౨౦॥ నవస్మార్తమతద్ధర్మాభిలాపాచ్ఛే
ఉభయేపిహిభేదేనైవమధీయతే॥

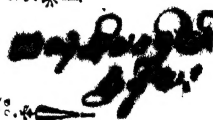
బ్రహ్మసూత్ర - ప్ర - త్వతీయఃపాదః.

॥ అదృశ్యత్వాదిగుణకాధికరణమ్. — ౨౨ ॥ అదృశ్యత్వాదిగుణకోదర్యోక్తేః ॥ ౨౩ ॥ విశేషణభేదవ్యవచేశాభ్యాంబనతరా ॥ ౨౪ ॥ యాపౌషన్యాసాచ్చ ॥ *

॥ వైశ్వానరాధికరణమ్ — ౨౫ ॥ వైశ్వానరస్సాధారణశబ్దవిశేషాత్ ॥ ౨౬ ॥ స్వర్యమాణమనుమానంస్యాదితి ॥ ౨౭ ॥ శబ్దాదిభ్యోస్తః ప్రతిష్ఠానాచ్చనేతిచెన్నతథా దృష్ట్యవదేశాదసమ్భవాత్పురుషమపిచైనమధీయతే ॥ ౨౮ ॥ అతఏవనదేవతాఘాతంచ ॥ ౨౯ ॥ సాక్షాదవ్యవిరోధంజైమినిః ॥ ౩౦ ॥ అభివ్యక్తైరిత్యాత్మరథ్యః ॥ ౩౧ ॥ అనుస్త్వతేర్పాదరిః ॥ ౩౨ ॥ సమ్మజైరితిజైమినిస్తథాహిదర్శయతి ॥ ౩౩ ॥ ఆమనన్తిచైనమస్తిక్ ॥

ఇతిశారీరకమీమాంసాయాం

—*ప్రథమస్యాధ్యాయస్య - ద్వితీయఃపాదః.*—

—*ప్రథమాధ్యాయ - తృతీయఃపాదః.*—

౧ ॥ ద్యుభావ్యాధికరణమ్. — ౧ ॥ ఓం ద్యుభావ్యాద్యయతనంస్వశబ్దాత్ ॥ ౨ ॥ ముక్తోపసృప్యవ్యవదేశాచ్చ ॥ ౩ ॥ నానుమానమతచ్ఛబ్దాత్ప్రతిభాచ్చ ॥ ౪ ॥ భేదవ్యవదేశాత్ ॥ ౫ ॥ ప్రకళణాత్ ॥ ౬ ॥ స్థిత్యదనాభ్యాంచ ॥ ౧ ॥ భూమాధికరణమ్. — ౭ ॥ భూమాసమ్ప్రసాదాదధ్యవదేశాత్ ॥ ౮ ॥ ధర్మోపపత్తిశ్చ ॥ *

౨ ॥ అక్షరాధికరణమ్. — ౯ ॥ అక్షరమమృరాస్తధృతేః ॥ ౧౦ ॥ సాచప్రశాసనాత్ ॥ ౧౧ ॥ అన్యభావవ్యాప్తతైశ్చ ॥ *

౩ ॥ ఈక్షతికర్తాధికరణమ్. — ౧౨ ॥ ఈక్షతికర్తవ్యవదేశాత్సః ॥ *

౪ ॥ దహరాధికరణమ్. — ౧౩ ॥ దహరఉత్తరైభ్యః ॥ ౧౪ ॥ గతిశబ్దాభ్యాంతథాహిదృష్టంబిక్తంచ ॥ ౧౫ ॥ ధృతేశ్చమహిమ్నోస్యాస్తిన్నుపలభ్యైః ॥ ౧౬ ॥ ప్రసిద్ధేశ్చ ॥ ౧౭ ॥ ఇతరపరామర్యాత్సజితీచెన్నాసమ్భవాత్ ॥ ౧౮ ॥ ఉత్తరాచ్ఛేధాత్పిర్బుతస్వయావస్తు ॥ ౧౯ ॥ అన్యార్థశ్చ

బ్రహ్మసూత్రే - ప్ర - తృతీయః పాదః.

శ్రుతామర్యః॥ ౨౦॥ అల్పశ్రుతేరితిచేత్తదుక్షం॥ ౨౧॥ అనుకృతేస్తస్య
చ॥ ౨౨॥ అపిస్తర్యతే॥ *

ప్రమితాధికరణమ్.- ౨౩॥ శబ్దాదేవప్రమితః॥ ౨౪॥ హృద్భృషేష
యాతుమనుష్యాధికారత్వాత్॥ *

౨॥ దేవతాధికరణమ్.- ౨౫॥ తదుపర్యపిబాదరాయణస్సమ్భవాత్॥ ౨౬
విరోధఃకర్తవ్యతీతేనానైకప్రతిపత్తైర్దర్శనాత్॥ ౨౭॥ శబ్దభృతీచేన్నా
తఃప్రభవాత్ప్రత్యక్షానుమానాభ్యాం॥ ౨౮॥ అతఏవచనిత్యత్వం॥ ౨౯॥
సమాసనామరూపత్వాచ్చవృత్తావప్యవిరోధోదర్శనాత్ప్రతేచ్ఛ॥ *

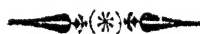
౩॥ మధ్యధికరణమ్.- ౩౦॥ మధ్యాదివ్యసమ్భవాదనధికారంజైమినిః॥ ౩౧
జ్యోతిషిభావాచ్చ॥ ౩౨॥ భావంతుబాదరాయణోస్తేహి॥ *

౪॥ అవస్థాదాధికరణమ్.- ౩౩॥ శుగస్యతదనాదరశ్రవణాత్తదా
న్తనానామృద్భృతేహి॥ ౩౪॥ శబ్దభృతీచేన్నా
ప్రత్యక్షానుమానాభ్యాం॥ ౩౫॥ సంస్కారపరామర్శాత్తదభావాభిలాషా
చ్చ॥ ౩౬॥ తదభావనిర్ధారణేచప్రవృత్తైః॥ ౩౭॥ శ్రవణాధ్యయనా
ర్థప్రతిషేధాత్॥ ౩౮॥ స్మృతేచ్ఛ॥ *

౫॥ ప్రమితాధికరణశేషః.- ౪౦॥ కమ్యనాత్॥ ౪౧॥ జ్యోతిర్దర్శనాత్॥
౪౦॥ అర్థాంతరత్వాదివ్యపదేశాధికరణమ్.- ౪౨॥ ఆకాశోర్థాంతరత్వా
దివ్యపదేశాత్॥ ౪౩॥ సుషుప్త్యుత్థాగ్రస్త్యర్థేదేన॥ ౪౪॥ పత్యా
దిశబ్దేభ్యః॥ *

ఇతిశారీరకమీమాంసాయాం

—*ప్రథమస్యాధ్యాయస్య - తృతీయః పాదః.*—

— ప్రథమాధ్యాయే - చతురఃపాదః. —

౧॥ ఆనుమానికాధికరణమ్.— ౧॥ ఓం ఆనుమానికమప్యేకేషామితిచేన్న
శరీరరూపకవిన్యస్తగృహీతేర్దర్శయతిచ॥ ౨॥ సూక్ష్మంతుతదర్శత్యాత్॥
౩॥ తదధీనత్వాదర్థవత్॥ ౪॥ జ్ఞేయత్వావచనాచ్చ॥ ౫॥ వదతీతిశైన్న
ప్రాజ్ఞోహిప్రకరణాత్॥ ౬॥ త్రయాణామవచైవముపన్యాసఃప్ర
శ్నశ్చ॥ ౭॥ మహద్వచ్చ॥ *

౨॥ చమసాధికరణమ్.— ౮॥ చమసవదవిశేషాత్॥ ౯॥ జ్యోతిరుపక్ర
మాతుతథావ్యధీయతపకే॥ ౧౦॥ కల్పనోపదేశాచ్చమధ్యాదివద
విరూధః॥ *

౩॥ సజ్ఞోపసక్తగ్రహాధికరణమ్.— ౧౧॥ ససజ్ఞోపసక్తగ్రహదపినానాభా
వాదతిరేకాచ్చ॥ ౧౨॥ ప్రాణాదయోవాక్యశేషాత్॥ ౧౩॥ జ్యో
తిషైకేషామసత్యన్నే॥

౪॥ కారణత్వాధికరణమ్.— కారణత్వేనచాకాశాదిషుయథావ్యవదిష్టే
*

౫॥ జగద్వాచిత్యాధికరణమ్.— ౧౪॥ జగద్వాచిత్యాత్॥ ౧౫॥ జీవము
ఖ్యప్రాణలిక్ష్ణాన్నేతిచేత్తద్వ్యాఖ్యాతం॥ ౧౬॥ అన్యార్థంతుజైమినిః
ప్రశ్నవ్యాఖ్యానాభ్యామపిచైవమేకే॥ *

౬॥ వాక్యాన్వయాధికరణమ్.— ౧౭॥ వాక్యాన్వయాత్॥ ౧౮॥ ప్రతిజ్ఞా
సిద్ధేర్నిజమాత్మరథః॥ ౧౯॥ ఉతగ్రమిష్యతపవమ్భువాదిత్యైదులా
మిః॥ ౨౦॥ అవస్థితేరితికాశక్యతన్నః॥ *

౭॥ ప్రకృత్యధికరణమ్.— ౨౧॥ ప్రకృతిశ్చప్రతిజ్ఞాదృష్టానైనువరో
ధాత్॥ ౨౨॥ అభిధ్యోషదేశాచ్చ॥ ౨౩॥ సాక్షాచ్ఛృణోతామ్నా

బ్రహ్మసూత్రే - ఓ - ప్రథమఃపాదః.

౧॥ ఆన కః శేః॥ ౨॥ పరిణామాత్ ॥ ౨౮ ॥ యోనిశ్చహీయతే॥

౩॥ సర్వవ్యాఖ్యానాధికరణమ్ - ౨౯॥ ఏతేనసర్వవ్యాఖ్యానావ్యాఖ్యా
తాః॥

ఇతిశారీరకమీమాంసాయాం

—*ప్రథమస్యాధ్యాయస్య - చతుర్థఃపాదః*—

అధ్యాయః.౧-పాదాః.౪-అధికరణాని-౩౫-సూత్రాణి-౧౩౮.

ప్రథమాధ్యాయస్సమాప్తః.

~~~~~

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

బ్రహ్మసూత్రే,

—*ద్వితీయాధ్యాయే - ప్రథమఃపాదః*—

~~~~~

౧॥ స్మృత్యధికరణమ్. - ౧॥ ఓం స్మృత్యనవకాశదోషప్రసంగఇతిచేన్నా.

స్మృత్యనవకాశదోషప్రసంగాత్ ॥ ౨॥ ఇతరేషాంచానుపలభేః.

౨॥ యోగప్రత్యక్షత్యధికరణమ్. - ౩॥ ఏతేనయోగః ప్రత్యుక్తః॥

౩॥ విలక్షణత్వాధికరణమ్. - ౪॥ నవిలక్షణత్వాదస్యతథాత్వంచశబ్దాత్ ॥

౫॥ అభిమానివ్యవచేశస్తువిశేషానుగతిభ్యాం॥ ౬॥ దృశ్యతేతు ॥ ౭॥ అ

సదితిచెన్నప్రతిషేధమాత్రత్వాత్ ॥ ౮॥ అపీతాతద్వత్ప్రసక్తాదసమ

జ్ఞసం॥ ౯॥ సతుదృష్టాస్తభావాత్ ॥ ౧౦॥ స్వపక్షదోషాచ్చ॥ ౧౧॥ తర్కా

ప్రతిషానాదపి॥ ౧౨॥ అన్యథానుమేయమితిచేదేవమవ్యనిర్దోక్షప్రసక్తః॥

బ్రహ్మసూత్రై - ద్వ - ప్రథమఃపాదః.

౫॥ భోక్తృవత్కర్తృకరణమ్.— ౧౪॥ భోక్తృవత్తైరవిభాగశ్చేత్స్య
ల్లొకవత్* *

౬॥ ఆరంభణాధికరణమ్.— ౧౫॥ తదనన్యత్వమారంభణశబ్దాదిభ్యః॥౧౬॥
భావేచోపలభ్యైః॥ ౧౭॥ సత్వాచ్చాపరస్య॥౧౮॥ అసద్వ్యవదేశాన్నే
తిచెన్నధర్మాస్తరేణవాక్యశేషాద్యుక్తేశ్చబ్దాస్తరాచ్చ॥ ౧౯॥ పటవచ్చ
౨౦॥ యథాచప్రాణాదిః॥ *

౭॥ ఇతరవ్యవదేశాధికరణమ్.— ౨౧॥ ఇతరవ్యవదేశాద్ధితాకరణాదిదోష
ప్రసక్తిః॥ ౨౨॥ అధికస్తుభేదనిర్దేశాత్॥ ౨౩॥ అస్మాదివచ్చతదనువ
వస్తిః॥ *

౮॥ ఉపసంహారదర్శనాధికరణమ్.— ౨౪॥ ఉపసంహారదర్శనాన్నేతిచె
న్నక్షీరవధి॥ ౨౫॥ దేవాదిజడపిలోకే॥ *

౯॥ కృష్ణప్రసక్త్యాధికరణమ్.— ౨౬॥ కృష్ణప్రసక్తిర్నిరవయవ
త్వశబ్దకోపోవా॥ ౨౭॥ శ్రుతేస్తుశబ్దమూలత్వాత్॥ ౨౮॥ ఆత్మనిచై
వంవిచిత్రాశ్చహి॥ ౨౯॥ స్వపటదోషాచ్చ॥ ౩౦॥ సర్వోపేతాచో
తదర్శనాత్॥ ౩౧॥ వికరణత్వాన్నేతిచేత్తదుక్తం॥ *

౧౦॥ ప్రయోజనవత్త్వాధికరణమ్.— ౩౨॥ సప్రయోజనవత్త్వాత్॥౩౩॥
లోకవత్తులీలావైవర్యం॥ ౩౪॥ వైషమ్యవైర్ఘ్యణ్యేనసాపేక్షత్వాత్త
థాహిదర్శయతి॥ ౩౫॥ నకర్తృవిభాగాదితిచెన్నాదిత్వాదుపపద్య
తేచాప్యవలభ్యతేచ॥ ౩౬॥ సర్వధర్మోపపత్తైశ్చ॥ *

ఇతిశారీరకమీమాంసాయాం

—*ద్వితీయస్యాధ్యాయస్య - ప్రథమఃపాదః*—

— ద్వితీయాధ్యాయ - ద్వితీయఃపాదః. —

౧॥ రచనానువపత్త్యధికరణమ్.— ౧॥ ఓం రచనానువపత్తేశ్వరానుమానం ప్రవృత్తైశ్చ॥ ౧॥ పయోమ్బువచ్చైత్తత్రాపి॥ ౩॥ వ్యతిరేకానవస్థితే శ్చానపేక్షత్వాత్॥ ౪॥ అన్యత్రాభావాచ్చసత్యశాచివత్॥ ౫॥ పురుషాత్సవదితిచేత్తథాపి॥ ౬॥ అగ్నేత్వానువపత్తైశ్చ॥ ౭॥ అన్యథానుమితోచజ్ఞశక్తివియోగాత్॥ ౮॥ అభ్యుపగమేష్యర్థాభావాత్॥ ౯॥ విప్రతిషేధాచ్చాసమజ్ఞాసం॥ *

౨॥ మహద్బిర్ధాధికరణమ్.— ౧౦॥ మహద్బిగ్ధవద్వాహుస్వపరిమణ్డలాభ్యం॥ ౧౧॥ ఉభయధాపినకర్తృతస్తదభావః॥ ౧౨॥ సమవాయాభ్యుపగమాచ్చసామ్యాదనవస్థితేః॥ ౧౩॥ నిత్యమేవచభావాత్॥ ౧౪॥ రూపాదిమత్త్వాచ్చవివర్యయోదర్శనాత్॥ ౧౫॥ ఉభయధాచదోషాత్ ౧౬॥ అపరిగ్రహాచ్చాన్యస్తమనపేక్షా॥ *

౩॥ సముదాయాధికరణమ్.— ౧౭॥ సముదాయఉభయహేతుకేపితదప్రాప్తిః॥ ౧౮॥ ఇతరేతరప్రత్యయత్వాదుపపన్నమితిచేన్నసజ్ఞాతభావానిమిత్రత్వాత్॥ ౧౯॥ ఉత్తరోత్పదేచపూర్వనిరోధాత్॥ ౨౦॥ అసతిప్రతిజ్ఞోపరోధోయాగపద్యమన్యథా॥ ౨౧॥ ప్రతిసఖ్యాప్రతిసఖ్యానిరోధాప్రాప్తిరవిచ్ఛేదాత్॥ ౨౨॥ ఉభయధాచదోషాత్॥ ౨౩॥ ఆకాశేచావిశేషాత్॥ ౨౪॥ అనుస్త్పతేశ్చ॥ ౨౫॥ నాసతోద్యష్టత్వాత్॥ ౨౬॥ ఉదాసీనానామపిచైవంస్థిః॥ *

౪॥ ఉపలబ్ధ్యాధికరణమ్.— ౨౭॥ నాభావఉపలబ్ధేః॥ ౨౮॥ వైధర్మ్యాచ్చసస్వప్నాదివత్॥ ౨౯॥ నభావోనుపలబ్ధేః॥ *

౫॥ సర్వధానువపత్త్యధికరణమ్.— ౩౦॥ సర్వధానువపత్తైశ్చ॥ *

౬॥ ఏకస్థిన్నసమ్యవాధికరణమ్.— ౩౧॥ నైకస్థిన్నసమ్యవాత్॥ ౩౨॥ ఏవంచాత్మకాద్రస్యం॥ ౩౩॥ నచపర్యాయాదప్యవిరోధోవికా

బ్రహ్మసూత్రే - త్మ తృతీయఃపాదః.

౯॥ పురుషవిద్యార్థికరణమ్. — ౨౮ ॥ పురుషవిద్యాయామపిచేతరేషాంష
నామ్నానాత్ ॥ *

౧౦॥ వేదాద్యధికరణమ్. — ౨౯॥ వేదాద్యర్థభేదాత్ ॥ *

౧౧॥ హాస్యధికరణమ్. — ౩౦॥ హానాతూపాయనశబ్దశైషత్వాన్యూతా
చ్చస్తస్తున్యత్యవగానవత్తదుక్తం ॥ *

౧౨॥ సామ్యరాయాధికరణమ్ — ౩౧॥ సామ్యరాయేతర్తవ్యాభావాత్త
ధామ్యన్యే ॥ ౩౨॥ శస్తతడభయావిరోధాత్ ॥ ౩౩॥ గతేర్థవత్వము
భయధాన్యధాహివిరోధః ॥ ౩౪॥ ఉపపన్నస్తల్లరణాగ్లోపలక్షణాక
వత్ ॥ ౩౫॥ యావదధికారమవస్థితరాధికారకాణం ॥ *

౧౩॥ అనియమాధికరణమ్ — ౩౬॥ అనియమస్సద్వేషామవిరోధత్వబ్రాహ్మ
మనాభ్యా ॥ *

౧౪॥ అక్షరభ్యధికరణమ్. — ౩౭॥ అక్షరభ్యధియన్తస్యవిరోధస్సామ్యత
త్వావ్యాఖ్యామానసరవత్తదుక్తం ॥ ౩౮॥ అనియమవసనాల ॥ *

౧౫॥ అస్తరత్వాధికరణమ్. — ౩౯॥ అస్తరభూతస్రావవ్యాఖ్యాన
న్యధా ॥ దానుపవత్తరణాసంస్థాపనోపపత్తి ॥ ౪౦॥ వ్యూహితోవిశంప
సోతరవత్ ॥ ౪౧॥ ప్రావహిత్యాః ॥ *

౧౬॥ కామాద్యధికరణమ్. — ౪౨॥ కామాదినిరత్రత్రత దాయతనాదిభ్య ॥
౪౩॥ ఆదిరాదిలోపం ॥ ౪౪॥ ఉపన్యత్రత్రత్రత దాయతనాది ॥ *

౧౭॥ అస్తిధాత
ర్థిస్తైపున్యగ్నిప్రతిబద్ధ ౪౫॥ *

౧౮॥ స్రుణానాధికరణమ్. — ౪౬॥ స్రుదానవశేషవత్తదుక్తం ॥ *

౧౯॥ లిక్ష్మభూయస్తాధికరణమ్. — ౪౭॥ లిక్ష్మభూయస్తావత్తద్ధిబలీశ్వరవత్తదుక్తం

౨౦॥ పూర్వవికల్పాధికరణమ్. — ౪౮॥ పూర్వవికల్పఃప్రకరణాత్సత్త్వి

త్విగ్రియామానసవత్ ॥ ౪౯॥ అపిచేశాచ్చ ॥ ౫౦॥ విద్యైవతమనిర్ధార
ణాద్యర్థనాచ్చ ॥ ౫౧॥ స్రుత్యాదిబలీయస్తావత్తద్ధిబలీశ్వరవత్తదుక్తం ॥ ౫౨॥ అను

సానిభ్యఃప్రజ్ఞావ్రకవృత్తవ్యవర్థవత్తదుక్తం ॥ ౫౩॥ సప్రమాన్యా

- దప్యవలభేర్భక్త్యవన్నహిలోకావధిః॥ ౫౦ ॥ పరేణశబ్దస్యతాద్వి
 ధ్యంభూయస్తాత్వసుబద్ధం॥ *
- ౨౦॥ శరీరేభావాధికరణమ్.— ౫౧॥ ఏకఆత్మనశ్శరీరేభావాత్॥ ౫౨॥ వ్య
 తిరేకస్తద్భావభావిత్వాన్నతూపలభివత్॥ *
- ౨౧॥ అజ్ఞావబద్ధాధికరణమ్.— ౫౩॥ అజ్ఞావబద్ధాస్తునశాఖాసుహీప్రతి
 వేదం॥ ౫౪॥ మన్తాగ్రదివవ్యావిరోధః॥ *
- ౨౨॥ భూమజ్ఞాయస్తాద్విధికరణమ్.— ౫౫॥ భూమ్నఃక్రతువజ్ఞాయ
 స్త్వంతథాహిదర్యయతి॥ *
- ౨౩॥ శబ్దాదిభేదాధికరణమ్.— ౫౬॥ నానాశబ్దాదిభేదాత్॥ *
- ౨౪॥ వికల్పాధికరణమ్.— ౫౭॥ వికల్పవిశిష్టఫలత్వాత్॥ ౫౮॥ కామ్యా
 స్తుయథాకామంసముచ్చయేరన్నవాపూర్వహేత్వభావాత్॥ *
- ౨౫॥ యథాశ్రయభావాధికరణమ్.— ౫౯॥ అగ్రేభూయథాశ్రయభా
 వః॥ ౬౦॥ శిష్టేచ్ఛసమాహారాత్॥ ౬౧॥ గుణసాధారణ్యశ్చతేషాం॥
 ౬౨॥ సవాతస్సహభావాశ్చతేః॥ ౬౩॥ దర్శనాచ్చ॥ *

ఇతిశాస్త్రోక్తసిమాంసాయాం

శ్చేయన్యధ్యాయస్య శ్చతీయఃపాదః.

— త్మతీయాధ్యాయే - చతుర్థఃపాదః —

- ౧॥ పురుషార్థాధికరణమ్.— ౧॥ ఓం పురుషార్థాతశ్చబ్దాదిచిదరాణ
 ణః॥ ౨॥ శేషత్వాత్పురుషార్థవాదోయథాన్యేష్వితిజైమినిః॥ ౩॥ అచా
 రదర్శనాత్॥ ౪॥ తచ్చుక్రితేః॥ ౫॥ సమన్వారవృత్తాత్॥ ౬॥ తద్వతో
 విధానాత్॥ ౭॥ నియమాత్॥ ౮॥ అధికౌపదేశాత్తుబాచరాయణస్యై
 వంతద్దర్శనాత్॥ ౯॥ తుల్యంతుదర్శనం॥ ౧౦॥ అసార్వత్రికీ॥ ౧౧॥ వి
 భాగశ్చతపత్॥ ౧౨॥ అధ్యయనమాత్రపతః॥ ౧౩॥ నావిశేషాత్॥

- ౪॥ వాయుక్రియాధికరణమ్.— ౮॥ నవాయుక్రియేష్వత్తగుపదేశాత్॥
 ౯॥ చక్షురాదివత్తుతత్సహాశిష్టాద్యధిభ్యః॥ ౧౦॥ అకరకాచ్యనదో
 వస్తథాహిదర్యయతి॥ ౧౧॥ పచ్చివృత్తిర్మనోవద్వ్యవద్యతే॥ *
 ౫॥ శ్రేష్ఠాణుత్వాధికరణమ్.— ౧౨॥ అణుశ్చ॥ *
 ౬॥ జ్యోతిరాద్యధిష్ఠానాధికరణమ్.— ౧౩॥ జ్యోతిరాద్యధిష్ఠానంతుతదామ
 ననాత్పాత్రణవతాశబ్దాత్॥ ౧౪॥ తస్యచనిత్యత్వాత్॥ *
 ౭॥ ఇన్ద్రియాధికరణమ్ — ౧౫॥ తన్ద్రియాణితద్వ్యవదేశాదన్యత్ర శ్రే
 ష్ఠాత్॥ ౧౬॥ భద్రశ్రుతేరైవతీక్షణ్యాచ్చ॥ *
 ౮॥ సంజ్ఞామూర్తిక్లప్త్యధికరణమ్ — ౧౭॥ సంజ్ఞామూర్తిక్లప్తిస్తుత్రివృ
 త్కృత్వతఃపదేశాత్॥ ౧౮॥ మాంసాదిభామంయథాశబ్దమితరయో
 శ్చ॥ ౧౯॥ వైశేష్యానుతద్వాదస్తద్వాదః॥ *

ఇతిశానీరకముమాంసాయాం

ప్రయన్యధ్యాయస్య చతుర్థఃపాదః

అధ్యాయః ౨ పాదాః ౪ అధికరణాని ౩౩ సూత్రాని ౧౧౪

ద్వితీయాధ్యాయస్సమాప్తః

శ్రీమతేరామానుజాయనమః

శ్రీమతేరామానుజాయనమః

బ్రహ్మసూత్ర
 శ్రీమతేరామానుజాయనమః
 బ్రహ్మసూత్ర

- ౧॥ తదన్తరప్రతిపత్త్యధికరణమ్.— ౧॥ ఓం తదన్తరప్రతిపత్తౌరంహతి
 సముపిషాం ౬॥ స శ్చ నిగూహణాబ్ధాం ౨॥ తా ౧౧౪ తత్త్వత్వభూయ

౧॥ ఫలాధికరణమ్.— ౩౭ ॥ ఫలమతఉపపత్తైః ॥ ౩౮ ॥ శ్రుతత్వాచ్చ
 ౩౯॥ ధర్మంజైమినరతఫవ ॥ ౪౦ ॥ పూర్వంతుబాదరాయణోపేక్ష
 వ్యవదేశాత్ ॥

ఇతిశాన్తీరకమీమాంసాయాం

తృతీయస్యాధ్యాయస్య ద్వితీయఃపాదః.

శ్రుతీయాధ్యాయే - తృతీయఃపాదః
 భాగ్యమును సూక్ష్మముగా వర్ణించుచున్నది.

౧॥ సర్వవేదాంతప్రత్యయధికరణమ్.— ౧॥ ౧॥ సర్వవేదాంతప్రత్యయం
 చాదవాద్యవిశేషాత్ ॥ ౨॥ భేదాన్నేతిచేదేకస్యామతిః ॥ ౩॥ స్వాధ్యాయ
 యస్యతథాత్వహిసమాచారేధికారాచ్చసవవచ్చత్తస్మిన్ముఖః ॥ ౪॥ ౪
 ర్మయతిచ ॥ ౫॥ ఉపసంహారోర్థాధిదాన్వధిసేవవస్యమానేచ ॥ *
 ౬॥ అస్యధాన్వధిధికరణమ్.— ౬॥ అస్యధాన్వంశచూచితజ్ఞానవిశేషాత్ ॥
 ౭॥ సవాస్తవకంభేదాత్ప్రసంగేనస్యామతిః ॥ ౮॥ సంజ్ఞాతస్త్వత్త
 నుత్తరస్త్వత్తరపి ॥ ౯॥ వ్యాప్తకస్త్వత్తరపి ॥ *
 ౧౦॥ సగ్యాధాని ॥ ౧౦॥ — ౧౦॥ సర్వవేదాంతప్రత్యయే ॥ *
 ౧౧॥ అన్యధాన్వధిధికరణమ్.— ౧౧॥ అన్యధాన్వంశచూచితజ్ఞానవిశేషాత్ ॥
 ౧౨॥ స్వాధ్యాయప్రాప్తిరుపచయోపచయోపాధి ॥ ౧౩॥ ఇతరేత్వర్థసామా
 న్యాత్ ॥ ౧౪॥ అధ్యానాయప్రయోజనాధావాత్ ॥ ౧౫॥ అత్తశక్త
 చ్చ ॥ ౧౬॥ అత్తశక్తిహీనితితరవదుత్తరాత్ ॥ ౧౭॥ అన్వయాదితి
 తస్యైదవధాన్వత్ ॥ *
 ౧౮॥ కార్యాఖ్యానాధికరణమ్.— ౧౮॥ కార్యాఖ్యానాదపూర్వం ॥ *
 ౧౯॥ సమానాధికరణమ్.— ౧౯॥ సమానవచంచాభేదాత్ ॥ *
 ౨౦॥ సమృద్ధాధికరణమ్.— ౨౦॥ సమృద్ధాదేవమన్యత్రాపి ॥ ౨౧॥ సవా
 విశేషాత్ ॥ ౨౨॥ దర్శయతిచ ॥ *

బ్రహ్మసూత్ర - ద్వీ - శ్చతీయఃపాదః.

॥ పశుపత్యధికరణమ్. — ౩౫॥ పశుపత్యసామన్వితాత్ ॥ ౩౬॥ అధిష్ఠా
నానుపపత్తేశ్చ ॥ ౩౭॥ కరణవచ్చేన్నభోగాదిభ్యః ॥ ౩౮॥ అస్తవత్త్వ
మసర్వజ్ఞతావా॥ *

॥ ఉత్పత్త్యసమ్భవాధికరణమ్. — ౩౯॥ ఉత్పత్త్యసమ్భవాత్ ॥ ౪౦॥ స
కచర్తుఃకరణం ॥ ౪౧॥ విజ్ఞానాదిభావేవాతదప్రతిషేధః ॥ ౪౨॥ విప్ర
తిషేధాచ్చ॥ *

ఇతిశారీరకమీమాంసాయాం

ద్వితీయస్యాధ్యాయస్య - ద్వీయఃపాదః.

ద్వీయఃపాదః - శ్చతీయఃపాదః.

విలుదధికరణమ్. — ౧॥౬౦ సవిలుదశ్రుతేః ॥ ౧॥ అస్తిత్యు ॥ ౩॥ నాన్యస
మ్భవాచ్చద్వాచ్చ ॥ ౪॥ స్యాన్వైచికస్యబ్రహ్మశబ్దవత్ ॥ ౫॥ ప్రతిజ్ఞాపరి
నివృత్తీకాత్ ॥ ౬॥ శబ్దేభ్యః ॥ ౭॥ యావద్వికారంతువిభాగోలోక
వత్ ॥ ౮॥ ఏతేనమాతరంస్వవ్యాఖ్యాతః ॥ ౯॥ అసమ్భవస్తుసతోను
పపత్తే॥ *

తేజోధికరణమ్. — ౧౦॥ తేజోతస్తధాహ్యహ ॥ ౧౧॥ ఆహః ॥ ౧౨॥
పృథివీ ॥ ౧౩॥ అధికారరూపశబ్దాస్తలేభ్యః ॥ ౧౪॥ తదధిధ్యానాదేవ
తుల్యైర్జ్ఞాత్యః ॥ ౧౫॥ విపర్యయేనకుక్రమోతడవనద్యలేచ ॥ ౧౬॥ అ
స్తేనవిజ్ఞానమనసీక్రమేణతల్లిగ్గాదితచెన్నవిశేషాత్ ॥ ౧౭॥ చరాచ
రవ్యపాత్రయస్తస్యాత్వస్యసదేశోభాస్తద్భావభావిత్యాత్ ॥ *
ఆత్మా ॥ ౧౮॥ నాత్మాశ్రుతేర్నిత్యత్వాచ్చతాభ్యః ॥ *
జ్ఞాధికరణమ్. — ౧౯॥ జ్ఞాతఏవ ॥ ౨౦॥ ఉతా ॥ ౨౧॥ త్యాగతీనాం ॥
౨౨॥ స్యాత్తనాచోత్తరయోః ॥ ౨౩॥ నాణురతచ్ఛ్రుతేరితిచేన్నేత
రాధికారాత్ ॥ ౨౪॥ స్వశబ్దాన్తనాభ్యాంచ ॥ ౨౫॥ ఆవిరోధశ్చస్తవ
వత్ ॥ ౨౬॥ అవస్థితైశ్చేష్యాదితచేన్నాభ్యుపగమాద్భూమిహి ॥ ౨౭॥
గుణాద్వాలోకవత్ ॥ ౨౮॥ శ్చుతిలేకోగస్తవత్తధాచదగ్భ్యు

వ్యభిచారపదేశాత్ ॥ ౨౯ ॥ తద్గుణసారత్వాత్తత్త్వవ్యవహారః ప్రాజ్ఞపతే ॥
 ౩౦ ॥ యావదాత్మభావిత్వాచ్చనదోషస్తద్దర్శనాత్ ॥ ౩౧ ॥ పుంస్తస్మి
 దివత్త్వస్యసతోభివ్యక్తియోగాత్ ॥ ౩౨ ॥ నిత్యోపలబ్ధ్యనుజలబ్ధిప్రస
 జ్ఞోస్యతరనియమోవాస్యథా ॥ *

౫ ॥ కర్తృధికరణమ్. - ౩౩ ॥ కర్తాశాస్త్రీగ్రహణాత్ ॥ ౬౪ ॥ ఉపా
 దానాద్విహారోపదేశాచ్చ ॥ ౩౪ ॥ వ్యవహారాచ్చక్రియాయాంసచేన్న
 దైశవివర్యయః ॥ ౩౬ ॥ ఉపలబ్ధివదనియమః ॥ ౩౭ ॥ శక్తివివర్యయాత్ ॥
 ౩౮ ॥ సమాధ్యభావాచ్చ ॥ ౩౯ ॥ యథాచతత్సంభయథా ॥ *

౬ ॥ పరాయత్తధికరణమ్. - ౪౦ ॥ పరాత్పరమ్యుక్తితేః ॥ ౪౧ ॥ కృత్ప్ర
 యత్నా సేతుస్తువిహితప్రత్యక్షావైర్వ్యవహారికభ్యః ॥ *

౭ ॥ అంశాధికరణమ్. - ౪౨ ॥ అంశోనానావ్యవహారాదన్యథాచాపిదాశ
 కితవాదిత్వమధీయతే ॥ ౪౩ ॥ మన్తవర్ణాత్ ॥ ౪౪ ॥ అక్షరభ్య
 ౪౫ ॥ ప్రకాశాదివత్తునైవంపరః ॥ ౪౬ ॥ స్వరనిచ ॥ ౪౭ ॥ అనుజ్ఞాన
 హారోదేహసమృద్ధాజ్ఞోతిరాదివత్ ॥ ౪౮ ॥ అసంతతశ్చాన్యథా ॥ ౪౯ ॥
 ౪౯ ॥ అభాససవచ ॥ ౫౦ ॥ అదృష్టానియమాత్ ॥ ౫౧ ॥ అభిసన్ధ్యాదిపప
 తేనైవం ॥ ౫౨ ॥ ప్రదేశభేదాదితినన్తాన్తర్భావాత్ ॥ *

నిత్యసారీకమీమాంసాయాం

ద్వితీయస్యాధ్యాయస్య శృతియఃపాదః.

ద్వితీయస్యాధ్యాయే - చతుర్థఃపాదః.

౧ ॥ ప్రాణోత్పత్త్యధికరణమ్. - ౧ ॥ ఓం తథాప్రాణోః ॥ ౨ ॥ గాత్ర
 ఘ్నవాత్తత్త్వక్రితేచ్ఛ ॥ ౩ ॥ తత్పూర్వకత్వాద్వాచః ॥ *
 ౨ ॥ సంతకత్యధికరణమ్. - ౪ ॥ సంతకతేర్విశేషితత్వాచ్చ ॥ ౫ ॥ హస్తా
 యస్సుసితేతోనైవం ॥ *

౧౭॥ చిద్భక్తిరేతస్సుః శక్తిః॥౧౮॥ జ్ఞానమన్యంజైవనీరహితశాస్త్ర
 మనదత్తి॥౧౯॥ అనుష్ఠేయంబాధరాయణస్సమ్యక్తతే॥ ౨౦॥ వి
 ధిర్యధారణతే॥ *

॥ సుతిమా ప్రాధికరణమ్. — ౧౧॥ సుతిమాత్రముపాదాభివేదనా
పూర్వత్వాత్ ॥ ౨౨॥ భావశబ్దాచ్చ॥ *

॥ పరిష్కారార్థం - ౨౩॥ పరిష్కారార్థం చేసిన విషయము
 ౨౪॥ తదాపై కవ్యాంబునాత్ ॥

॥ అగ్నిస్తనాధికరణమ్. — ౨౫ ॥ అతపవచాగ్నిస్తనాద్యనపేషా ॥ *

౨॥ సర్వాపేక్షాధికరణమ్, - ౨౬॥ సర్వాపేక్షాచయజ్ఞాదిశ్రుతేర్హవత్.

శమదమాద్యధికరణమ్. — ౨౭॥ శమదమాగ్యతేషాన్యైర్తథాపి
తద్విధేస్తదజ్ఞతయాతేషామప్యవశ్యానుష్ఠేయత్వాత్॥ *

౨॥ సర్వాన్నానుమత్యధికరణమ్. — ౨౦॥ సర్వాన్నానుమత్యధికరణమ్. —
త్యయేతద్దన్వనాతే॥ ౨౧॥ అనాధ్యాత్వం ౨౨॥ అనిష్ట్యైవ, ౨౩, ౨౪
బ్రహ్మతోకామకారే॥

॥ విహితత్వాధికరణము. ॥ ౩౨॥ విహితత్వాద్వాక్చక్రమకర్తాః ॥ ౩౩॥
సహకారిత్యేవచ ॥ ౩౪॥ సర్వధాపితవినోభయత్యాత్ ॥ ౩౫॥ అన్య
భవంబద్ధమయతి॥

॥ విధురాధికరణమ్. ౩౬ ॥ అన్తరాచాపితుపద్మస్యైః ౩౭ ॥ అపస్త
ర్మతే ॥ ౩౮ ॥ విశేషానుగ్రహశ్చ ॥ ౩౯ ॥ స్త్రీపితరజ్ఞానాద్యోన్మోచనమ్ ॥

౧౦॥ తద్వ్యాతాధికరణమ్— రం॥ తద్వ్యాసస్య సునాతచ్ఛాఖ్యామితేర
 పీనియమాన్త్రుషాభావేభ్యః॥ రం॥ సచాధికారికషణేపతనాను
 మానాత్తదయోగాత్॥ రం॥ ఉపభూర్వమపిత్యైకభావమశనత్తత్స
 క్తం॥ రం॥ బహిస్తుభయధాపిస్తుతేరాచారాభ్యః॥ *

చి॥ స్వామ్యధికరణమ్. - ౪౪॥ స్వామిని పలుకుటెట్లా ప్రాయః ౪౫॥
ఆర్దిష్ఠ్యమిష్టాదులొక ప్రస్తావనరిక్రియతే॥

ని. ౧. సహకార్యచరవిధ్యుద్దిగణామ్. — ర. ౨. సహకార్యచరవిధ్యుద్దిగణామ్.

౧౮

బ్రహ్మసూత్ర - తృ - జతుర్థఃపాదః.

తత్త్వతీయంతద్వతావిధ్యాదీవత్ || ౪౭ || కృత్స్నభావాత్తుగ్భావో
సంహారః || ౪౮ || మానవదితరేషామప్యవదేశాత్ ||

౧౩ || అనావిష్కారాధికరణమ్. — ౪౯ || అనావిష్కార్యస్వస్వభావత్ ||

౧౪ || విహికాధికరణమ్. — ౫౦ || విహికమప్రస్తుతప్రతిబద్ధతద్దర్శనాత్,

౧౫ || ముక్తిఫలాధికరణమ్. — ౫౧ || ఏవంముక్తిఫలానియమస్తదవస్థావధ్య
తేస్తదవస్థావధ్యతే ||

ఇతిశారీరకమీమాంసాయాం

తృతీయస్యాధ్యాయస్య - జతుర్థఃపాదః.

అధ్యాయః-౩-పాదః-౪-అధికరణాని-౫౫-సూత్రా-౩-౧౮-౨

తృతీయాధ్యాయస్సమాప్తః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

బ్రహ్మసూత్రే,

చతుర్థాధ్యాయే - ప్రథమఃపాదః.

౧॥ ఆవృత్త్యధికరణమ్.— ౧॥ఓం ఆవృత్తిరసకృదుపదేశాత్॥ స్థిరీయ
 ౨॥ ఆత్మజ్యోపాసనాధికరణమ్.— ౩॥ ఆత్మైతితూపగచ్ఛన్తి సర్వకా
 ౪॥ ప్రకాశాధికరణమ్.— ౫॥ న ప్రతీకేనహిసః॥ ౬॥ బ్రహ్మదృష్టిరుత్కర్షా
 ౭॥ ఆదిత్యాదిమత్యధికరణమ్.— ౮॥ ఆదిత్యాదిమతయశ్చక్షుఃపవత్రైః
 ౯॥ ఆనీనాధికరణమ్.— ౧౦॥ ఆనీనస్సమ్మవాత్॥ ౧౧॥ ధ్యానాచ్చ॥ ౧౨॥ అచలత
 చాపేఽన్య ౧౦॥ స్మరన్తివ ౧౧॥ యత్రైకాగ్రతాతత్రా విశేషాః
 ౧౩॥ ఆప్రయాణాధికరణమ్.— ౧౪॥ ఆప్రయాణాత్తత్రాపిహిదృష్టం
 తదధిగమాధికరణమ్.— ౧౫॥ తదధిగమడత్తరపూర్వాఘోరశ్లేష
 నాశాతద్వ్యపదేశాత్॥
 ఇతరాధికరణమ్.— ౧౬॥ ఇతరస్మాద్యవసంశ్లేషఃసాతేతు॥
 ౧౭॥ అనారబ్ధకార్యాధికరణమ్.— ౧౮॥ అనారబ్ధకార్యేవతతపూర్వేతదవ
 ౧౯॥ అగ్నిహోత్రాధ్యధికరణమ్.— ౨౦॥ అగ్నిహోత్రాదితతత్తా
 ర్యాయైవతద్దగ్ధనాత్॥ ౨౧॥ అతోన్యపిహ్యేకేషాముఖయోః॥ ౨౨॥ య
 దేవవిద్యయేతిహి॥
 ౨౩॥ ఇతరతుపతాధికరణమ్.— ౨౪॥ భోగేనత్వితరేతుపయిత్యా తస
 మ్పద్యతే॥

ఇతిశారీరకమీమాంసాయాం

చతుర్థస్యాధ్యాయస్య - ప్రథమఃపాదః

బ్రహ్మసూత్రై - చ - శ్లోకీయఃపాదః.

— చతుర్థాధ్యాయే - ద్వితీయఃపాదః. —

౧॥వాగధికరణమ్.౧॥ఓంవాక్తనసేదన్మనాచ్ఛబ్దాచ్ఛ॥౨॥అతవీవసర్వాగ్మను॥

౩॥ మనోధికరణమ్. — ౩॥తన్ననఃప్రాణఉత్తరాత్॥ *

౩॥ అపహ్నితాధికరణమ్. — ౪॥ సోధ్యతేతదుపగమాదిభ్యః॥ *

౪॥ అపహ్నితాధికరణమ్. — ౫॥ పూతేషుతచ్ఛ్రితేః॥౬॥నైకస్త్విదర్శయతోపా

శ్చక్షుష్టక్రమాధికరణమ్. — ౭॥ సమానాచాస్పత్యపక్రమాదమృత

నుపోవ్య॥౮॥తదావీతెస్సంసారవ్యవదేశాత్॥౯॥ సూక్ష్మంప్ర

శ్చతథోపలభ్యే॥౧౦॥ నాపమదైనాతః॥౧౧॥ అస్మైవచూపవ

త్రైయాష్టా॥౧౨॥ ప్రతిషేధాదితిచెన్నశారీరాత్సప్టోపేయికేషాం॥

౧౩॥స్వస్యతేవ॥ *

౧॥ పరసమృత్యుధికరణమ్. — ౧౪॥ తానివరేతథావ్యహ॥ *

అవిభాగాధికరణమ్. — ౧౫॥ అవిభాగోవచనాత్॥ *

తదోకోధికరణమ్ — ౧౬॥ తదోకోగ్రజ్వలనంతప్రకాశితద్వారా

విద్యాసానుద్ధ్యుచ్ఛేషగత్యనుస్తృతియోగాచ్ఛహార్దానుగృహీతశ్చ

తాధికయా॥ *

౧॥ రక్ష్యనుసారాధికరణమ్. — ౧౭॥ చక్షుర్విషుస్తార్తి॥ *

౦॥ నిశాధికరణమ్. — ౧౮॥ నీశి నేతచెన్నసమృద్ధస్య౯ నాభావ

త్వాద్యశ్చయతిచ॥ *

౧॥ దక్షిణాయనాధికరణమ్. — ౧౯॥ అతశ్చాయనెషిదక్షిణే॥౨౦॥యో

గినఃప్రతిస్త్ర్యేలేస్తార్తైతే॥ *

ఇతిశారీరకమిమాంసాయాం

చతుర్థాధ్యాయస్య - ద్వితీయఃపాదః.

— చతుర్థాధ్యాయే - శ్లోకీయఃపాదః. —

అర్చిరాద్యధికరణమ్. — ౧॥ ఓం అర్చిరాదినాతత్ప్రగ్రితేః॥ *

వాక్యధికరణమ్. — ౨॥ వాయుమజ్జాదవిశేషవిశేషాభ్యాం॥ *

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

గీతామహాత్మ్యం.

బ్రహ్మకాయేన ప్రకారేణ సర్వపాపక్షయోభవత్ । వినావేదేనతప
సావినాతీగైర్దేవినాపభైః॥ ౧॥ వినాదైవేర్దేవినాధ్యానైర్దేవినాచేన్ద్రియనిగ్ర
హైః । వినాశాస్త్రసమూహైశ్చ కథంముక్తిరవాప్యతే॥ ౨॥ సర్వకామఫ
లావాప్తికథంనాసమవాప్యతే । కథముత్పద్యతేభక్తిఃకేశవోపరిసర్వదా॥
౩॥ నిశ్చలామనిశార్థులభునర్జన్మనిజన్మని । స్వరణంచేవదేవస్యకథమనైభవే
న్మునె॥ ౪॥ వేదశాస్త్రార్థకుశలసర్వదాభగవత్సమ । వెదానామితిహాసా
నాంసర్వాగ్రజ్ఞమహామునె॥ ౫॥ శ్రీవేదవ్యాసఃకథయామిమునిశ్రేష్ఠయద్వి
శేషమశేషతః । ప్రసాదార్జేవదేవస్యనాజ్ఞాతంమమవిద్యతే॥ ౬॥ ధనంజయ
యయద్దీతంచేవదేవేనచక్రిణా । సేనయోరుభయోర్మధ్యేకురుక్షేత్రేమహా
త్మనా॥ ౭॥ తచ్చుక్రియంతాంమహాభాగాఃశ్రోత్రామృతమసుప్తము । శ్ర
వణాన్మృత్యుతేజంతగన్తసంసారబన్ధనాత్॥ ౮॥ హరిశ్చధాచదేవానాంద్వి
పదాంబ్రాన్మణోయథా । కపిలాసర్వభేనూనామోపధీనాంయథాయ
జాః॥ ౯॥ ఏకాదశీప్రతానాన్తత్రమాణాంయథాయతిః । సర్వశాస్త్రా
గ్రహాన్మృతతథాగీతాప్రకీర్తితా॥ ౧౦॥ గీతాసుగీతాకర్తవ్యాకిముక్తేశ్చ
స్త్రీసంగ్రహైః । యాస్యయంపద్మనాభస్యముఖపద్మాద్వినిశ్రుతా॥ ౧౧॥
తుష్ట్యర్థంవాసుదేవస్యదేవదేవస్యచక్రిణః । సర్వవేదమయీగీతాసర్వ
శాస్త్రమయోమనుః॥ ౧౨॥ సర్వతీర్థమయీగజ్ఞాసర్వదేవమయోహరిః । స
ర్వధర్మమయీయస్మాత్తస్మాద్గీతాంసమభ్యసేత్॥ ౧౩॥ గీతామభ్యసతో
విత్త్యంవిష్టోర్భక్తిరతస్యచ । ద్వాదశీంసేవమానస్యశాశ్వతంపదచక్రయం॥
౧౪॥ సాగ్రామశిలాగ్రతుగీతాభ్యాసంకరోతియః । జన్మాన్తరస్సహనా
జీవసతేబ్రహ్మణఃక్షయే॥ ౧౫॥ సూత్యాపివాజగత్సర్వముషిత్వాగజరాచ

రం పాపాఘ్నస్త్వితేనైవగీతాధ్యాయాకథంచన॥౧౬॥ గీతాంధ్యాయః
యోనిత్యంకపిలాశ్వధనస్మిథా । ధాత్రిభాయాంసమాశ్రిత్యసర్వాశ్రయః
లంలభతే॥౧౭॥ తెనైష్టంక్రతుభిస్సర్వైర్వర్జితంతేనగవాయుశం । గీతాశ్చ
భ్యసతానిత్యంతేనాప్తంపదమవ్యయం॥౧౮॥నిత్యంభాగవతంకాస్త్రంయో
ధీతేహరితత్పరః । తస్యశ్రీవిజయావాప్తిర్ముక్తిర్భవతిచావ్యయః॥ ౧౯ ॥ గీ
తాధ్యాయంపరేద్యస్తుశ్లోకంశ్లోకార్థమేవచ । భవబద్ధాద్వినిర్ముక్తాయాతివి
ష్టోఃపరంపదం॥౨౦॥ ఆద్యస్తంపవరేద్యస్తుయోవిష్టోఃపురతస్థితః । గీతాశ్చ
స్త్రంహరేరిష్టంసగ్వపావైర్మలిష్యతే॥౨౧॥ యోనిత్యంవిష్వరూపాఖ్యమ
ధ్యాయస్తవరేద్దివ్యజః । విభూతిందేవదేవస్యభుజ్యంతస్యవదావ్యహం॥౨౨॥
వైద్యధీతైర్యశ్చ్యుమితిహసైపురాతనైః । శ్లోకేనైకేనతత్ప్రయోగంభవతేనా
త్రసంశయః॥ ౨౩॥ యఃపరేద్విష్వరూపాఖ్యంయతీనాంపురతస్థితః । ద్వా
దశ్యాంజాగరైఃస్థైర్యస్తస్యభుజ్యంపదావ్యహం॥ ౨౪॥ లుప్తపిండాశ్చయేకే
చిత్పుత్రదాంవిపక్షితాః । సర్వేతేముక్తిమాయానికులేతస్యమృతాశ్చయే॥
౨౫॥ ఆబ్రహ్మస్తస్మాదసగ్వస్తంజగత్ప్రప్తింకరోతియః । విష్వరూపంతదా
ధ్యాయంవిభూతించపర్వైరః॥ ౨౬॥ గణ్గాగీతాచగాయత్రీగోవిందోయ
స్యచేతసి । సగచ్ఛేష్యగమంస్థానంతేజోమూర్తిరనామయః॥౨౭॥ యోధీతే
పకలాంగీతాంమననామునస్తమాః । ద్వాదశ్యాంజాగరైరాత్రాపరం
బ్రహ్మభిగచ్ఛి॥౨౮॥ గీతాయాశ్లోకపారెనగోవిందేఽపిచక్రనాత్ । తెహం
దగ్ధసమాత్రేణశీర్షకోఽపిఫలంభత్॥ ౨౯॥ అహస్యహనియోషర్వైర్గీతా
ధ్యాయితధానరః । ద్వాత్రింతదపరాధైస్తుఅహస్యహానిముచ్యతే॥౩౦॥
జాగరేపద్మనాభస్యచన్వానిమయుగాదిమ । గీతాశ్చాస్త్రంతుయోధీతేశ్రు
ణుతేవిష్ణుగత్పరః । విభిత్వాధారయేద్యస్తునిత్యమర్చితభక్తితః॥ ౩౧॥ యోధు
దాతియతీనాంపభుగ్యతస్యవదావ్యహం । సహస్రమశ్వమేథానాంసహ
స్రంకురుతేతుయః॥ ౩౨॥ తత్ఫలంభవతేవిప్రబ్రహ్మహత్యాయుతంద
హేత్ । గీతాయాశ్శ్రవణేయస్యమానసంపరివర్తతే॥ ౩౩॥ తస్యవైస్స
తోరాజాకురుతే॥విమూర్జనంగీతాశ్లోకస్తవక్తాయోవైష్ణవానాంచసంసర॥

౩౪॥ ప్రత్యక్షమలభేత్పుణ్యంకాపిలందశధేనుకం । చాంద్రాయణసహ
స్రాణాంపురాణానాంశతేనచ॥ ౩౫॥ భగవచ్ఛాస్త్రవతనాల్లభతేచత
థోధికం॥ శ్రోతూణాంచాధికతమంఫలమేతన్నసంశయః॥ ౩౬॥ తస్మా
స్సర్వప్రయత్నేనమనోగీతాసుయోజయేత్ । యోహర్హిశంహరైశ్చక్ర్యాగీ
తామభ్యసతేనరః॥ ౩౭॥ సలిప్యతేమహాపాపైస్సర్వాఃస్థోభవేద్యః । లిఖ
త్వావైష్ణవానాంతుగీతాశాస్త్రంప్రయచ్ఛతి॥ ౩౮॥ దినేదినేశ్వమేధేనయు
భ్యతేనాత్రసంశయః । యత్క్రించితురుతేపుణ్యంగీతాధ్యాయాదినేదినే॥
౩౯॥ గీతాశాస్త్రప్రసాదేనభవేత్పుణ్యంహిపంచకం । చతుర్థాపిపేదా
నాంసారముద్ధృత్యవిష్టునా॥ ౪౦॥ తైలోక్యసోభవకారాయగీతాశాస్త్రం
ప్రకాశితం । గంగాగీతాతథాధియుక్తపిలాశ్వద్ధనేవనం॥ ౪౧॥ వాసరంప
క్షనాభస్యసప్తమానంతాయగిష్టుశాస్త్రప్రవక్తాయోనాస్తిహిసమో
గురుః॥ ౪౨॥ యస్యోపదేశదీపేనదృశ్యతేవలమంపదః । జన్మంతఃసహస్రే
షువిష్టుభక్తోనలభ్యతే॥ ౪౩॥ యస్యసందృశనాదేవభస్మీభవతిపాతకం । య
థోదితోరవిర్భూతిఘృతసిక్తోయధానః॥ ౪౪॥ పితృమాశ్చరతఃపుత్రోగీ
తాధ్యాయాతథానరః । యథాభాగవతోలోకేచథానారీపతీప్రతా॥ ౪౫॥
భాతిలోకేయథాగంగాభాతిగీతాతథాఘని । తావద్గజంశూచ్రీటినేతి
హసానిభోద్విజాః॥ ౪౬॥ యావన్నవ్యతేగీతావిష్టువక్త్రోవృష్టాశాధ
ర్మమర్థచకామంచమోక్షుంచాన్వేషతాంసతాం॥ ౪౭॥ శ్రోతవ్యాపసని
య్యాచగీతాకృష్ణముఖోగీతా । విద్యాయసర్వశాస్త్రాణిస్థంకయత్నేనభూ
సురాః॥ ౪౮॥ పరేగీతాంసదావిద్వాక్మనఃకృష్ణేనచేద్యశ॥ ... *

ఇతిశ్రీస్కాందపురాణే ప్రథమేశ్వరవంతుకాఖండే
గీతామహాస్త్యం నామత్రయస్త్రీశతతమోధ్యాయః.

ఇతిగీతామహాస్త్యంసమాప్తం.

శ్రీ భగవద్భాగవతమునమనయేనమః.

విగాహాయామునంతీగంసాధుబృన్దావనేస్థితం |
నిరస్తజిహ్వగస్త్యేయత్రకృష్ణఃకృతాదరః॥ *

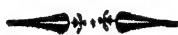
❖❖శ్రీమద్గీతార్థసంగ్రహః❖❖

స్వధర్మజ్ఞానవైరాగ్యసాధ్యభక్త్యేకగోచరః । నారాయణఃపగంబ్ర
హ్మగీతాశాస్త్రైస్సమీరితః॥౧॥ జ్ఞానకర్తృత్వికేనిష్ఠేయోగలక్షేనుసంస్కృ
తే । ఆత్మానుభూతిసిద్ధ్యరేఖూర్వషట్కూనచూదితే॥ ౨॥ మధ్యమేభగవత్త
త్తవ్వయాథాత్మాభివాప్తిసిద్ధయే । జ్ఞానకర్తృభినిర్వర్త్యాభక్తియోగఃప్రకీ
ర్తితః॥ ౩॥ ప్రధానపురుషవ్యక్తసర్వేశ్వరవివేచనం । కర్మధీన్భక్తిరిత్యాది
పూర్వశేషోంతిమోదితః॥౪॥ అస్థానస్నేహకారుణ్యధర్మాధర్మధియాయుకులం
పార్థంప్రవన్నముద్దిశ్యశాస్త్రావతరణంకృతం॥౫॥ నిత్యాత్మానంగకర్తృహః
గోచరాసాంఖ్యయోగధీః । ద్వితీయేస్థితధీలతాప్రాకృతన్దోహశాంతయే॥
౬॥ అసక్త్యాలోకరక్షాయైగుణేషాంపరోష్ఠకర్మతాం । సర్వేశ్వరేవాస్య
సోఽకృతృతీయేకర్మకార్యతా॥ ౭॥ ప్రసంగాత్సవస్వభావోక్తిఃకర్మణో
కర్మతాస్యచ । భేదాఃజ్ఞానస్యమాహాత్మ్యంచతుర్థాధ్యాయఉచ్యతే॥౮॥ కర్మ
యోగస్యసాకర్యంజైష్యుంకాశ్చనతద్విధాః । బ్రహ్మజ్ఞానప్రకారశ్చవం
చమాధ్యాయఉచ్యతే॥ ౯॥ యోగాభ్యాసవిధిర్మోగీచతుర్థాయోగస్తాథనం
యోగసిద్ధిస్సవ్యయోగస్యపారమ్యంషష్ఠఉచ్యతే॥౧౦॥ స్వయాధాత్మ్యంప్ర
కృత్యాస్యతిరోధిశ్చరణాగతిః । భక్తభేదఃప్రబుద్ధస్యత్రైప్రత్యంసప్తమఉచ్య
తే॥౧౧॥ ఐశ్వర్యాక్షరయాధాత్మ్యభగవచ్చరణార్థినాం । వేదోపాదేయ
భావానామప్తమేభేదఉచ్యతే॥౧౨॥ స్వమాహాత్మ్యంమనుష్యత్వేపరత్వంచ
మహాత్మనాం । విశేషోనవమేయోగోభక్తిరూపఃప్రకీర్తితః॥ ౧౩॥ స్వకల్యా
ణగుణానస్త్యైకత్వస్సాద్విధీనతామతిః । భక్త్యైత్వత్తివిపృథ్యర్థంవిస్తీర్ణా
దశమోదితా॥౧౪॥ ఏకాదశేశస్యయాధాత్మ్యసాక్షాత్కారావలోకనం । ద

తదుక్తావిది ప్రాప్తోర్భక్త్యకోపాయతాతథా॥ ౧౫॥ భక్తిశైల్యుగ్రిము
పాయోక్తిరశక్తస్యాత్మనిష్ఠతా తత్ప్రకారాస్తవతిప్రీతిచ్ఛక్తేద్వాదశఉచ్య
తే॥ ౧౬॥ దేహస్వరూపమాత్మాప్తిహేతురాత్మవిశోధనం బంధహేతుర్వి
వేకశ్చత్రయోదశఉదీర్యతే॥ ౧౭॥ గుణబంధవిధాతేషాంకర్తృత్వంతన్నివ
ర్తనం గతిత్రయస్వమూలత్వంచతుర్దశఉదీర్యతే॥ ౧౮॥ అచిన్మిశ్రాద్విశుద్ధా
ద్భుతనాత్పురుషోత్తమః వ్యాపనాద్భరణాత్సామ్యదస్యః పంచదశోది
తః॥ ౧౯॥ దేవాసురవిభాగాక్షిపూర్వికాశాస్త్రవశ్యతా తత్త్వానుష్ఠాన
విజ్ఞానసైష్ఠ్యేషోడశఉచ్యతే॥ ౨౦॥ అశాస్త్రమాసురంకృత్సంశాస్త్రీ
యంగుణతఃపృథక్ లక్షణంశాస్త్రీసిద్ధస్యత్రిధానప్రదశోదితం॥ ౨౧॥ ఈ
శ్వరేకర్తృతాబుద్ధిసత్త్వోపాదేయతాంతిమే స్వకర్మపరిణామశ్చశాస్త్రీ
సారార్థఉచ్యతే॥ ౨౨॥ కర్మయోగస్తపస్తీర్థదానయజ్ఞాదీసేవనం జ్ఞానయో
గోజితస్వాంతైః పరిశుద్ధాత్మనిస్థితః॥ ౨౩॥ భక్తియోగః పరైకాంత్యప్రీత్యా
ధ్యానాదిషుస్థితః త్రయాణామపియోగానాంత్రిభిరన్యోన్యసంగమః॥ ౨౪॥
నిత్యనైమిత్తికానాంచపరారాధనరూపిణాం ఆశ్చదృష్టేస్త్రయోష్యేతే
యోగద్వారేణసాధకాః॥ ౨౫॥ నిరస్తనిఖిలాజ్ఞానోద్భవ్వాత్కానంపరాను
గం ప్రతిభ్యవరాంభక్తింతయైవాప్నోతితత్పదం॥ ౨౬॥ భక్తియోగస్తదర్శి
చెత్సమగ్రిశ్వర్యసాధనం ఆత్మార్థిచేత్త్రయోష్యేతేతత్రైవల్యస్యసాధ
కాః॥ ౨౭॥ వికాంత్యంభగవత్యేషాంసమానమధికారిణాం యావత్ప్ర
ప్తిపరార్థిచేత్తదేవాత్యంతమశ్నుతే॥ ౨౮॥ జ్ఞానీతుపరమైకాంతితదాయత్తా
త్తజీవనః తత్సంక్షేపవియోగైకసుఖదుఃఖస్తదేకధీః॥ ౨౯॥ భగవద్ధ్యానయో
గాక్తివందనస్తుతిత్తరణైః లభ్యాత్తాతదతప్రాణమనోబుద్ధీంద్రియక్రియః
నిజకర్మాదిభక్త్యంతంకుర్యాత్ప్రీత్యైవకారితః ఉపాయతాంపరిత్యజ్య
న్యసేద్దేవేతుతామభీః॥ ౩౦॥ వికాంతాత్యంతదాన్యైకరతిస్తత్పదమాఘ్న
యాత్ తత్ప్రధానమిదంశాస్త్రమితిగీతార్థసంగ్రహః॥ ౩౧॥

ఇతిశ్రీభగవద్వ్యామునమునిప్రణీతః

శ్రీమద్రీతార్థసంగ్రహస్సంపూర్ణః

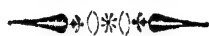
స్వస్వసంప్రదాయానుసారేణగురువరంపరానుసంధానపూర్వక
మనుసంధేయశ్లోకాః.

సవ్యవ్యాప్తయకలాపేనమహతాభారతేనచ | ఉపబృంహితవేదా
యసమోవ్యాసాయవిష్ణవే || సారథ్యమర్జునస్యాదాకుర్వత్ గీతామృతందదా
లోకశ్రయోపకారాయతస్మైకృష్ణాత్మనేనమః || ప్రవన్నపారిజాతాయవే
త్రతోత్రైకపాణయే | జ్ఞానముద్రాయకృష్ణాయగీతామృతదుహేనమః |
కరకమలనిదగ్ధితాత్మముద్రంపరికలితోన్నతబర్హిబర్హుచూడః | దితరకరగృ
హీతవేత్రతోమ్రామమహ్యదిసన్నిధిమాతనోతుశౌరిః || అగ్రేకృత్వాకమపి
చరణంజానునైకేసతిష్ఠత్పశ్చాత్పార్థం * ప్రణయరసజపాచక్షుపావేక్ష
మాణః | సవ్యేతోత్రంకరసరసిజేదక్షిణేజ్ఞానముద్రామాభిభాగోరథమ
ధివనత్పాతునస్సూత్రవేషః || కృష్ణంకమలపత్రాక్షంపుణ్యశ్రవణకీర్తనం |
వాసుదేవంజగద్యోగింహృది నారాయణంహరిమ్ || కృష్ణాయయాదవేంద్రా
యజ్ఞానముద్రాయయోగినే | నాథాయరక్షణీశాయనమోవేదాంతవేదినే ||

శ్రీభగవద్గీతామాహుశ్చ్యుతే.

గీతానాస్త్రమిదంపుణ్యంయఃపఠేత్ ప్రయతఃపుమాత్ | విష్ణోఃపద
మవాప్నోతిభయోకాదివిజ్ఞతః || గీతాధ్యయనశీల్యప్రాణాయామవర
స్యచ | నైవసంతిహిపాపానిపూర్వజస్తకృతానిచ || మలినోక్తిచసంపుంసాం
జలస్నానంధినేదినే | సకృద్గీతాంభసిస్సానంసంసారమలనాశనం | గీతా
సుగీతాకర్తవ్యాకిమనైశ్శిశ్నోస్త్రసంగ్రహే | యాన్వయంపద్యనాభస్యము
ఖపద్మాద్వినిస్సృతా || భారతామృతసర్వస్వంఃస్థోష్టద్వాద్వినిస్సృతం | గీ
తాగంగాదకంపీత్యాపునర్జన్యనవిద్యతే || సర్వోపనిషదోగావోద్గూఢో
పాలనంచనః | పార్థోవత్సస్సుధీర్ఘార్థాదుర్ధంగీతామృతంమహత్ || ఏకంశా
స్త్రమిదేవకీపుత్రగీతమీకోదేవోదేవకీపుత్రఏవ | ఏకోమంత్రస్తస్యనామా
నియానికర్తృకేయకంతస్యదేవస్యసేవా ||

*

శ్రీమతే రామానుజాయనమః.

శ్రీగీతోపనిషది - ప్రథమాధ్యాయే

అర్జునవిషాదయోగః.

ధృతగాష్ట్రీడవాచ॥ధర్మక్షేత్రేకురుక్షేత్రేసమవేతాయయు
శ్సపః॥ మామకాఃపాండవాశ్చైవకీమకుర్వతసంజయ॥ ౧॥

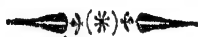
సంజయఉవాచ॥ దృష్ట్వాతుపాండవానీకంపుష్కళందుర్యోధనస్తదా॥
ఆచార్యమువసంగమ్యరాజావచనమబ్రవీత్॥౧॥వశ్యైతాంపాండుపుత్రా
ణామాచార్యమహాతీచరూపః॥ పుష్కళాంధ్రుఁడచపుత్రేణతవశిష్యేణధీ
మతా॥౩॥ అశ్రుశూరామహేష్వానాభీమార్జునసహాయధీ॥ యయుధా
నోవిరాటశ్చద్రుపదశ్చమహారథః॥౪॥ ధృష్టకేతుశ్చేకితానఃకాశీరాజశ్చవీ
ర్యవాక్॥ పురుజిత్కుంతిభోజశ్చశైబ్యశ్చసరస్వంగవః॥౫॥ యథామన్యశ్చ
విక్రాంతఉత్తమాజాశ్చవీర్యవాక్॥ సౌభద్రోద్రౌపదేయాశ్చసర్వవీర
మహారథా॥౬॥ అస్మాకంతుచిశిష్టామౌతాన్నిహోధక్షిణోత్తమ॥ నాయకా
మమనైస్యస్యసంజ్ఞార్థతా॥బ్రవీమిత్॥౭॥ భవాభిష్టుశ్చకణ్వుశ్చపశ్చస
మితింజయః॥ అశ్వత్థామాకర్ణశ్చసౌమగతిస్తథైవచ॥౮॥ అస్యేచబహవ
శ్శూరామదర్దేత్యక్షజీవితాః॥ నానాశస్త్రప్రహరణాస్సర్వేయధవిశార
దాః॥౯॥ అపర్యాప్తంతదస్మాకంబలంభిష్త్వాభరక్షితమ్॥ పర్యాప్తంబలమే
తేషాంబలంభిమాభరక్షితమ్॥౧౦॥ అయనేషుచసర్వేషుయథాభాగమవస్థి
తాః॥ భీష్మమేవాభిరక్షంతుభవంతుస్సర్వవీరహి॥౧౧॥ తస్యసంజనయఃపా
ర్షకురువృద్ధఃపితామహః॥ సింహనాదంవినద్యోచైశ్శృంఖండధౌస్తతావ
వాక్॥౧౨॥ తతశ్శృంఖాశ్చభేర్యశ్చపరావానకగోముఖాః॥ సహనైవాభ్య
హన్యంతసశబ్దస్తుములోభవత్॥౧౩॥ తతశ్శ్వేతైర్మయైర్యుక్తైమహాతీస్యం
దనేస్థితా॥ మాధవఃపాండవశ్చైవదివ్యాశంఖౌప్రదర్శతుః॥౧౪॥ పాంచజ

స్యంహృషీకేశోదేవదత్తంధనంజయః। పాండ్రందద్వై మహాశంఖంభీమకగ్రా
 వ్యకోదరః॥౧౫॥ అనంతవిజయంరాజాకుంతీపుత్రో యుధిష్ఠిరః। నకులస్స
 హదేవశ్చసుఖోషమణిపుష్పకౌ॥ ౧౬॥ కాశ్యశ్చపరమేష్వాసస్థిఖండీచమ
 హారథః। దృష్టద్యుమ్నోవిరాటశ్చసౌత్యకేశ్చపరాజితః॥ ౧౭॥ ద్రుపదో
 ద్రావదేయాశ్చసర్వతఃపృథివీవతే। సౌభద్రశ్చమహాబాహుశ్శృంఖాదధ్నుః
 పృథక్పృథక్॥౧౮॥ సఖోషోధార్తరాష్ట్రాణాంహృదయానివ్యదారయత్
 నభశ్చపృథివీంచైవతుములోవ్యసునాదయః॥౧౯॥ అథవ్యవస్థితాః దృష్టా
 ధార్తరాష్ట్రాః కపిధ్వజః। ప్రవృత్తైశస్త్రసంపాతేదనురుద్యమ్యపాండవః॥
 హృషీకేశంతదావాక్యమిదమాహమహీవతే॥ అర్జునః॥ సేనయోరుభయోర్న
 ధ్యేరధంస్థాపయమేచ్యుత॥౨౦॥ యావదేతాన్సరిక్షేహంయోద్ధుకామాన
 వస్థితాః। కైర్నయాసహయోధవ్యమస్తికరణసముద్యమే॥౨౧॥ యోత్యై
 మానానవేక్షేహంయవీతేత్రసమాగతాః। ధార్తరాష్ట్రస్యదుర్భుధైర్యధైరి
 యచిక్కిర్షవః॥౨౨॥ సంజయఉవాచ—ఏవమక్రోహృషీకేశోగుడాకశేనభా
 రత। సేనయోరుభయోర్నధ్యేస్థాపయిత్వా రథోస్తమం॥౨౩॥ భీష్మద్రోణ
 ప్రముఖత స్సర్వేషాంచమహీక్షితాం। ఉవాచపారవల్యైతాన్ సమవే
 తాన్కురునితి॥౨౪॥ తత్రాపశ్యత్స్థితాన్పార్థఃపితౄనధపితామహాన్
 ఆచార్యాన్మాతులాన్భ్రాతౄన్పుత్రాన్పౌత్రాన్సఖీంస్తథా॥౨౫॥
 శ్వశురాన్సుహృదశ్చైవసేనయోరుభయోరపి। తాన్సమీక్ష్యసకాంతేయ
 స్సర్వాన్బంధూనవస్థితాన్॥ ౨౬॥ కృపయాపరయావిప్రోవిషీదన్నిధమబ్ర
 వీత్॥ —అర్జునఉవాచ॥— దృష్ట్వేషంస్వజనంకృష్ణయుయుత్సంసమువ
 స్థితం॥౨౭॥ సీదంతిమమగాత్రాణిముఖంచపరిశుష్యతి। వేషధుశ్చశరీరేమే
 రోమహర్షశ్చజాయతే॥ ౨౮॥ గాండీవంస్త్రంసతేహస్తాత్త్వకైచపరిద
 హ్యతే। నచశక్నోమ్యవస్థాతుంభ్రమతీవచమేమనః॥ ౩౦॥ నిమిత్తానిచవశ్యా
 మివిపరీతానికేశవ। నచశ్రేయోనువశ్యామిహత్వాస్వజనమాహవే॥ ౩౧॥
 సకాంతేవిజయంకృష్ణనచరాజ్యంసుఖానిచ। కింనోరాజ్యేనగోవిందకింభో
 గజీవితేనవా॥౩౨॥ యేషామర్థేకాంక్షితంనోరాజ్యంభోగాస్సుఖానిచ। త

అమేవస్థితాయథే ప్రాణాన్త్యక్వావిధనానిచ॥ ౩౩॥ ఆచార్యాఃపితరఃపు
త్రాస్తథైవచపితామహః॥ మాతృలాశ్శవశురాఃపాత్రాస్సాస్యలాసంబం
ధిస్తథా॥ ౩౪॥ ఏతాన్మహాంతుమిచ్ఛామిహతోపిమధుసూదన॥ అపిత్రై
లోక్యరాజ్యస్యహేతోఃకిన్సుమవీక్యతే॥ ౩౫॥ నిహత్యధార్తరాష్ట్రాన్మః
కాప్రీతిస్సాస్యజ్జనాద్దన॥ పాపమేవాశ్రయేదస్తాకహత్యైవతానాతతాయ
నః॥ ౩౬॥ తస్మాన్మద్భావయంహంతుంధార్తరాష్ట్రాన్సహాంధవాన్॥ స్వ
జనంహికధంహత్యాస్మఖినస్సాస్యమమాధవ॥ ౩౭॥ యద్యచ్ఛేతనవశ్యంతి
లోభోపహతచేతసః॥ కులక్షయకృతందోషంమిత్రద్రోహేచపాతకం॥
౩౮॥ కథంసజ్జేయమస్తాభిఃపాపాదస్తాన్మీవర్తితుం॥ కులక్షయకృతందో
షంప్రవశ్యభిర్జనార్దన॥ ౩౯॥ కులక్షయే ప్రణశ్యంతికులధర్మస్సనాతనాః॥
ధర్మేనష్టేకులంకుత్స్నమధర్మోభిభవత్యుత॥ ౪౦॥ అధర్మభిభవాత్కృష్ణ
ప్రదుష్యంతికులస్త్రియః॥ స్త్రీషుదుష్టాసువాన్ల్యేయజాయతేవర్ణసంకరః॥
౪౧॥ సంకరోనరకాయైవకులఘ్నానాంకులస్యచ॥ పతంతిపితరోహ్యేషాం
లుప్తపిండోదకక్రియాః॥ ౪౨॥ దోషైరేతైఃకులఘ్నానాంవర్ణసంకరకార
కైః॥ ఉత్సాద్యంతేజాతధర్మకులధర్మశ్చశాశ్వతాః॥ ౪౩॥ ఉత్సన్నకులధ
ర్మాణాంమనుష్యాణాంజనార్దన॥ నరకేనియతంవాసాభవతీత్యనుశుశ్రుమః॥
౪౪॥ అహోబతమహత్పాపంకర్తుంవ్యవసీతావయం॥ యద్రాజ్యసుఖ
లోభేనహంతుంస్వజనముద్యతాః॥ ౪౫॥ యదిమామప్రతీకారమశస్త్రంశ
స్త్రప్రాణయః॥ ధార్తరాష్ట్రాన్రణేహన్యస్తన్నేక్షేమతరంభవేత్॥ ౪౬॥
—*సంజనుడవాచ.*— ఏవముక్తాన్జన్మసంసృజ్యేరథోవధ్ధపావిశత్॥ వి
సృజ్యసశరంచాపంశోకసంవిగ్నహానసః॥ ౪౭॥

హరిఃఓం తత్సద్వితిశ్రీ మహాభారతే - శతసహస్రీ కాయాంసంహి
తాయాం- వైయాసీక్యాం- శ్రీభీష్మపర్వణి- భగవద్గీతాసూపనిష
త్సుబ్రహ్మవిద్యాయాం - యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే -
అర్జునవిషాదయోగానామ - ప్రథమోధ్యాయః.

*

—ద్వితీయోధ్యాయః—

—ఃసంజయఉవాచ.ః—తంతథాకృపయావిష్టమశ్రుపూర్ణాకులేతు
 ణం । విషీదంతమిదంవాక్యమువాచమధుసూదనః॥౧॥ శ్రీభగవానువాచ॥
 కుతస్త్రావకత్వలమిదంవిషమేనముపస్థితం । అనాగృజుష్టమస్వగృహకీర్తికరమ
 ర్జున॥౨॥ కైబ్యంమాన్మగమఃపార్శ్వనైతత్వయువపద్యతే । తుద్రంహృదయ
 దౌచ్ఛల్యంత్యక్తోత్తిష్టవరంతప॥ ౩॥ —ఃఅర్జునఉవాచః— కథంభీష్మమ
 హంసంఖ్యే ద్రోణంచమధుసూదన । ఇయభిఃప్రతియోత్సాగ్నిపూజాన్తా
 పరిసూదన॥౪॥ గురూనహత్వాహిమహానుభావాఃశ్రేయోభోక్తుంభైతు
 మపీహలోకే । హత్వార్థకామాంస్తుగురూనిహైవభుంజీయభోగాఃకరుధిర
 ప్రదిగ్ధాః॥౫॥ నచైతద్విద్యఃకతరన్నోగయోయద్వాజయేమయదివానోజ
 యేయః । యానేవహత్వానడితీపేషామస్తే వస్థితాఃప్రముఖేధార్తరా
 ష్టాః॥౬॥ కాన్యజ్యదోషోపహతస్వభావఃపృచ్ఛామిత్వేదన్తసంమూఢచే
 తాః । యచ్ఛ్రీయస్సాగ్నిన్నిశ్చితబ్రూహి తస్యేశ్యసైహంశాధిమం
 త్వాంప్రవన్న॥ ౭॥ సహిప్రవశ్యామిమహావనుద్యావ్యచచ్ఛేకముచచ్ఛేష
 ణమింద్రియణాం । అవాప్యపూమావసవత్తమృద్ధంరాజ్యంసురాణామ
 పిచాధిపత్య॥౮॥ —ఃసంజయఉవాచః— ఏషుక్వాప్తహృషీకేశంగుడా
 కేశంవరంతపః । సయోస్యఇతిగోవిందముక్తావహుష్టీబభూవహ॥౯॥ త
 మువాచహృషీకేశఃప్రహసన్నివభారత । సేనయేరుభయోర్మధ్యేషీదంత
 మిదంవచః॥ ౧౦॥ —ఃశ్రీభగవానువాచః— అశోచ్యానస్వశోచస్తవం
 ప్రజ్ఞావాధాంశ్చభావస । గతాసూనగతాసూంశ్చ నానుశోచంతిపండి
 తాః॥౧౧॥ సత్వేవాహంజాతునానసత్వంనేమేజనాధిపాః । నచైవసభవి
 ప్యామస్సర్వేవయపతఃవరం॥ ౧౨॥ దేహినోస్తియథాదేహేకౌమారం
 యావనంజరా తథాదేహంతరప్రాప్తిరీద్రస్తత్రసముహ్యతి॥ ౧౩॥ మా
 త్రాస్పర్శాస్తుకాంతేయశీతోష్ణసుఖదుఃఖదాః । ఆగమాపాయినోనిత్యా
 స్తాన్తితితుస్వభారత॥ ౧౪॥ యంహినవ్యధయంత్యేతేపురుషంపురుషన్వభ
 సమదుఃఖసుఖంధీరంసోమృతత్వాయకల్పతే॥ ౧౫॥ నానతోవిద్యతేభావో

నాభావోవిద్యతేనతః | ఉభయోరపిదృష్టోంతస్తస్వయోస్తత్వదర్శిభిః || ౧౬ ||
 అవినాశితత్వద్విద్ధియేనసర్వమిదంతతం | వినాశమవ్యయస్యాస్యనకశ్చిక్చ-
 ర్తుమర్హతి || ౧౭ || అంతవంతఇమేదేహానిత్యస్యోక్తాశ్చరీరిణః | అనాశినోఽప్ర-
 మేయస్యతస్మాద్యుధ్యస్యభారత || ౧౮ || యఏనంవేత్తిహస్తారయశ్చైవనమస్య
 తెహతం | ఉభౌతౌనవిజానీతోనాయంహంతినహస్యతే || ౧౯ || నిజాయతేమి-
 యతేవాకదాచిన్నాయంభూత్వాభవితావానభూయః | అజోనిత్యశ్శాశ్వ-
 తోయంపురాణోనహస్యతేహస్యమానేశరీరే || ౨౦ || వేదావినాశిననిత్యం
 యఏనమజమవ్యయమ్ | కథంసపురుషఃపార్థకంఘాతయతిహంతికమ్ || ౨౧ ||
 వాసాంసిజీర్ణానియథావిహాయనవానిగృహ్లాతిసరోవరాణి | తథాశరీరాణి
 విహాయజీర్ణాన్యన్యానిసంయతినవానిదేహీ || ౨౨ || నైనంభిందంతితస్త్రాణి
 నైనందహతిపావకః | నచైనంక్షేదయంత్యాపోనశోషయతిమారుతః || ౨౩ ||
 అచ్ఛేద్యోయమదాహ్మాయమక్షేద్యోశోష్యపవచ | సిత్యస్సస్వతఃస్థాఃపర-
 చలోయంసనాతనః || ౨౪ || అవ్యక్తోయమచి త్యోయమపకార్యోయముచ్య-
 తే | తస్మాదేవంవిదితైవనంనానుశోచితుమర్హసి || ౨౫ || అథచైననిత్యజాతం
 నిత్యంవామస్యసేమృతమ్ | తథాపిత్యంమహాబాహ్మనైనంశోచితుమర్హసి ||
 జాతస్యహిధువోమృత్యుర్ధ్రువంజన్తమృతస్యచ | తస్మాదపరిహార్యేధేనత్వం
 శోచితుమర్హసి || ౨౬ || అవ్యక్తాదీనిభూతానివ్యక్తమధ్యానిభారత | అవ్యక్తని-
 ధనాన్యేవతత్రకాపరిదేవనా || ౨౭ || ఆశ్చర్యవత్పుత్యతిశ్చిదేనమాశ్చర్యవద్వ-
 దతితదైవశాస్యః | ఆశ్చర్యవచ్చైవనమస్యశ్చుణోతత్రత్వాప్యేనంవేదనచై-
 వకశ్చిత్ || ౨౮ || దేహీనిత్యమవధ్యోయంచేహేనసర్వస్యభారత | తస్మాత్సర్వా-
 ణిభూతానినత్వంశోచితుమర్హసి || ౨౯ || స్వధర్మమపిచా వేత్త్యనవికంపితు-
 మర్హసి ధర్మ్యుద్ధియుద్ధాచ్ఛేయోన్యత్క్షత్రియస్యనవిద్యతే || ౩౦ || యద్య-
 చ్చయాచోపపన్నంస్వర్గద్వారమపాపృతం | సుఖినఃక్షత్రియాఃపాల్లభం-
 తేయద్ధమిదృశం || ౩౧ || అథచేత్త్వంధర్మమిమంసంగ్రామంనకరిష్యసి | త-
 తస్వధర్మంకీర్తించహిత్యాపాపమవాప్స్యసి || ౩౨ || అకీర్తించాపిభూతాని
 కథయిష్యంతి తేవ్యయా | సంభావితస్యచాకీర్తిర్నరణాదతిరిచ్యతే || ౩౩ || భ-
 యాద్రణౌదుపరతంమస్యంతేత్వాంమహారథాః | యేషాంస్వంబహుమ-
 తోభూత్వాయాస్యసిలాఘవం || ౩౪ || లవాచ్యవాదాంశ్చబహూన్వోపస్యంతి

తవాహితాః। నిందంతస్తవసామర్థ్యంతతోదుఃఖతరంసుకీం॥ ౩౬॥ పఠ
వాప్రాప్యసేన్వగ్గంజిత్యావాభోక్త్యసేమహీం। తస్మాదుత్తేషకాంతే
యుద్ధాయక్వతసశ్చయః॥ ౩౭॥ సుఖదుఃఖేనమేక్యత్వాలాభాలాభాజయ
యా। తతోయుద్ధాయయుజ్యస్వనైవంపాపమవాప్యసి॥ ౩౮॥ ఏషాతేభిషి
తాసాంభ్యేబుద్ధిర్వ్యగేత్సిమాంశ్శృణు। బుద్ధాయుక్తోయయాపార్థకర్తృబంధ
ప్రహాస్యసి॥ ౩౯॥ నేహభిక్రమనాశోస్తిప్రత్యవాయోనవిద్యతే। స్వల్పమప్య
స్యధర్మస్యత్రాయతేమహతోభయత్॥ ౪౦॥ వ్యవసాయాస్త్యికాబుద్ధిరే
హకురునందన। బహుశాఖాహ్యనంతాశ్చబుద్ధయోఽవ్యవసాయనాంయ
మిమాంపుస్సితాంవాచంప్రవదంత్యవివశ్చితః। వేదవాదరతాఃపార్థనాన్య
దస్తీతివాదినః॥ ౪౧॥ కామాత్మేనస్వగ్గపరాజన్తకర్తృఫలప్రదాం। క్రియావి
శేషబహుశాంభోగైశ్వర్యగళంప్రతి॥ ౪౨॥ భోగైశ్వర్యప్రసక్తానాంతయా
వహ్యతచేతసాం। వ్యవసాయాస్త్యికాబుద్ధిస్సమాధానవిధీయతే॥ ౪౩॥ త్రై
గుణ్యవిషయావేదాన్సైగ్గుణ్యోసవార్జున। నిర్గుణ్దోష్ట్యసత్త్వస్థోగోగ్య
గత్తేమత్యవా॥ ౪౪॥ యావాన్మథుడపానేనస్వస్సంప్లుతోదతే। తావాన్
సర్వేషువేదేషుత్రాస్తూణాన్యవిజానతః॥ ౪౫॥ కిర్త్యజ్యేవాధికారిస్తేమాభతే
షుకదాచన। మాకర్తృఫలహేతుర్భూత్తాతేనంగోస్తవ్వికర్తృణి॥ ౪౬॥ యోగ
స్థఃకురుకర్తాణిసంగంత్యక్తావిధనంజయ। సిద్ధ్యసిద్ధ్యోస్సమోధూత్వానమ
త్వంయోగఉద్యతే॥ ౪౭॥ యారేణహ్యవరంకర్తృబుద్ధయోగాధనంజయ। బు
ద్ధాశరణమస్వచ్ఛక్యవణాఃఫలహేతవః॥ ౪౮॥ బుద్ధాయుక్తోజహతీహఉభేసు
క్యతదుషం॥ ౪౯॥ తస్మాద్యోగాయయుజ్యస్వయోగకర్తృసుకాశలం॥ ౫౦॥ క
ర్తృజంబుద్ధియుక్తాహింసలంబ్యక్త్యానుసీదణః। జన్తృబంధేనర్ముక్తఃపదంగచ్ఛ
న్త్యనామయం॥ ౫౧॥ యదాతేమోహకలిలంబుద్ధిన్వ్యగేతరివ్యతి। తదాగం
తాసినిర్వేదంత్రోజవ్యస్యప్రత్యస్యదః॥ ౫౨॥ త్రుప్తిప్రతిపన్నాతేయదాస్థా
న్యతినీశ్చలా। సమాధావచలాబుద్ధిస్తదాయోగమవాప్యసి॥ ౫౩॥ — అర్జున
ఉవాచ.— స్థితప్రజ్ఞస్యకాభాషాసమూర్ధస్థస్యకేశవస్థితధీః। కింప్రభాషేతకి
మానీతప్రజేతకిం॥ ౫౪॥ — శ్రీభగవానువాచ॥ — ప్రజపతియదాకా
మాన్సర్వాక్పార్థమనోగతా॥ అత్తన్యేవాత్మనాతఃప్రస్థితప్రజ్ఞస్తదోచ్య
తే॥ ౫౫॥ దుఃఖేష్వస్వస్వభూమనాన్సుఖేషువిగతస్సృహః। వీతరాగభయక్రో

శఃస్థితధీర్దునిరుచ్యతే॥౫౬॥ యస్సర్వత్రానభిన్నేహస్తవత్ప్రాప్యశుభా
సభం॥ నాభినందతినద్యేష్టితస్య ప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠితా॥౫౭॥ యదాసంహారతేకా
యంతూర్తోంగానీశపర్వతః॥ ఇంద్రియాణీంద్రియార్థేభ్యస్తస్య ప్రజ్ఞాప్రతి
ష్ఠితా॥౫౮॥ విషయావనివర్తంతేనిరాహరస్యచేహినః॥ రసవర్జంరసోప్యస్య
వరంద్యష్టావనివర్తతే॥౫౯॥ యతతోహ్యపికాంతేయపురుషశ్యవివశ్చితః॥
ఇంద్రియాణీ ప్రమాదసహరంతి ప్రశుభంమనః॥ ౬౦॥ తానీసర్వాణీసంయ
మ్యయుక్తతనీతవత్పరః॥ జలేహియస్యేంద్రియాణితస్య ప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠితా॥
ధ్యాయతోవిషయాకృతుఃసస్సంగస్తేహావజాయతే॥ సంగాస్సంజాయతే
కామఃకామాత్తోక్రోధోభిజాయతే॥౬౧॥ త్రోధార్ధ్యవతీసమ్యేహస్సంమో
హతస్తృణివిభ్రమః॥స్తృణిభ్రంశోద్భవ్యఃకాశోబుద్ధినాశాత్ప్రకృత్యశః॥౬౨॥
రాగద్వేషవియుక్తైస్తువిషయనింద్రైర్వైశ్చకృత్॥ ఆత్మవైశ్యవ్యధీయాత్మా
ప్రసాదమధిగచ్ఛతే॥౬౩॥ ప్రసాదేనస్వయంభూనాంహంసోనిర్వేషజాయతే॥
ప్రసన్నచేతసోప్యశుబ్ధోవగ్యవత్పః॥ ౬౪॥ నాస్తిబుద్ధిరయంక్రంగ్యనచా
యంక్రస్యభావనా॥ నచాభావయతస్త్వంతి॥ శాంతస్యవతిస్సంఖం॥౬౫॥ ౬౦
ద్రియాణాంహిచరతాంయస్తవోనునిధియైతదన్యహరతిప్రజ్ఞాంవాయు
ర్నావమివాంభసీ॥౬౬॥ తస్మాద్యస్యమహిమాపేనానిగృహీతానీసర్వతః॥ఇం
ద్రియాణీంద్రియార్థేభ్యస్తస్య ప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠితా॥ ౬౭॥ యానిశాంస్వభూ
తానాంతస్యాంజాగర్తిసంయమి॥ యస్యాంజాగ్రతీహారానిసానిశావశ్య
తోమునేః॥ ౬౮॥ ఆపూర్యమాణషచలప్రతిష్ఠంసముద్రమాపఃప్రవిశంతి
యద్వత్॥ తద్వత్కామాంసంప్రవేశంతిసర్వేసశాంతిమాప్నోతిసకామకా
మి॥ ౬౯॥ విహాయకామాకృతస్సర్వాకృతుమాంశ్చరతినిస్పృహః॥ నిర్మమో
నిరహంకారస్సశాంతిమధిగచ్ఛతే॥ ౭౦॥ ఏషాబ్రాహ్మేస్థితఃపార్థవైనాంపా
ప్యవిముహ్యతి॥ స్థితావస్థామంతకాలేపిబ్రహ్మనిర్వాణమృచ్ఛతే॥ ౭౧॥

హరిఃఓం-తత్సద్విత్తీమహాభారతే-శతసహస్రసంహితాయాం
వయ్యాసిక్యాంశ్రీభీష్మవర్షణి - భగవద్గీతాసూపనిషత్సుబ్రహ్మవి
ద్యాయాం-యోగశాస్త్రేశ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే-సాంఖ్యయోగో
నామ - ద్వితీయోధ్యాయః.

—*శ్రీ తీయోధ్యాయః*—

—*అర్జున ఉవాచ.*— జ్యాయసీ చేత్కర్తృణస్తేమతాబుద్ధిర్జనార్దన
తస్మింకర్తృణేహారేమాంనియోజయసి కేశవ॥౧॥వ్యామిశ్రేణైవవాక్యేనబు
ద్ధింమోహయసీవమే । తదేకంవదసిశ్చిత్త్యయేనశ్రేయోహమాప్నుయాం
॥౨॥—*శ్రీ భగవానువాచ.*—లోకేస్తీక్షణ్విధానిస్తాపురాప్రాక్తామయా
నఘా జ్ఞానయోగేనసాంఖ్యానాంకర్తృయోగేనయోగినాం॥౩॥నకర్తృణామనా
రంభానైషుషుర్మ్యంపురుషోశ్చుతే । నచసన్న్యసనాదేవసిద్ధింసమధిగచ్ఛ
తి॥౪॥నహికశ్చిత్తేషుమపిజాతుతిష్ఠత్యకర్తృకృత్ । కార్యతేహ్యవశఃకర్తృసర్వ
ప్రకృశిజైర్గుణైః॥౫॥కర్తేంద్రియాణిసంయమ్యయతస్తేమనసాస్తరత్॥౬॥ఇంద్రి
యార్థాన్విమూఢాత్మామిధ్యాచారస్సఉచ్యతే॥౭॥యస్త్వింద్రియాణిమ
నసానియమ్యారభతేన్దున । కర్తేంద్రియైఃకర్తృయోగమసక్తస్సవిశిష్యతే॥౮॥
నియతంకురుకర్తవ్యంకర్తృజ్యాయోహ్యకర్తృణః । శరీరయాత్రాపితేనప్ర
సిధ్యేదకర్తృణః॥౯॥యజ్ఞాగ్ధాతృర్నణోస్యప్రలోకోయంకర్తృబంధనః । తద
ర్థంకర్తృకౌంతేయముక్తసంగస్సమాచర॥౧౦॥సహయజ్ఞైఃప్రజాస్సృష్టావృ
రోవాచప్రజాపతిః । అనేనప్రసవిష్యధ్వమేషవోస్త్విష్టకామధుక్॥౧౧॥
దేవాన్భావయతానేనతేదేవాభావయంతువః । పరస్పరంభావయంతశ్చే
యఃపరమవాప్సుభః॥౧౨॥ఇష్టాన్భోగాన్హివోదేవాదాస్యంతేయజ్ఞభా
వితాః । వైర్వత్తానప్రదాయైభ్యోయోధుశ్చేక్ష్మస్తేనవనః॥౧౩॥యజ్ఞశిష్టాశి
నస్సంతోముచ్యంతేసర్వకిల్బిషైః । తేషుఘంఘంజతేపాపాయేషచంత్యా
త్తకారణాత్॥౧౪॥అన్నాభ్యవంతిభూతానిపర్జన్యాదన్నసంభవః । యజ్ఞా
భ్యవతిపర్జన్యోయజ్ఞఃకర్తృసముభ్యవః॥౧౫॥కర్తృబ్రహ్మాభ్యవంవిద్ధిబ్రహ్మ
రసముభ్యవం । తస్మాత్సర్వగతంబ్రహ్మనిత్యంయజ్ఞేప్రతిస్థితం॥౧౬॥ఏవంప్ర
వర్తితంచక్రంనానువర్తయతీహయః । అఘాయురింద్రియారామోమోఘం
పార్థసజీవతి॥౧౭॥యస్తాత్త్వరతిరేవస్యదాత్త్వత్ప్రప్తశ్చమానవః । ఆస్త
నేవచసంతుప్తస్తస్యకార్యంనవిద్యతే॥౧౮॥వైవతస్యశ్చతేనార్థోనాకృతేనే
షాకశ్చన । నచాస్యసర్వభూతేషుకశ్చిదర్థవ్యపాశ్రయః॥౧౯॥తస్మాదసక్త

స్వతంత్రకార్యంకర్మసమాచర । అసక్తోహ్యచరణకర్మపరమాప్నోతిపూరు
 షః॥౧౯॥కర్మణైవహిసంసిద్ధిమాస్థితాజనకాదయః । లోకస్సంగ్రహమేవాపి
 సంపశ్యేత్ కర్తుమగ్న సి॥౨౦॥యద్యదాచరతిశ్రేష్ఠస్తత్తదేవేతరోజనః । స
 యత్ప్రమాణంకురుతేలోకస్తదనువర్తతే॥౨౧॥ సమేపార్థాస్తీకర్మవ్యంత్ర
 ఘటాకేషుకించన । నానవాప్రమవాప్రవ్యంవర్తవచకర్మణి॥౨౨॥యదిహ్య
 హంసవర్తేయంజాతుకర్మణ్యతర్దితః । మమవర్త్తానువర్తంతేమనుష్యాఃపా
 ర్థసర్వశః॥౨౩॥ఉత్సీజేయురిమేలోకానకుర్యాంకర్మచేదహం । సంకరస్యచ
 కర్తాస్యాముపహన్యామిమాఃప్రజాః॥౨౪॥సక్తాఃకర్మణ్యవిద్వాంసోయథా
 కుర్వంతిభారత । కుర్యాద్విద్వాంస్తథాసక్తస్త్వీక్షుర్లోకసంగ్రహం॥౨౫॥ స
 బుద్ధిభేదంజనయేదజ్ఞానాంకర్మసంగినాం । జోషయేస్సర్వకర్మాణివిద్వాన్
 యుక్తస్సమాచరణ్॥౨౬॥ ప్రకృతేఃక్రియమాణానిగుణైఃకర్మాణిసర్వశః ।
 అహంకారవిమూఢాక్తాకర్తాహమితిమన్యతే॥ ౨౭ ॥ తత్త్వవిత్తుమహాబా
 హుగుణకర్మవిభాగయోః । గుణగుణేషువర్తంతిఇతిమత్త్వాగజ్జతే॥౨౮॥
 ప్రకృతేర్గుణసంమూఢాసజ్జంతేగుణకర్మసు । తానకృత్సన్నివిదోమందాన్
 కృత్సన్నివిన్నవిచాలయేత్॥౨౯॥ మయిసర్వాణికర్మాణిసన్యస్యాధ్యాత్మచే
 తసానిరాశీర్నిర్మమోభూత్వాయుధ్యస్వవిగతజ్వరః । ౩౦॥యేమమతమిదం
 నిత్యమనుతిష్ఠంతిమానవాః । శ్రద్ధావంతోనసూయంతోముచ్యంతేతేషిక
 ర్మభిః॥౩౧॥యేత్యేతదభ్యసూయంతోనానుతిష్ఠంతిమేమతం । సర్వజ్ఞానవిమూ
 ఢాంస్తాన్విధిసంతానచేతసః॥౩౨॥ సదృశంచెష్టతేస్వస్యాఃప్రకృతేజ్ఞాన
 వాసపి । ప్రకృతియాంతిభూతానినిగ్రహంకింకరిష్యతి॥౩౩॥ ఇంద్రియస్యే
 ద్రియస్యాధేధాగచ్ఛేషావ్యవస్థితౌ । తయోర్నవశమాగచ్ఛేత్త్రైహ్యస్యపరి
 వంధినా॥౩౪॥ శ్రేయాన్స్వధర్మోవిగుణఃపరధర్మాత్సన్న్యమిత్తాత్ । స్వధ
 ర్మేనిధనంశ్రేయఃపరధర్మోభయవహః॥౩౫॥—*అర్జునఉవాచ*—అథకే
 నప్రయుక్తోయంపాపంచరతిపూరుషః । అనిచ్ఛన్నపివాష్ణేయబలాదివ
 నియోజితః॥౩౬॥ —*శ్రీభగవానువాచ*— కాషఢిషఃక్రోధపషరజోగు
 ణసముచ్ఛవః । మహాశనోమహాపాప్తావిధ్యేనమహాచైరిణం॥౩౭॥ ధూమే
 నాన్రియతేవహ్నిర్యధాదర్శోమలనచ । యథోచ్ఛేనావృతోగృహస్తథాతే

శేదమావృతం॥౩౮॥ ఆవృతంజ్ఞానమేతేనజ్ఞానినోనిత్యవైరిణా॥ కామరూప
ణకాంతేయదుష్పూరేణానలనచ॥౩౯॥ ఇంద్రియాణిమనోబుద్ధిరస్మాధిస్థే
నముచ్యతే॥ ఏతైర్విమోహయత్యేషజ్ఞానమావృత్యదేహినం॥౪౦॥ తస్మాత్
త్వమింద్రియాణ్యాదానియమ్యభరతక్షభ॥ పాపానంప్రజహిహ్యేనంజ్ఞా
నవిజ్ఞాననాశనం॥౪౧॥ ఇంద్రియాణిపరాణ్యాహురింద్రియేభ్యపరంమనః,
మనసస్తవరాబుద్ధిర్బుద్ధేఃపరతస్తుసః॥౪౨॥ ఏవంబుద్ధేపరంబుధ్వానంస్త
భ్యాత్మానమాత్మనా॥ జహిశస్త్రంమహాబాహోకామరూపంబురాసదం॥

హరిఃపం-తత్సవిత్రీమహాభారతే- శతసహస్రీకాయాం-సంహితా
తాయాం-వయ్యసిక్యాంశ్రీభీష్మపర్వణి-భగవద్గీతాసూపనిషత్సబ్ర
హ్మవిద్యాయాం-యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాద-కర్మయోగో
నామ-తృతీయోధ్యాయః.

శ్రీభగవద్గీతా యోగః.

—*శ్రీభగవానువాచ.*—ఇమంవిషస్వతేయోగంప్రోక్తవానహమ
న్యయం॥ వివస్వాక్మనవేప్రాహహురిన్యక్వేబ్రహ్మీత్॥౧॥ ఏవంపరంప
రాప్రాప్తమిమంరాజ్జయోగం॥ సకాంతేనేహమహతాయోగోనప్తంపరం
తవ॥౨॥ సఏవాయంమయాతేద్యయోగఃప్రోక్తఃపురాతనః॥ భక్తోసిమేసఖా
చేతిరహస్యంహ్యేతదుత్తమం॥౩॥ —*అర్జునఉవాచ.*—అవరంభవతోజ
న్తపరంజన్మవివత్సవః॥ కథమేతద్విజానీయాంత్వమాదాప్రోక్తవానితి॥ ౪॥
—*శ్రీభగవానువాచ.*—బహూనిమేవ్యతీతానిజన్మానితవచార్జున॥ తా
న్యహంవేదసర్వాణిసత్త్వంవేత్థవరంతవ॥ ౫॥ అజోపిసన్నవ్యయాత్వాభూ
తానామీశ్వరోపిసత్॥ ప్రకృతింస్వామధిస్తాయసంభవామ్యత్సమాయయా
౬॥ యదాయదాహిధన్యస్త్వానిర్భవతిభారత॥ అభ్యుత్థానామధర్మస్యతదా
త్వానంసృజామ్యహం॥ ౭॥ పరిత్రాణాయసాధూనాంవిశాఖాయచదుష్క
తాం॥ ధర్మసంస్థాననార్థాయసంభవామియగేయగే॥ ౮॥ జన్మకర్మచమేది
యమేవయోవేత్తితత్త్వతః॥ త్యక్త్వాదేహంపునర్జన్మవైతిమామేతిసోర్జన్మ॥

॥ ఏతరాగభయక్రోధామన్యయామాముపాశ్రితాః । బహవోజ్ఞానతప
హఘ్నాతామద్భావమాగతాః॥ యేయథామాంప్రపద్యంతేతాంస్తథైవభ
జామ్యహం । మమవర్తమానువర్తంతేమనుష్యాః పార్థసర్వశః॥౧౧॥కాంక్షుం
తఃకర్మణాంసిద్ధింయజంతభిహదేవతాః । క్షిప్రంహిమానుషేలోకేసిద్ధిర్భు
వతికర్మజా॥౧౨॥చాతుర్వర్ణ్యంమయాసృష్టంగుణకర్మవిభాగశః । తస్యకర్తా
రమపిమాంవిధ్యకర్తారమవ్యయం॥౧౩॥నమాంకర్తాణిలంపంతినమేకర్మఫ
లేస్సృహశి । ఇతిమాంయోభిజ్ఞానాతికర్మభిర్నుసబధ్యతే॥౧౪॥ఏవంజ్ఞాత్వాకృ
తంకర్మపూర్వైర్విరపిముముక్షుభిః । కురుకర్తైవతస్మాత్తత్త్వంపూర్వైర్విపూర్వ
తరంకృతం॥ ౧౫ ॥ కింకర్మకిమకర్మేశికపయోవ్యత్రమోహితాః । తత్రైక
ర్మప్రవక్ష్యామియజ్ఞాత్వామోక్ష్యసేశుభాత్ ॥ ౧౬ ॥ కర్మణోహ్యపిబోధ
వ్యంబోధ్యంచపికర్మణాః । అకమణశ్చబోధ్యంగహనాకర్మణోగతిః ॥
౧౭॥కమణ్యకమయఃపశ్యేదకమణీచకమణయః । సబుద్ధిమాన్తను
ష్యేషుసయక్రొత్సృన్నకమణృత్ ॥ ౧౮ ॥ యస్యసర్వేసమారంభాఃకా
మసంకల్పవర్జితాః । జ్ఞానాన్నిగ్రహకర్మాణం తపఃపూజాపంతితంబుధాః ॥
౧౯॥శ్చక్తాన్కర్మఫలానుగంశ్చస్మిన్మోసిరాశ్రయః । కర్మణ్యభిప్రవృత్తోపి
నైసకించిత్రగోతీసం॥౨౦॥నిరాశీర్యతచిత్రాత్తాస్యైకసర్వవర్తిగ్రహః । శా
రీరంకేవలంకర్మకుర్వన్నప్రీతికిర్భీషం॥౨౧॥యద్యచ్ఛాలాభసంతుష్టోద్వం
ద్వాతీతోపమశ్శరః । సమస్సిద్ధావసిద్ధాచకృత్వాపినసిబధ్యతే॥౨౨॥గతసం
గస్యముక్తస్యజ్ఞానావస్థితశ్చేదసః । యజ్ఞాయచరతఃకిర్మిసంక్రంప్రపిలీ
యతే॥౨౩॥బ్రహ్మోపాంబ్రహ్మహవిష్ట్రసక్తిగ్నాబ్రహ్మణాహుతమ్ । బ్ర
హ్మైవతేనగంత్యంబ్రహ్మకర్మసమాధినా॥౨౪॥దైవమేవాపరేయజ్ఞంయో
గినఃపర్యుపాసతే । బ్రహ్మగ్నాపపరేయజ్ఞంయజ్ఞేనైవోపసహ్యతే॥ ౨౫ ॥
శ్రోత్రాదీసింద్రియాణ్యస్త్యేసంయమాగ్నిఘజహ్వతి । శబ్దాదీన్విషయాన
స్త్యేతంద్రియాగ్నిఘజహ్వతి॥౨౬॥సర్వాణీంద్రియకర్తాణిప్రాణకర్తాణి
చావరే । అత్తసంయమయోగాగ్నౌబుహ్వతిజ్ఞానదీపితే॥౨౭॥ద్రవ్యయజ్ఞాస్త
పోయజ్ఞాయోగయజ్ఞాస్తథావరే । సర్వాధ్యాయజ్ఞానయజ్ఞాచ్ఛయితంయస్సం
గితవ్రతాః॥౨౮॥అపానేజుహ్వతిప్రాణంప్రాణేపాసంతధాటరే॥పా

కాపానగతీరుధ్వాప్రాణాయామపరాయణా॥ ౨౯॥ అపరేనియతాప
రాఃప్రాణాప్రాణేషుజుహ్వతి। సర్వేష్యేతేయజ్ఞవిదోయజ్ఞక్షపితక్ల
మాః॥ ౩౦॥ యజ్ఞశిష్టామృతభుజోయాంతిబ్రహ్మసనాతనం। నాయం లోక
స్త్రియజ్ఞస్యకుతోన్యోకురునత్రమ॥ ౩౧॥ ఏవంబహువిధాయజ్ఞావితతాబ్ర
హ్మణోముఖే కర్మజాన్విధితాన్సర్వానేవంజ్ఞాత్వావిమోక్ష్యనే॥ ౩౨॥
యాన్ ద్రవ్యమయాద్యజ్ఞాత్ జ్ఞానయజ్ఞఃపరంతప। సర్వంకర్మాఖిలంపాన్
జ్ఞానేపరిసమాప్యతే॥ ౩౩॥ తద్విధిప్రణిపాతేనపరివ్రజ్యేనసేవయా। ఉపచ
క్ష్యంతితేజ్ఞానంజ్ఞానినస్తత్త్వదగ్గినః॥ ౩౪॥ యజ్ఞాత్వానపునర్మోహమేవం
యాస్యసిపాండవ। యేనభూతాస్యశేషేణద్రవ్యస్యాత్మస్యధోమయి॥ ౩౫॥
అపిచేదసిపాపేభ్యస్సర్వేభ్యఃపాపకృత్తమః। సర్వంజ్ఞానప్లవేనైవవృజినంస
త్తరిష్యసి॥ ౩౬॥ యథైధాంసిసమిద్ధోగ్నిభృష్టసాత్కురుతేర్జున। జ్ఞానాగ్ని
స్సర్వకర్మాణిభస్మసాత్కురుతేతథా॥ ౩౭॥ నహిజ్ఞానేనసద్వశంపవిత్రమి
హవిద్యతే। తత్సవ్యయంయోగసంసిద్ధఃకాలేనాన్యనివిందతి॥ ౩౮॥ శ్రద్ధా
వాన్లభతేజ్ఞానంతత్పగస్సంయతేంద్రియః। జ్ఞానంలభ్యావరాంశాంతిమ
చిరేణాధిగచ్ఛతి॥ ౩౯॥ అజ్ఞశ్చశ్రద్ధధానశ్చసంశయాత్కావినశ్యతి। నా
యం లోకోస్తేనపరోనసుఖంసంశయాత్తనః॥ ౪౦॥ యోగసన్నభీష్టకర్మా
ణంజ్ఞానసంఛిన్నసంశయం। ఆత్మవంతంకర్మాణినిబద్ధంతిధనంజయ॥
౪౧॥ తస్మాదజ్ఞానసంఘాతంహృత్స్థంజ్ఞానాసినాత్మనః। చిత్తేన్ద్రునంసంశయం
యోగమాతిష్ఠోత్తిష్ఠభారత॥

౪౨॥

హరిఃఓం- తత్సద్విశ్రీమహాభారతే - శతసహస్రికాయాం-

సంహితాయాం- వయ్యసిక్యాం శ్రీభీష్మవర్షణి- భగవద్గీతానా
పనిషత్సుబ్రహ్మవిద్యాయాం-యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే
జ్ఞానయోగోనామ- చతుర్థోధ్యాయః.

—*పంచమోధ్యాయః*—

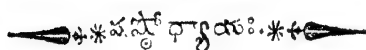
—*అర్జునఉవాచ*—సన్యాసంకర్మణాంకృష్టపునర్యోగంచశంససి
యశ్చేన్ద్రుపతయోరేకంతస్మే బ్రూహిసునిశ్చితం॥* శ్రీభగవానువాచ*

సన్యాసః కర్తయోగశ్చ నిశ్రేయసకరాభుభాః । తయోస్తు కర్తనస్వామీ తాత్పర్య
యోగో విశిష్యతే ॥ ౧ ॥ జ్ఞేయస్స నిత్యసన్యాసీయో న ద్వేష్టిన కాంక్షతః । నిర్దవం
ద్యోహి మహాబాహు సుఖం బంధాత్ప్రముచ్యతే ॥ ౩ ॥ సాంఖ్యయోగాపృథ
గ్బలాః ప్రవదంతి న పండితాః । ఏకమప్యాస్తే తస్య స్య భయోద్విందితే ఫలం ॥
౪ ॥ యతస్సంభ్రాంత్యతే స్థానంతట్యోగైరపి గమ్యతే । ఏకం సాంఖ్యం
చ యోగంచ యః పశ్యతి స పశ్యతి ॥ ౫ ॥ సన్యాసస్తు మహాబాహు దుఃఖమాప్నో
మయోగతః । యోగయక్తో మునిర్బ్రహ్మ న చిరేణాధిగచ్ఛతి ॥ ౬ ॥ యోగయు
క్తో విశుద్ధాత్మా విజితాత్మా జితేంద్రియః । సర్వభూతాత్మభూతాత్మా కున్వి
న్నపి న లిప్యతే ॥ ౭ ॥ నైవ కంచితో రోమితి యక్తో మన్యేత తత్త్వనిత్యం । పశ్యత్
శ్చ యోగో స్థులశ్చ జప్తుస్త్వేగచ్ఛవసంశ్చ వసత్ ॥ ౮ ॥ ప్రలంఛకస్థు
జగ్మన్మన్మన్తి వన్తి మిషన్మపి । భుంక్రియాణీంద్రియాణేషు వర్తంత ఇతధా
రయత్ ॥ ౯ ॥ బ్రహ్మణ్యాధాయ కర్మాణి సంగత్యక్తా వక్తరోతయః । లభ్యతే
న స పాపేన పద్మపత్రమివాంభసా ॥ ౧౦ ॥ కామే స మనసా బుధ్యా కేవలైరిం
ద్రియైరపి । యోగినః కర్తృకున్వంతి సంగత్యక్తా వత్తశుద్ధయః ॥ ౧౧ ॥ యతః
కర్తృఫలంత్యక్తా వశాంతి మాప్నోతి నైస్థికిం । అయక్తా కామకారణా లేసక్తో
నిబద్ధతే ॥ ౧౨ ॥ సర్వకర్మాణి మనసా సన్యస్త్యాస్తే సుఖం వశః । న చ ద్వాదేవురే
దేహీ నైవ కుర్వన్న కారయత్ ॥ ౧౩ ॥ సత్త్వగుణైకకర్మాణి లోకస్య సృజతి
ప్రభుః । న కర్తృఫలసంయోగం స్వభావస్తు ప్రవర్తతే ॥ ౧౪ ॥ నాన్తేకస్య చిత్తా
వంసచైవ సుకృతం విభుః । అన్తానేనాన్యతం స్థానం తేన ముహ్యంత జుతవః ॥
౧౫ ॥ జ్ఞానేన తు తదజ్ఞానం యేషాః । నాశితమాత్మనాం । తేషామపి త్యజజ్ఞా
నం ప్రకాశయత తత్పరం ॥ ౧౬ ॥ తద్భర్తయస్తదాత్మా నస్తస్మిష్టాస్తత్పరా
యతాః । గచ్ఛంత్యుతరావృత్తిజ్ఞాననిర్ధూతకల్పితాః ॥ ౧౭ ॥ విద్యావేదయ
సంపన్నే బ్రాహ్మణే గవిహస్తినీ । శునిచైవ శ్వపాకేదపండితాస్స మదర్శినః ॥
౧౮ ॥ ఇహైవ తైర్జితస్య గోయేషాం సామ్యేస్థితం మనః । నిర్దోషం హి న మం
బ్రహ్మతస్మాద్భగ్మణి తేస్థితాః ॥ ౧౯ ॥ న ప్రహృష్యేస్పిరియం ప్రాప్య
నోద్దిశేత్సాగ్రిహా ॥ ౨౦ ॥ నిరబుద్ధిరసంమూఢో బహువిద్యగ్రిహాశిసి

తః॥ ౨౦॥ చామ్యస్పృశ్యేష్వసక్తాత్మావిందత్యాత్మనియస్సుఖం । సబ్రవ
యోగయక్తాత్మాసుఖమక్షయమశ్నుతే॥౨౧॥ యేహిసంస్పృశ్యాభోగాః
ఖయోనయవీవతే । ఆద్యంతవంతఃకాంతేయనతేషురమతేబుధః॥ ౨౨ ॥
క్వోతిహైవయస్సోస్థుంప్రా క్చరీరవిమోక్షణాత్ । కామక్రోధోద్భవం
గంసయక్తస్ససుఖీనరః॥౨౩॥ యోంతస్సుఖోంతరారామస్తథాంతర్జ్యో
రేవయః । సయోగీబ్రహ్మనిర్వాణంబ్రహ్మభూతోధిగచ్ఛతి॥ ౨౪॥ లభం
బ్రహ్మనిర్వాణమృషయఃక్షీణకల్తపాః । భిన్నద్వైధాయతాత్మనస్సగ
భూతహితేరతాః॥౨౫॥ కామక్రోధవియుక్తానాంయతీనాంయతచేతనాం
అభితోబ్రహ్మనిర్వాణంవర్తతేవిదితాత్మనాం॥౨౬॥ స్వర్గాకృత్వాబహి
ర్బాహ్యంశ్చక్షుశ్చైవాంతరేభువోః । ప్రాణాపానాసమాకృత్వానానా
భ్యంతరచారిణౌ॥౨౭॥ యతేంద్రియమనోబుద్ధిర్మునిర్మోక్షపరాయణః । వి
గతేచ్ఛాభయక్రోధోయస్సదాముక్తవీవసః॥౨౮॥ భోక్తారంయజ్ఞతపసాం
సర్వలోకమహేశ్వరం । సుహృదంసర్వభూతానాం జ్ఞాత్వామాంశాంతి
శుచ్ఛతి॥

౨౯॥

హరిఃఓం-తత్సదీతిశ్రీమహాభారతే- శతసహస్రీ కాయాం- సం
హితాయాం-వయ్యసిక్యాంశ్రీభీష్మపర్వణి-భగవద్గీతాసూపనిష
త్సబ్రహ్మవిద్యాయాం- యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే-కర్మ
సన్న్యాసయోగోనామ- పంచమోధ్యాయః.

శ్రీభగవానువాచ॥- అనాశ్రితఃకర్మఫలంకార్యంకర్మకరోతియః ।
ససన్యాసీచయోగీచసనిర్విగ్నచాక్రియః॥ ౧॥ యంసన్యాసత్తిప్రా హు
ర్యోగంతంవిద్ధిపాండవ । సహ్యసన్యస్తసంకలోపేయోగీభవతికశ్చన॥ ౨ ॥ ఆ
రురుత్సార్థనేర్యోగంకర్తకారణమువ్యతే । యోగారూఢస్యతస్యైవశశమః
కారణమువ్యతే॥ ౩॥ యదాహి నేంద్రియా లేమచకర సునువబుధే ॥ ౪౪౪

సంకల్పసన్యాసీయోగారూఢస్తవోచ్యతే॥౪॥ ఉద్ధరేదాత్మనాత్మానంనాత్మా
మవసాదయేత్॥ అత్తైవహ్యత్మనోబంధురాత్తైవరిపురాత్మనః॥ బంధురా
త్మాత్మనస్తస్యయేనాత్మైవాత్మనాజితః॥ అనాత్మనస్తుశత్రుత్వేవరేతాప్రైవ
శత్రువత్॥౫॥ జితాత్మనఃప్రశాంతస్యపరమాత్మానమాహితః॥ శీతోష్ణసు
ఖదుఃఖేషుతథామానావమానయోః॥౬॥ జ్ఞానవిజ్ఞానతృప్తాత్మాకూటస్థోవి
జితేంద్రియః॥ యుక్తోఽభ్యుచ్యతేయోగీనమలోస్థాత్మకాంచనః॥౭॥ సుహృ
ద్భిత్రాన్మృదాసీనమధ్యస్థోఽప్యబంధుషు॥ సాధుష్యపిచపాపేషునమబద్ధి
ర్విశిష్యతే॥౮॥ యోగీయంజితసతతమాత్మానంరహసికీతః॥ ఏకాకీయతచి
త్తాత్మానిరాశిరపరిగ్రహః॥౧౦॥ శుచాదేశేప్రతిష్ఠాన్యస్థిగమాసుమాత్మ
నః॥ నాత్మ్యాచ్ఛ్రితంనాతిసివంచేలాజినకుశోత్తరం॥౧౧॥ తత్రైకాగ్రంమ
నఃస్యత్వాయతచిత్రేంద్రియక్రియః॥ ఉపవిశ్యాసనేయుంజ్యాద్యోగమాత్మ
విశుద్ధయే॥౧౨॥ సమంకాయశిరోగ్రీవంధారయన్నచలంస్థిరం॥ సప్రేక్ష్య
నాసికాగ్రంస్వందిశశ్చానవలోకయత్॥౧౩॥ ప్రశాంతాత్మానిగతభీష్పృ
హ్మచారివ్రతేస్థితః॥ మనస్సంయమ్యమచ్చిత్తోయుక్తఆసీతమత్పరః॥౧౪॥ ఏ
వంయుంజత్సదాత్మానంయోగీనియతమానసః॥ శాంతినిర్వాణవగమాం
మత్సంస్థామధిగచ్ఛతి॥౧౫॥ నాన్యశ్చతస్తుయోగోస్థినచైకాంతమనత్తతః
నచాతిస్వన్నశీలస్యజాగ్రతోనైవచార్జున॥౧౬॥ యుక్తాహంవిహారస్యయ
క్తచేష్టస్యకర్మసు॥ యుక్తస్వప్నావబోధస్యయోగోభవతిదుఃఖహః॥౧౭॥ య
దావినియతంచిత్రమాత్మస్యేవావతిష్ఠతే॥ నిస్పృహసర్వకామేభ్యోయుక్తజ
త్యుచ్యతేతదా॥౧౮॥ యథాదీపోనివాతస్థోనేంఁ తేనోపమాన్యుతా॥ యో
గీమోయతచిత్రస్యయుంజతోయోగమాత్మనః॥౧౯॥ యత్రోపరమతేచిత్రంని
రుద్ధంయోగసేవయా॥ యత్రచైవాత్మనాత్మానంవశ్యన్నాత్మనిశుప్యసి॥౨౦॥
సుఖమాత్యంతికంయత్తద్భుద్ధిగ్రాహ్యమతీంద్రియం॥ వేత్తియత్రనచైవా
యంసితశ్చలతీతత్వతః॥౨౧॥ యంలభ్యాచావరంలాభంమస్యతేనాధికంత
తః॥ యన్మిక్తాస్థితోనదుఃఖేనగురుణాపిచాల్యతే॥౨౨॥ తంనిద్యాదుఃఖనం
యోగవియోగంయోగసంజ్ఞితం॥ ససిశ్చయేనయోక్తవ్యోయోగోఽనిర్విజ్ఞచే

పౌరుషంస్పృషుః॥౧॥ పుణ్యోక్తంధఃపృథివ్యాంపతేజశ్చాస్త్రివిభావసా । జీవ
నంసర్వభూతేషుతపశ్చాస్త్రితపస్విషు॥౯॥ బీజంమాంసర్వభూతానాంవిద్ధి
పార్థసనాతనం । బుద్ధిర్బుద్ధిమతామస్త్రితేజస్తేజస్వినామహం॥౧౦॥ బలంబల
వతాంచాహంకామరాగపివర్జితం । ధర్మావిరుద్ధోభూతేషుకామోన్మిధర
తస్త్వభ॥౧౧॥ యేచైవసాత్త్వికాభావారాజసాస్తామసాశ్చయే । మత్ప్రపవేతి
తాస్త్వద్ధిసత్త్వహంతేషుతేమయి॥౧౨॥ త్రిభిర్గుణమయైర్భవైరేభిస్సగ్ధమిదం
జగత్ । మోహితంనాభిజానాతిమామేభ్యఃపరమవ్యయం॥౧౩॥ ధైవీహ్యే
షాగుణమయీమమమాయాదురత్యయా । మామేవయేప్రవద్యంతేమాయా
మేతాంతరంతితే॥౧౪॥ నమాందుష్కృత్తినోమూఢాఃప్రవద్యంతేనరాధ
మాః । మాయయాపహృతజ్ఞానాఅసురంభావమాశ్రితాః॥౧౫॥ చతుర్విధా
భజంతేమాంజనాస్సుకృతినోర్జున । ఆర్తోజ్ఞాసురార్థార్థిజ్ఞానీచభరతస్త్వభ॥౧౬॥
తేషాంజ్ఞానీత్యయక్తపకభక్తిర్విశిష్యతే । ప్రియోహిజ్ఞానోత్యర్థమహం
సచమమప్రియః॥౧౭॥ ఉదారాస్సర్వపవైతేజ్ఞానీత్వాత్వైవమేమతం । ఆస్థిత
స్సహియక్తాత్మామామేవానుత్తమాంగతం॥౧౮॥ ౧. హూనాఃజన్మనామం
తేజ్ఞానవామాంప్రవద్యతే । వాసుదేవస్సర్వమితీసమపఃత్వాసుదుర్లభః॥
౧౯॥ కామైస్తైస్తైహృతజ్ఞానాఃప్రవద్యంతేన్యదేవతాః । తంతంనియమ
మాస్థాయప్రకృత్యానియతాస్వయా॥౨౦॥ యోయోయాంయాంతనుంభ
క్తశ్శ్రద్ధయాచ్చితుమిచ్ఛతితస్యతస్యాచలా శ్రద్ధాంతామేవవిదధామ్యహం
౨౧॥ సతయాశ్రద్ధయాయుక్తస్తస్యారాధనమిహతే । లభతేచతతఃకా
మామయైవవిహితాహితా॥౨౨॥ అంతవత్తుఫలంతేషాంతద్భవశ్య
ల్పమేధసాం । దేవాదేవయజోయాంతిమద్భక్తాయాంతిమామపి॥౨౩॥ తీ
వ్యక్తంవ్యక్తిమాపన్నంమన్యంతేమామబుద్ధయః । పరంభావమజానంతోమ
మావ్యయమనుత్తమం॥౨౪॥ నాహంప్రకాశసర్వస్యయోగమాయాసమా
వృతః । మూఢోయంనాభిజానాతిలోకోమామజమవ్యయం॥౨౫॥ వేదాహం
సమతీతానివర్తమానానిచార్జున । భవిష్యాణిచభూతానిమాంతువేదనకశ్చ
న॥౨౬॥ ఇచ్ఛాద్వేషనముద్ధేనద్వంద్వమోహేనభారత । సర్వభూతానిసం

మోహంసగ్గేయాంతవరంతవ॥ ౨౭॥ యేషాంత్యంతగతంపాపంజనానాం
పుణ్యకర్మణాం । తేద్యంద్యమోహనిర్ముక్తాభజంతేమాంద్యథవ్రతాః॥౨౮॥
జరామరణమోక్షాయ మామాశ్రిత్యయతంతయే । తేబ్రహ్మతద్విదుఃకృ
త్సమధ్యాత్మకర్మచాఖిలం॥౨౯॥ సాధిభూతాధిదైవంమాంసాధియజ్ఞం
చయేవిదుః । ప్రయాణకాలేపిచమాంతేవిదుర్యుక్తచేతసః॥ ౩౦

హరిఃఓం- తత్సవితీశ్రీమహాభారతే- శతసహస్రీ కాయాం-సం
హితాయాం- వయ్యసిక్యాంశ్రీభీష్మపర్వణి- భగవద్గీతాసూపని
షత్సబ్రహ్మవిద్యాయాం- యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే-
విజ్ఞానయోగోనామ- సప్తమోధ్యాయః.

*

—*అష్టమోధ్యాయః.*—

—*అష్టనడవాచ.*— కింతద్బ్రహ్మకిమధ్యాత్మంకింకర్మపురుషోత్తమ!
అధిభూతంచకింప్రోక్తమధిదైవంకిముచ్యతే॥౧॥ అధియజ్ఞకథంకోత్రదేహే
స్తిన్మధుసూదన । ప్రయాణకాలేచకథంజ్ఞేయోసినియతాత్సభిః॥౨॥ శ్రీభగవా
నువాచ, అక్షరంబ్రహ్మవరమంస్వభావోధ్యాత్మముచ్యతే । భూతభావోద్భ
వకరోవిసర్గకర్తృసంజ్ఞితః॥ అధిభూతంత్రోభావఃపురుషశ్చాధిదైవతం । అధి
యజ్ఞోహమేవాత్రదేహేదేహభృతాంవర॥౪॥ అంతకాలేచమామేవస్తరన్ము
క్త్యాకలేబరం । యఃప్రయాతినమద్భావంయాతినాస్త్యత్రసంశయః॥ ౫॥
యంయంవాపిస్తరణభావంశ్యజత్యంతేకలేబరం । తంతమేవైతికాంతేయ
సదాతద్భావభావితః॥ ౬॥ తస్మాత్సర్వేషుకాలేషుమామనుస్తరయథ్యచ ।
మయ్యోత్తమనోబుద్ధిర్నామేవైవ్యస్యసంశయః॥ ౭॥ అభ్యాసయోగయుక్తేనచే
తసానాన్యగామినా । పరమంపురుషందివ్యంయాతిపాగ్ధానుచింతయ॥౮॥
కవింపురాణమనుశాసితారమణోరణీయాంసమనుస్తరేద్యః । సర్వస్యధా
తారమచింత్యరూపమాదిత్యవల్గంతమసంపరస్తాత్॥౯॥ ప్రయాణకాలేమన
సాచలేనభక్త్యానుక్లోయోగబలేనచైవ । భువోర్మధ్యేప్రాణమావేశ్య

సమ్యక్ సతం పరం పురుషము పైతిదివ్యం॥ ౧౦॥ యదక్షరం వేదవిదో వదంతిః
 శంతియద్యతయోవీతరాక్షాః । యదిచ్ఛంతో బ్రహ్మచర్యంచరంతితప్తేషదః
 సంగ్రహేణ ప్రవక్ష్యే॥ ౧౧॥ సగ్వద్వా రాణి సంయమ్య మనోహృది నిరుధ్యచ
 మూర్ఖ్యా కథాయాత్మనః ప్రాణమాస్థితో యోగధారణాం॥ ౧౨॥ ఓమి
 త్యేకాక్షరం బ్రహ్మ వ్యాపారకమామనుస్మరత్ । యః ప్రయాతి త్యజత్ దే
 హం సంయాతి పరమాంగతిం॥ ౧౩॥ అనన్యచేతా స్స తతం యోమాం స్తరశిష్య
 శః । తస్యా హం సులభః పార్థ నిశ్చయ క్తస్య యోగినః॥ ౧౪॥ మాముషేత్యపు
 న జన్మదుఃఖాలయమశాశ్వతం । నాత్మవంశిమహాత్మా నస్సంసిద్ధిం పరమాం
 గతాః॥ ౧౫॥ ఆ బ్రహ్మధవనాల్లోకాః పునరావర్తి నోర్జున । మాముషేత్య
 తుకాంతే యపున జన్మన విద్యతే॥ ౧౬॥ సహస్రయుగపర్యంతమహర్షభృ
 హ్మణోవిదుః । రాత్రింయుగసహస్రాంతాంతే హూరాత్రవిదోజనాః॥ ౧౭॥
 అవ్యక్తాద్యక్తయస్స రావః ప్రభవంత్యహరాగమే । రాత్యాగమే ప్రళయంతే
 తత్రైవావ్యక్తసంజ్ఞికే॥ ౧౮॥ భూతగ్రామస్స ఏవాయం భూతావ్యభూతా
 ప్రళయతే రాత్యాగమేఽపశః పార్థ ప్రభవంత్యహరాగమే॥ ౧౯॥ పరస్తస్మా
 త్తథావోన్యోఽన్యకోఽన్యక్తాత్సనాతనః యస్స సర్వేషు భూతైషు నన్యత్సనవి
 నశ్యతి॥ ౨౦॥ అవ్యక్తోఽక్షర ఇత్యుక్తస్తమాహః పరమాంగతిం । యం ప్రా
 ప్య ననివర్తంతే తద్ధామ పరమం మమ॥ ౨౧॥ పురుషస్స పరః పార్థ భక్త్యా లభ్య
 స్త్వినస్యయా । యస్యాంతస్థాని భూతాని యేన సర్వమిదంతతం॥ ౨౨॥ య
 త్ర కాలే త్వనావృత్తిమావృత్తిం చైవ యోగినః । ప్రయాతాయాంతితంకాలం
 వత్స్యేమిభరతర్షభ॥ ౨౩॥ అగ్నిర్జ్వలనహః శ్శుక్లక్షణా సాక్షిస్తరాయణం । త
 త్ర ప్రయాతాగచ్ఛంతి బ్రహ్మ బ్రహ్మవిదోజనాః॥ ౨౪॥ ధూమో రాత్రిస్తథా
 కృష్ణక్షణా సాక్షిణాయనం । తత్ర చాంద్రవనజ్యోతిరోగి ప్రాప్య నివ
 ర్తతే॥ ౨౫॥ శుక్లకృష్ణగతీహ్యేతేజః తస్మాత్సత్తేమతే । ఏకయాయాత్యనావృ
 త్తిమన్యయావర్తతేపునః॥ ౨౬॥ నైతేస్య తీపార్థజానకయోగీముహ్యతి కశ్చన ।
 తస్మాత్సర్వేషు కాలేషు యోగయక్తో భవార్జున॥ ౨౭॥ వేదేషు యజ్ఞేషు తపస్సు

చైవదానేషుయత్ప్రకృత్యసలంప్రదిష్టం । అత్యేతితత్సర్వమిదంవిదిత్వా యోగీష
రంస్థానముపైతిచాద్యం॥ ౨౮॥

హరిఃఓం - తత్సదితిశ్రీమహాభారతే - శతసహస్రీకాయాంసంహి
తాయాం - వయ్యాశిక్యాంశ్రీభీష్మపర్వణి - భగవద్గీతాసూపనిషత్సు
బ్రహ్మవిద్యాయాం - యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంభాషే - అక్షర
పరబ్రహ్మయోగోనామ అష్టమోధ్యాయః॥

— శ్రీ భగవానువాచ. శ్రీ— ఇదంత తేగుహ్యతమం ప్రచక్ష్యేష్యేన
సూయవే జ్ఞానంవిజ్ఞానసహితంయజ్ఞాత్వామోక్ష్యసేఽశుభాత్ ॥ ౧ ॥ రాజ
విద్యారాజగుహ్యం పవిత్రసిదముత్తమమ్ । ప్రత్యక్షౌదగమంధర్మ్యంసుషుఖం
కర్తుమవ్యయం॥౨॥ అశ్రద్ధధానాః పురుషాధర్మస్యాస్య పరంతప । అప్రా
వ్యమాంసివర్తంతేమృత్యుసంసారవర్తని ॥ ౩ ॥ మయాతతమిదంసర్వంజగద
వ్యక్తమూర్తినా మత్ స్థానిసర్వభూతానినరాహంలేష్వనస్థితః॥ ౪ ॥ సచమత్
స్థానిభూతానిపశ్యమేయోగ మైశ్వరం । భూతభృన్నచభూతస్థో మమాత్మా
భూతభావనః॥ ౫ ॥ యథాకాశస్థితోనేత్యం వాయుస్సర్వప్రణోమహః । త
థాసర్వాణిభూతానిమత్ స్థానీత్యపధారయ ॥ ౬ ॥ సర్వభూతానికాంతేయ
ప్రకృతింయాంతిమామికాం । కల్పక్షయేషుస్తానిరల్పానౌ విస్ఫుజాహ్యహం॥
౭॥ ప్రకృతింస్వానురక్ష్య్య విస్ఫుజామిభునఃభునః । భూతగ్రాహమిహస్మత్స్మ
మవశంప్రకృతేవ్యశాత్ ॥ ౮ ॥ నచమాంతానికర్తాణిజబన్మంతిభసంజయ
తదాసీనవదాసీనమసక్తంతేషుకర్తసు॥ ౯ ॥ మయాధ్యక్షేణప్రకృతిస్సుయతే
సచరాచరం । హేతునానేనకాంతేయజగద్ధిపరివర్తతే ॥ ౧౦ ॥ అపజానంతి
మాంమూఢామానుషీంతసుమాశ్రితం । పరంభావమజానంతో నమభూతమ
హేశ్వరం॥ ౧౧ ॥ మోక్షాశామోక్షుకర్తాణోమోక్షుజ్ఞానావిశేషసః । గాత్రసీ
మాసుగీంచైవప్రకృతింమోహినీంశ్రితాః॥ ౧౨ ॥ మహాత్మానస్తుమాంపా
ర్థదైవీంప్రకృతిమాశ్రితాః । భజంత్యనన్య మఃసోజ్ఞాత్వా భూతాదిమవ్య
యం॥ ౧౩ ॥ సతతంకీర్తయంతోమాంయతంతత్పరభక్తైః । నమస్యంత

శ్చమాంభక్త్యానిత్యయక్తాడపాసతే॥ ౧౪ ॥ జ్ఞానయజ్ఞేనచాప్యస్యేయజంతో
మాముపాసతే॥ ఏకత్వేనవృథాత్వేనబహుధాఽశ్వతోముఖం॥ ౧౫ ॥ అహం
త్రతురహంయజ్ఞః స్వధామామహమాషధం॥ మంత్రోహమహమేవాజ్యమహ
మగ్నిరహంహుతం॥ ౧౬ ॥ పితృహస్త్రిజగతోమాతాధాతాపితౄమహః॥
వేద్యంపవిత్రమోంకారఋక్సామయజురేవచ॥ ౧౭ ॥ గతిర్నైత్యప్రభుస్సాక్షీ
నివాసశ్శరణంసుహృత్॥ ప్రభవఃప్రళయస్థానంనిధానంబీజమవ్యయం॥ ౧౮ ॥
తపామ్యహమహంవక్ష్యంగిహిగోచ్యత్యుత్సృజామిచ॥ అమృతంచైవమృత్యుశ్చ
సదసచ్చాహమర్జున॥ ౧౯ ॥ త్రయీవిద్యామాంసోమపాఃపూతపాపాయజ్ఞై
రిష్టైస్సర్గతింప్రాప్నోతుతే॥ తేభుణ్యమాసాద్యసురేంద్రలోకమశ్నంతిది
వ్యాధివిదేవభోగాః॥ ౨౦ ॥ సేంధుత్వాస్వర్గలోకంవిశాలమ్॥ తేభుణ్యేమ
ర్గ్యలోకంవిశంతి॥ ఏవంత్రయీంశ్చమనుప్రవన్నాగతాగతంకామకామా
లభంతే॥ ౨౧ ॥ అన్య్యాసింతయంతోహంయజ్ఞసాపర్యపాసతే॥ తేహం
నిత్యాభియక్తానాయోగక్షేమంపహమ్యహం॥ ౨౨ ॥ ఏత్వస్యదేవతాభక్తా
యజంతేశ్రద్ధయాన్వితాః॥ తేషిమామేవకాంతేయజంత్యవిధిపూర్వకం॥ ౨౩ ॥
అహంహీసర్వయజ్ఞానాంభోక్తాచప్రభురేవచ॥ నతుమామభిజానంతి తత్వే
నాతశ్చ్యవంతితే॥ ౨౪ ॥ యాంతిదేవత్రతాదేవాపితౄణాంయంతిపితౄప్ర
తాః॥ భూతానియాంతిభూతేజ్యానియాంతిమద్యాజినోపిమామ్॥ ౨౫ ॥ పత్రం
పుష్పంఫలంతోయంయోమేభక్త్యాప్రయచ్ఛతి॥ తదహంభక్త్యవహృతమశ్నా
మిప్రయతాత్మనః॥ ౨౬ ॥ యత్కరోషియదశ్చాసియజ్ఞపాపాషిదదాసియత్॥
యత్తవస్యసికాంతేయతత్కురుష్వమదర్పణం॥ ౨౭ ॥ శుభాశుభఫలైరేవం
మోక్ష్యసేకర్తబంధనైః॥ సన్యాసయోగయక్తాత్మావిముక్తోమాముపైష్యసి॥
౨౮ ॥ సమోహంసర్వభూతేషునమేద్వేష్యోస్తిసత్ప్రియః॥ యేభజంతితుమాంభ
క్త్యామయితేతేషుచావ్యహం॥ ౨౯ ॥ అపితేత్సుదురాచారోభశతేహామనన్య
భాక్॥ సాధురేవసమంతవ్యస్సమ్యగ్న్యవసితోహిసః॥ ౩౦ ॥ కీంభవతిధ
ర్మాత్కశ్యచ్ఛాంతింనిగచ్ఛతి॥ కాంతేయప్రతిజానీహిసమేభక్తఃప్రణశ్యతి॥
౩౧ ॥ మాంహిపార్థవ్యపాశ్రిత్యయేపిన్యఃపాపయోసయః॥ స్త్రియోవైశ్యా
సథాశూద్రాస్తేపియాంతిపరాంతం॥ ౩౨ ॥ కింపునర్భ్యహ్నాణాంపుణ్య

భక్తారాజ్యయస్తథా। అనిత్యమసుఖం లోకమిమం ప్రాప్యభజస్వమాం॥ ౩౩॥
మన్తనాభవమద్భక్తోమద్యాజీమాంసమన్మురు। మామేవైవ్యసియ్యత్కైవలమా
త్మానంమత్పరాయణః॥ ౩౪

హరిఃఓం తత్సదితిశ్రీమహాభారతే - శతసహస్రీ కాయాం సంహితాయాం - వయ్యాసీత్యాం - శ్రీభీష్మపర్వణి - భగవద్గీతాసూపనిషత్సుబ్రహ్మవిద్యాయాం - యోగశాస్త్రేశ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే - రాజవిద్యారాజగుహ్యయోగోనామ - నవమోధ్యాయః.

❖ దశమోధ్యాయః ❖

—శ్రీభగవానువాచ. ❖— ధూయేవమహా బాహుశృణుమే పరమంవచః। యత్రేహంప్రయమాణాయవద్యోమిహితకామ్యయా॥ ౧॥ నమేవిదుస్సర్గణాంప్రభుంసమహాబలయః। అహమాదిర్హిదేవానాం మహార్షీణాంచసర్వశః॥ ౨॥ యోమామజునాదించవేత్తిలోకమహేశ్వరం। అసంముతస్సమర్చ్యేహసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే॥ ౩॥ బుద్ధిజ్ఞానమసంమోహంతుమాసర్వోదమశ్యమే। సుఖందుఃఖంభవోభావోభయంచాభయమేవచ॥ ౪॥ అహింసాసమతాబుష్టిస్తపోదానంయశోఽయశః। భవంతిభావాభూతానామత్రవివచ్చగ్విధాః॥ ౫॥ మహర్షయస్తప్తపూర్వైచ త్వోరొమనవస్తథా। మద్యావామానసాజాతాయేహం లోక ఇమాఃప్రజాః॥ ౬॥ ఏతాంవిభూతిం యోగంచమయోవేత్తితత్త్వతః। సోఽపి కంపెనయోగేనయజ్యతే నాత్రసంశయః॥ ౭॥ అహంసర్వశ్యప్రభవోమత్తస్సర్వంప్రవర్తతే। ఇతిమత్సాధజంతేమాంబుధాభావసమన్విరాః॥ ౮॥ మద్భిత్తామస్థతప్రాణాబోధయంతఃపరస్వరం। కథయంతశ్చమాంసిత్యంతవ్యంతిచరమాంచ॥ ౯॥ తేహంసంతయక్తానాంభజతాంప్రీతిపూర్వకం। దదామిబుద్ధియోగంతంయేనమముపయాంతితే॥ ౧౦॥ తేమామేవానుకంపార్థమహమజ్ఞానజంతవః। నాశయామ్యాస్తభావస్థోజ్ఞానదీపేనభాస్వతా॥ ౧౧॥ —శ్రి అర్జునఉవాచ. ❖— పరంబ్రహ్మపరంధామపవిత్రంపరమంభవాత్। పురుషంశాశ్వతంచివ్యమాదిదేవమజంవిధుం॥ ౧౨॥ అహుస్తావ్యమృషయస్సర్వేదేవర్షిర్నారథస్తథా। అనితోదేవలోక్యాసస్సవ్యయంచైవబ్రహ్మవీషిమే॥ ౧౩॥ సర్వమేతద్దృతంమస్తేష్యంస్తంభద

సిరేశవ । సహితేభగవతావ్యక్తివిదుద్దేవానదానవాః॥ ౧౪॥ స్వయమేవాత్మ
 నాత్మా సంవేత్తత్వంబురుషోస్తమభూతభావనభూతేశదేవదేవజగత్పతే॥౧౫॥
 వక్తుమగ్నస్యశేషేణ దివ్యాహ్యత్వవిభూతయః । యాభిర్విభూతిభిర్గో కాని
 మాంస్తస్వంవ్యావృత్తిః॥ ౧౬॥ కథంవిద్యా మహాయోగీత్వాంస్తదాపరి
 చింతయత్ । కేషుకేషుచ భావిష్యదిత్యోసిభగవన్తయా॥ ౧౭॥ ఇస్తరేణాత్మ
 నోయోగంవిభూతించజనార్దన । భూయఃకథయత్ప్రిశ్నశ్చక్షుతోనాస్తీమేమృ
 తం॥ ౧౮॥ —ఓ శ్రీవిగనాసువాచః ఓ — హంతరేకగయిష్యామి విభూ
 తీరాత్మనశ్చభాః॥ ప్రాధాన్యతఃకురు శ్రేష్ఠనాస్త్యంతోవిస్తరస్యమే॥ ౧౯॥
 అహమాత్మాగుడాకేశసగ్విభూతాశిష్యస్థితః । అహమాదిశ్చ మధ్యంచభూ
 తానామలతేషవ॥ ౨౦॥ ఆదిత్యానామహంవిష్ణుజ్యోతిషాంరవిరంశుమాత్ ।
 మరీచిన్ద్రుతామస్త్యుత్తత్రాణామహంశశి॥ ౨౧॥ వేదానాం సామవేదో
 స్త్విదేవానామస్తీవానహః । ఇంద్రియాణాంమనశ్చాప్తిభూతానామస్తీచేత
 నా॥ ౨౨॥ రుద్రాణాంశంకరశ్చాప్తివిత్రేకోయక్షరత్తుసాం । వసూనాంపా
 వకశ్చాప్తిమేరుశ్చిభరణాంషహం॥ ౨౩॥ పురోహితాంచముఖ్యంమాంబిధిపాథ
 బృహస్పతం । సేనాసేనామహంస్కందస్యసామస్తీసాగరః॥ ౨౪॥ మహర్షీ
 ణాంభగవదహంగిరామస్త్యైకమక్షరం॥ యజ్ఞానాంజపయజ్ఞోస్తీస్థావరాణాం
 హిమాలయః॥ ౨౫॥ అశ్వత్థస్యగ్వపృతాణాందేవర్షిణాంచనారదః । గంధ
 ర్వాణాంబిత్రరథస్సిద్ధానాంకపిలోమనిః॥ ౨౬॥ ఉదైచిశ్చబ్రహ్మసమశ్వానాం
 విధిమామమృతోద్భవం । విరావతంగణేన్ద్రాణాంసరాణాంచనరాధిపం॥
 ౨౭॥ ఆయుధానామహంవజ్రంధేనూనామస్తీకామధుక్ । ప్రజనశ్చాప్తికంద
 ర్పస్సర్వాణామస్తీవాసుకిః॥ ౨౮॥ అనంతశ్చాప్తీనాగానాంవరుణోయాదనా
 మహం॥ పితౄణామర్యమాచాస్తీయమస్సంయమతామహం॥ ౨౯॥ ప్రహ్లా
 దశ్చాప్తిదైత్యానాంకాలఃకలయతామహం । మృగాణాంచమృగేంద్రహం
 వైనతేయశ్చపక్షిణాం॥ ౩౦॥ పవనఃపవతామస్తీరామశ్చస్త్రగృతామహం॥
 రుషాణాంమకరశ్చాప్తిస్తోతసామస్తీజాహ్నువీ॥ ౩౧॥ సగ్ధాణామాదిరం
 తశ్చేషుధ్యంవైవాహమర్జున । అధ్యాత్మవిద్యావిద్యానాంవాదః ప్రవదతామ
 హం॥ ౩౨॥ అక్షరాణామకారోస్తీర్వంద్వస్సామసేకస్యవ । అహమేవాహు

యఃకాబోధాతాహంవిశ్వతోమఖః॥ ౩౩ ॥ మృత్యుస్సగ్వహరశ్చాహంపుద్భ
వశ్చభవిష్యతాం । కీర్తిశ్రీర్వాక్ష్మనారీణాంస్తృతీకైర్ధాన్యపిక్షమా॥ ౩౪॥
బృహత్సమతథాసామూహంగాయత్రిచుదసామహం । మాసానాంమార్గశ్చీ
ర్హోహమృతూనాంకుసుమాకరః॥ ౩౫ ॥ ద్యూతంఛలయతామస్తితేజస్తేజస్వీ
నామహం । జయోస్తివ్యవసాయోస్తిసత్వంసత్వవతామహం॥ ౩౬ ॥ వృష్టి
నాంవాసుదేవోస్తిపాండివానాంధనంజయః । మనీనామవ్యహంవ్యాప్తఃకవీ
నాముశనాకః॥ ౩౭ ॥ దండోదమయతామస్తిసీరిరస్తిజిగీషతాం । మానం
వైవాస్తిగుహ్యసాంజ్ఞానంజ్ఞానవతామహం॥ ౩౮ ॥ యచ్ఛాపిసర్వభూతా
నాంబిజంతదహమర్జున । సతదస్తివిసాయత్యాన్తయూభూతంచరాచరం॥
౩౯ ॥ నాంతోస్తిచమదివ్యానాంవిభూతీనాంపరంతప । ఏషతూర్ణేశతఃప్రో
క్తోపభూతేర్విస్తగోమయా॥ ౪౦ ॥ యద్యోభూతిమత్యత్వంశ్రీమదూజిత
మేవచా । తత్తదేవావగచ్ఛత్వంమమతేజోశనంభవం॥ ౪౧ ॥ అథవాబహువై
తేనకింజ్ఞానేనతవాగ్జున విష్టభ్యాహమిదంకృత్సమేకాంసేనస్థితోజగత్॥ ౪౨ ॥

హరిఃపం - తత్సదీప్రమహాభారతే - శతసహస్రీ కాయాంసుహి
తాయాం - వయ్యాశిక్యాంశ్రీభీష్మవ్యతి - భగవద్గీతాసూపనిషత్సు
బ్రహ్మవిద్యాయాం - యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే-విభూ
తివిస్తరయోగోనామ - ఒశమోధ్యాయః.

— ఏకాదశోధ్యాయః —

— అర్జునఉవాచ. — మదనుగ్రహాయపరమంగుహ్యమధ్యాత్మీ
సంజ్ఞితం । యత్త్వయోక్తంవచస్తేనమోహూయంవిగతోమమ॥ ౧ ॥ శ్వా
వ్యయాహిభూరానాంశ్రుతేవిస్తరశోమయా । త్వత్తఃకమలపత్రాక్షమా
హత్త్వమపిచావ్యయం॥ ౨ ॥ ఏషమేతద్వధాతత్వమాత్మానంపరమేశ్వర । ద్ర
ష్టమిచ్ఛామితేరూపమైశ్వరంపురుషోత్తమ॥ ౩ ॥ మన్యసేయదితచ్ఛక్యంచ
యాద్రష్టమిచిప్రభూ । యోగేశ్వరతతోమేత్వందర్శయాల్లానమవ్యయమ్॥
౪ ॥ — శ్రీభగవానువాచ. — పశ్యమేపార్థరూపాణీశతశోధసహస్ర
శః । నానావిధానిదివ్యానినానావర్ణాకృతీనిచ॥ ౫ ॥ పశ్యాదిత్యోవసూ

రుద్రా నశ్వినామరుతస్తథా । బహూన్యదృష్టపూర్వాణివశ్యాశ్చర్వాణిభ
 రతః॥౬॥ ఇహైకస్తంజగత్కృత్సృష్టంపశ్యాద్యసచరాచరం । మమదేహేగుడా
 కేశయచ్చస్యద్ద్రష్టుమిచ్ఛసి॥ ౭ ॥ సకుమాంశత్యసేద్రష్టుమనైనైవస్వచక్షుః
 పాదివ్యందదామితేచక్షుఃపశ్యమేయోగమైశ్వరం॥౮॥ ఋసంజయఉవాచ ॥
 ఏవముక్త్యాతతోరాజ౯మహాయోగేశ్వరోహరిః । దర్శయామానుపార్థాయ
 పరమంయూపమైశ్వరం॥ ౯ ॥ అనేకవక్త్రస్యనమనేకాద్భుతదర్శనం । అనేక
 దివ్యాభరణందివ్యానేకోద్యతాయుధం॥ ౧౦ ॥ దివ్యమాల్యాంబరధరిందివ్య
 గంధానులేపనం । సర్వాశ్శస్యమయందేవమనంతంశివోముఖం॥ ౧౧ ॥ ఏ
 విసూర్యసహస్రస్యభవేద్యుగవదుద్ధితా । యదిభాస్వదృశీసాస్యాద్భాసస్తస్య
 మహాత్మనః॥ ౧౨ ॥ తతైకస్తంజగత్కృత్సృష్టంప్రవిభక్తమనేకధా । అశ్య
 ద్దేవదేవస్యశరీరేపాండవస్తదా॥ ౧౩ ॥ తతస్సవిస్తయావిష్టోహృష్టరోమాధ
 నంజయః । ప్రణమ్యశిరసాదేవంకృతాంజలిరభావతః॥౧౪॥ ఋత్యువడవాచ ॥
 పశ్యామిదేవాంస్తవదేవదేహేసర్వాంస్తథాభూతవిశేషసంఘా ॥ ౧౫ ॥ సృష్టి
 ణమీశంకమలాసనస్థమృషీంశ్చ సర్వాసురగాళ్ళుదివ్యా ॥ ౧౬ ॥ అనేకా
 హూదరవక్త్రనేత్రంపశ్యామిత్యాసగ్వతోనంతరూపం । నాంతంసమధ్యం
 నపునస్తవాదింపశ్యామివిశ్వేశ్వరవిశ్వరూపం॥ ౧౭ ॥ కిరీటినంగదినంచక్రిణంచ
 తేజోరాశింసర్వతోదీప్తిమంతం । పశ్యామిత్యాదుర్నిరీత్యం సమంతాద్దీప్తా
 నలార్కద్యుతిమప్రమేయం॥ ౧౮ ॥ త్వమక్షరంపరమంవేదితవ్యం త్వమస్యవి
 శ్వస్యపరంనిధానం । త్వమవ్యయశ్శాశ్వతధర్మగోప్తాసనాతనస్తవంపురుషో
 మతోమే॥ ౧౯ ॥ అనాదిమధ్యాంతమనంతవీర్యమనంతబాహుంశశిసూర్యనే
 త్రం । పశ్యామిత్యాదీప్తహుతాశవక్త్రంస్వతేజసావిశ్వమిదంతవంతం॥౨౦॥
 ద్యావాపృథివ్యోరీదమంతరంహివ్యాప్తంత్యయైకేనదిశ్చస్సర్వాః । దృష్ట్వా
 ద్భుతంరూపముగ్రంతవేదంలోకత్రయంప్రవ్యధితమహాత్మా॥ ౨౧ ॥ అమ
 హిత్యాపరసంఘాఃశంతికేచిద్భీతాః ప్రాంజలయోగృణంతి । స్వనీత్యక్తా
 మహద్దీసిద్ధసంఘాఃస్తవంతిత్యాంస్తుతిభిఃపుష్కలాభిః॥ ౨౨ ॥ రుద్రాదిత్యా
 వసవోయేదసాధ్యావిశ్వేశ్వినామరుతశ్చిచ్ఛపాశ్చ । గంధర్వయక్షాస్సృసి
 ద్ధసంఘావీక్షంతేత్వాంస్త్వితాజైచ్చసర్వే॥ ౨౩ ॥ రూపంమహత్తైబహువ

క్షగ్రనేత్రం మహాబాహూ బహుబాహూరుపాదం । బహూదరం బహుదం
 ప్తాగ్రాశం దృష్ట్యా లోకాః ప్రవృథితాస్తథాహం॥ ౨౩॥ నభస్సమీశం సీత
 మనేకవణం వ్యాతాననందీప్తవిశాలనేత్రం । దృష్ట్యా హిత్యా ప్రవృథితాం
 తరాత్తాధృతిం న విదామి శమంచఃస్థో॥ ౨౪॥ దంష్ట్రాగ్రాశాః చ తే ముఖా
 ని దృష్ట్యా వకాలానలసన్నిభాని । దిశో న జానేన లభేదశక్యం ప్రసీదదేవేశ జగన్ని
 వాస॥ ౨౫॥ అమీనర్వే శుతరాష్ట్రస్య పుత్రాస్సర్వే స్సహైవావనిపాలసం
 స్థైః । భీష్మాద్రోణసూతపుత్రస్తథా సౌనహస్తదీయై రపియోధముఖైః॥
 ౨౬॥ వక్త్రాణి తే త్వరమాణాః శంతిదంష్ట్రాగ్రాశాః ధయానకాని । రేచి
 లగ్నాదశనాంతరేషు సందృశ్యంతే చూర్ణితైరుత్తమాంః॥ ౨౭॥ యథానది
 నాం బహవోంబువేగాస్సముద్రమేవాభిముఖాన్రవంతి । తథా తవామీనరలో
 కీరరాః శంతివక్త్రాణ్యభిజ్యులంతి॥ ౨౮॥ యథా ప్రదీప్తజ్వలనం వతం గవి
 ం తినాశాయ సమృద్ధవేగాః । తథైవ నాశాయశంతిలోకాస్తవాపి వక్త్రాణి
 సమృద్ధవేగాః॥ ౨౯॥ లేలిహ్యసేగ్రసమానస్సమంతాల్లోకాః సమగ్రా
 వదన్తైర్జ్వలిభిః । తేజోభిరాఘాః జగత్సమగ్రంభాసస్తవోగ్రాః ప్రతపం
 తిఃస్థో॥ ౩౦॥ ఆఖ్యాహిమేకోభవానుగ్రరూపోనమోస్తుతేదేవవగప్రసీ
 ద । విజ్ఞాతమిచ్చామిధవంతమాద్యం సహిప్రజానామితవప్రవృత్తిం॥ ౩౧॥
 శ్రీభగవానువాచ॥ కాలాన్తిలోకక్షయకృత్సృష్ట్యధోలోకాః సమాహర్తుమి
 హ ప్రవృత్తః । ఋతేపిత్యానభవిష్యంతి సర్వేయేవస్థితాః ప్రత్యసీకేషు యో
 ధాః॥ ౩౨॥ తస్మాత్త్వముత్తిష్ఠయశోలభస్వజిత్యాశత్రూః ఘంత్స్వరాజ్యం
 సమృద్ధం । మయైవైతేనిహతాః పూర్వమేవనిమిత్తమాత్రంభవసవ్యసాది॥
 ౩౩॥ ద్రోణంచభీష్మంచజయద్రథంచకర్ణంతథాన్యానపియోధవీరాః । మ
 యాహతాం స్తస్వంజహిమావ్యధిష్ఠాయుధ్యస్వశేతానిరణేసవత్నాః॥ ౩౪॥
 ❖ సంజయఉవాచ. ❖ — ఏతచ్ఛ్రుత్వావచనంకేశవస్యకృతాంజలిర్వేదమా
 నఃకీర్తితః । నమస్కృత్వాభూయఏవాహకృష్ణం సగద్గదంభీతభీతః ప్రణమ్య॥ ౩౫॥
 స్థానేహృషీకేశతవప్రకీర్త్యా జగత్ప్రహుష్యత్యనురజ్యతేచరతాంసిభీతానిది
 శోద్రవంతి సర్వేనమస్యంతిచసిద్ధసంఘాః॥ ౩౬॥ కస్మాచ్ఛతేననమేరమహా

త్వగ్గరియసేబ్ర మ్మణోప్యాదిక దై౪ అవంతదేవేశజగన్నివా సత్వమతురంసఢ
 సత్త్వగంయత్ ॥ ౩౭ ॥ త్వమాదిదేవః పురుషః పురాణ స్తవమస్య శిష్యస్య పరం
 ధానం । వేత్తాసి వేద్యం చ పరం చ ధామత్వయాతతం శిష్యమనంతరూప ॥ ౩౮ ॥
 వాయుర్యమోగ్ని ర్వరుణశ్శాకం ప్రజావసి స్త్వం ప్రసి తామహత్మ । నమో
 నమస్తే స్తవహ ప్రకృత్వః పునశ్చభూయోపి నమో నమస్తే ॥ ౩౯ ॥ నమః పురస్తాద
 భవ్యై తస్మై నమో స్తతైస్త్వతివనస్వ । అంతవీర్యామితవిక్ర మస్త్యంసగ్వం
 సమాప్నోషి తనోసి నస్వః ॥ ౪౦ ॥ సభేగిమత్వా ప్రసంగం యదు క్తం హేకృష్ణహే
 గూడవహేనభే । అజానతామరీమానంతవేమం మయా ప్రమాదాత్ప్రణ
 యేనవాపి ॥ ౪౧ ॥ యచ్ఛాపనాస్సాగ్రచ సత్కృతోసివిహరతయ్యాసనభాజనే
 షు । ఏకోధవాన్యమ్యతశ్చననగంధై మయేత్వానహమప్రమేయం ॥ ౪౨ ॥
 సితాసిహోన్యచరాచగన్యత్వగన్యపూజ్యశ్చ గురుగ్గీయా ॥ నత్వత్సమో
 స్త్యభ్యధికఃకుతోన్యోలోకత్రయేవ్యవ్రచితుప్రభావః ॥ ౪౩ ॥ తస్మాత్ప్రణమ్య
 ప్రణిధాయకాయం ప్రసాదయేత్వాచహమీశమిద్యం । పితౄభుత్రస్యసభేవ
 సఖ్యః ప్రియః ప్రియాయాహ్వాసిదేవసోఘ ॥ ౪౪ ॥ అదృష్టపూర్వం హృషితో
 స్త్విదృష్ట్యాభయేనచ ప్రవ్యధితం మనోమే । తదేవమేదగ్గయ దేవరూపం ప్రసీద
 దేవేశజగన్నివాస ॥ ౪౫ ॥ కీర్తినంగదిసంచక్రహస్తమిచ్ఛామి త్వం ద్రష్టుమ
 హంతథైవ । తెనైవరూపేగచతుర్భుజేనసహస్రబాహూభవశిష్య మూర్తే ॥
 ౪౬ ॥ — ఓ శ్రీగగనానువాచ. ఓ — మయా ప్రసన్నేన తవార్జునేదంరూపం
 పరం దర్శితమాత్మయోగాత్ । తెజోమయం విశ్వ చ సంతమాద్యం యస్తేత్వద
 న్యేనసదృష్టపూర్వం ॥ ౪౭ ॥ నవేదయజ్ఞాధ్యయవైర్గుదావైర్గుతక్రియాభిర్గు
 తపోభిరుక్తైః । ఏవంరూపశ్శక్య అహంస్యలోకేద్రష్టుంత్వదన్యేనకురుప్రవీర ॥
 ౪౮ ॥ మాతెవ్యధామాచవిమూఢభావోదృష్ట్యాగూపంఘోరమీదృచ్ఛ మేదం ।
 వ్యపేతభీః శ్రీతమనాః పునస్త్యంతదేవచేగూపమిదం ప్రసశ్య ॥ ౪౯ ॥ — ఓ సగ
 జయఉవాచ. ఓ — ఇశ్యర్జునం వాసుదేవస్తథోక్త్యాన్యకంరూపందగ్గయామా
 సభూయః । ఆశ్వాసయామాసచభీతమేనం భూత్వా పునస్సాన్యవపుర్కహ
 త్వా ॥ ౫౦ ॥ — ఓ అర్జునఉవాచ. ఓ — దృష్ట్యేదంమానుషంరూపంతవసో
 మ్యంజనాగ్దన । ఇదాసి మస్మిసం పుత్రస్స చేతాః ప్రకృతిం గతః ॥ ౫౧ ॥

—శ్రీభగవానువాచ. శ్రీ— సుదుర్దర్శమిదంరూపందృష్టవానసియన్మమ! దే
వాఅప్యస్యరూపస్యనిత్యందర్శనకాంక్షిణః॥ ౫౨॥ నాహంవేదైర్నతపసాన
దానేనచేజ్యయా! శక్యఏవంవిధోద్రిష్టుందృష్టవానసిమాంయథా॥ ౫౩॥ భ
క్త్యాత్వనస్య యాశక్య అహమేవంవిధోద్ధున । జ్ఞాతుంద్రష్టుంచతత్వేనప్రవే
ష్టుంచపరంతప॥ ౫౪॥ మత్కర్మకృత్త్వం మోమద్భక్తస్సంగవజ్జితః । నిరైర్వర
స్సర్వభూతేషుయస్సమామేతిపాండవ॥ ౫౫

హరిఃఓం తత్సదితిశ్రీమహాభారతే - శతసహస్రీ కాయాంసంహి
తాయాం. వయ్యాసిక్యాం - శ్రీభీష్మపర్వణి - భగవద్గీతాసూపనిష
త్సుబ్రహ్మవిద్యాయాం - యోగశాస్త్రేశ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే - ౭
శ్వరూపనందర్శనయోగోనామ. ఏకాదశోధ్యాయః.

—❖❖ ద్వాదశోధ్యాయః. ❖❖—

అర్జునఉవాచ. శ్రీ— ఏవంసతతయక్తాయేభక్తాస్తాన్వంపర్యపాసతే యే
చాప్యత్సరమవ్యక్తంతేషాంకేయోగవిత్తమాః॥౧॥ శ్రీభగవానువాచ శ్రీ
మయ్యావేశ్యమనోయేమాంనిత్యయక్తాడపాసతే । శ్రద్ధయాపరయోపేతాస్తే
మేయక్తతమామలాః॥ ౨॥ యేత్వత్సరమనిర్దేశ్యమవ్యక్తంపర్యపాసతే । సర్వ
త్రగమచింత్యంచకూటస్థమచలంధ్రువం॥ ౩॥ సన్నియమ్యేంద్రియగ్రామం
సర్వత్రసమబుద్ధయః । తేప్రాప్నువంతిమామేవసర్వభూతహితేరతాః॥ ౪॥
క్షేణోధికతరస్తేషామవ్యక్తాసక్తచేతసాం । అవ్యక్తాహిగతిర్ద్రుఃఖం దేహవద్భిర
వాప్యతే॥ ౫॥ యేతుసర్వాణికర్మాణిమయిసస్యస్యమత్పరాః । అనన్యేనైవ
యోగేనమాంధ్యాయంతడపాసతే॥ ౬॥ తేషామహంసముద్రామృత్యుసం
సారసాగరాత్ । భవామినచిరాత్పార్థమయ్యావేశితచేతసాం॥ ౭॥ మయ్యేవ
మన ఆధత్స్వమయిబుద్ధినివేశయ । నివసిష్యసిమయ్యేవ అశఙ్కాద్వంస సంశ
యః॥ ౮॥ అథచిత్తంసమాధాతుంనశక్నోషిమయిస్థిరం । అభ్యాసయోగేనత
తోమామిచ్ఛాప్రంధనంజయ॥౯॥ అభ్యాసేవ్యసమర్థోసిమత్కర్మనగమోభవ ।

౫౮ శ్రీగీతోపనిషత్ - త్ర షేత్ర షేత్రజ్ఞవిభాగయోగః.

మధ్యమవికర్తా శిశుర్వక్షసిద్ధిమవాప్నోతి॥ ౧౦ ॥ అథైతదప్యశక్తోసికర్తుం
 ద్యోగమాశ్రితః। సర్వకర్మఫలత్యాగంతతఃకురుయతాత్మవాక్॥ ౧౧ ॥ శ్రే
 యోహిజ్ఞానమభ్యాసాత్జ్ఞానాత్థ్యాగంవిశిష్యతే। ధ్యానాత్కర్మఫలత్యాగ
 స్త్యాగాచ్చాంతిరనంతరం॥ ౧౨ ॥ అశ్వేష్టాసంభూతానాంమైత్రఃకరుణవీర
 చ। నిర్మమోనిరహంకారస్సమదుఃఖసఖః॥ ౧౩ ॥ సంతుష్ట సతతంయో
 గీయతాత్మాదృశశ్చయః। మయ్యర్చితమనోబుద్ధిర్లోకసృజ్యతే॥ ౧౪ ॥
 ౧౪॥ యస్తాన్పిన్వజితేహింకాన్పిన్వజితేచయః। హృద్వామర్షభయో
 ద్వేషైర్మనోయస్సచమేప్రియః॥ ౧౫ ॥ అసేషశ్శుచిగతుడదాసీనోగతవ్య
 ధః। సర్వారంభపరిత్యాగీయోమద్యక్షస్సమేప్రియః॥ ౧౬ ॥ యోనహృద్య
 తినద్వేష్టినశోచతినకాంతతి। శుభాశుభపరిత్యాగీభక్తిమాయస్సమేప్రియః॥
 ౧౭॥ సమశ్చత్రైచమిత్రైచతథామానావమానయోః। శీతోష్ణసుఖదుఃఖేషు
 సమస్సంగవివర్జితః॥ ౧౮ ॥ తుల్యవిందాస్తుత్కారానీసంకుప్తోయేనకేనచిత్। అ
 నిరేతఃస్థిరమచిగ్భక్తిమామేప్రియోనరః॥ ౧౯ ॥ యేతుఫర్వాయంతమిదం
 యథోక్తంపర్యపాసతే। శ్రద్ధానామర్చనమాభక్తాస్తేతీవమేప్రియాః॥ ౨౦ ॥

హరిఃఓం - తత్సర్వోశ్రీమహాభారతే - శతసహస్రీకాయాంసంహితాయాం - వయ్యసిక్యంశ్రీభీష్మపర్వణి - భగవద్గీతాసూపనిషత్సు
 బ్రహ్మవిద్యాయాం - యోగశాస్త్రీకృష్ణార్జునసంవాదే - భగవ
 ద్భక్తియోగోనామ - ద్వితీయోధ్యాయః.

శ్రీయోగశాస్త్రోధ్యాయః

శ్రీభగవానువాచ॥ ఇదంశరీరంకాంతేయశ్చేత్రమిత్యభిధీయతే। ఏతద్యోవేత్తి
 తంప్రాహుః॥ షేత్రజ్ఞమితీతద్విధః॥ ౧ ॥ షేత్రజ్ఞంచాపిమాంబద్ధిసర్వశ్చేత్రేషు
 భారత। షేత్ర షేత్రజ్ఞయోజ్ఞానంయత్తద్జ్ఞానంఃకుతః॥ ౨ ॥ తత్తేత్రం
 యచ్చయాద్యక్షయద్వికారియతశ్చయత్। సచయోయత్ప్రభావశ్చతత్సమా
 సేనమేశ్వరః॥ ౩ ॥ ఋషిభిర్భూతాధాగీతంభందోభిర్వివిధైః పృథక్। బ్రహ్మసూ

త్రపదైశ్చైవహేతుమద్భిర్వినిష్ఠితైః॥ ౪ ॥ మహాభూతాన్యహంకారోబుద్ధి
రవ్యక్తమేవచ । ఇంద్రియాణీదశైకంచపంచచెంద్రియగోచరాః॥ ౫ ॥ ఇ
చ్ఛాద్వేషస్సఖందుఃఖంసంఘాతశ్చేతనాధృతిః । ఏతత్తైత్రంసమాసేనసవికా
రముదాహృతం ॥ ౬ ॥ అమానిత్వమదంభిత్వమహింసాతౌతిరార్జవం । ఆ
చార్యోపాసనంకౌచంసైర్యమాత్మవినిగ్రహః॥ ౭ ॥ ఇంద్రియైర్థేషువైరా
గ్యమనహంకారవీచచ । జస్తమృత్యుజరావ్యాధిదుఃఖదోషానుదర్శనం ॥ ౮ ॥
అసక్తిరసభివ్యంగఃపుత్రదారాగృహహిషు । నిత్యంచనమచిత్తత్త్వమిష్టానిష్టా
వపత్తిషు ॥ ౯ ॥ మయిచానన్యయోగేనభక్తిరవ్యభిచారిణీ । విపక్షదేశేవిత్వ
మరతిర్జనసంసది ॥ ౧౦ ॥ అధ్యాత్మజ్ఞాననిత్యత్వంత త్వజ్ఞానార్థచింతనం । ఏ
తద్జ్ఞానమితిప్రీత్యమజ్ఞానం యదతోన్యధా॥ ౧౧ ॥ జ్ఞేయంయత్తత్ప్రవత్యో
మయిద్జ్ఞాత్వామృతమశ్నుతే । అనాదిమత్పరంబ్రహ్మనసత్తన్నా నదుద్యతే॥
౧౨ ॥ సర్వతఃపాణిపాదంతత్సర్వతోష్ఠీకోముఖం । సర్వతఃశ్రుతిమల్లాశేన
ర్వమావృత్యతిక్రమి॥ ౧౩ ॥ సర్వేంద్రియగుణాభాసంసర్వేంద్రియవిజ్ఞాతం ।
అసక్తంసర్వభవైవవనిర్గుణంగుణభోక్తృవ ॥ ౧౪ ॥ బహిరంతశ్చభూతా
నామచరంచరమేవచ । సూక్ష్మత్వాత్తదవిజ్ఞేయం దూరస్థం ఛాంత్యేవతత్॥
౧౫ ॥ అవిభక్తంసభూతేషువిభక్తమిదంచస్థితం । భూతభర్తృవతశ్చైవం గ్రసి
ష్టుప్రభవిష్టుచ॥ ౧౬ ॥ జ్యోతిషామపితజ్జ్యోతిస్తమసః పరముచ్యతే । జ్ఞానం
జ్ఞేయంజ్ఞానగమ్యంసామగ్నిసంస్పృశ్థితం॥ ౧౭ ॥ ఇతేషేత్రతిథాజ్ఞానంజ్ఞేయం
చోక్తంసూసతః । తిద్భక్తివీతద్వీభ్యాయునిద్భావాయోపపద్యతే॥ ౧౮ ॥ ప్ర
కృతింపురుషంచైవవిధ్యనాదీ ఉభానపి । వికారాంశ్చగుణాంశ్చైవనవిధిప్రకృ
తిసంభవాః॥ ౧౯ ॥ కాగ్యకారణకర్తృత్వేహేతుఃప్రకృతిమచ్యతే । పురుష
స్సఖదుఃఖానాంభోక్తృత్వేహేతురుచ్యతే॥ ౨౦ ॥ పురుషఃప్రకృతః స్థోహి
భుక్తైప్రకృతిజాఃకాణాః । కారణంగుణసంగోన్యసదనచ్యుజస్తను॥ ౨౧ ॥
ఉపద్రష్టానుమంతాచ భగ్తాభోక్తామహేశ్వరః । పరమాత్మైతి చాశ్చక్రతోగే
హేన్ద్రికపురుషఃపర॥ ౨౨ ॥ యవినంవేత్తిపురుషం ప్రకృతంభగుణైస్సహా స

ర్వథావర్తమానోపినసభూయోభిజాయతే || ౨౩ || ధ్యానేనాత్మనివశ్యంతి
 కేదిదాత్వానమాత్మనా | అన్యేసాంఖ్యేనయోగేనకర్మయోగేనచావరే || ౨౪ ||
 అన్యేత్వేవమజానంతః శ్రుత్వాన్యేభ్యఉపాసతే | తేపితాతతరంత్యేవమ్యత్మ్యం
 శ్రుతిపరాయణాః || ౨౫ || యావత్సంజాయతేఽంబిత్యత్వంస్థావరజం గమం
 డేత్ర డేత్రజ్ఞసంయోగాత్తద్విధిభరతర్షభ || ౨౬ || సమంసర్వేషుభూతేషుతి
 వ్యంతంపరమేశ్వరం | విశ్వత్సర్వవిశ్వ్యంతయః పశ్యంతిసపశ్యతి || ౨౭ || సమం
 పశ్యంతిహిసర్వత్ర సమవస్థితమీశ్వరం | హిసన్త్యాత్మనాత్వానంతతోయాతి
 పరాంగతిం || ౨౮ || ప్రసృత్యైవచకర్మాణీక్రియమాణానిసర్వకః | యఃప
 శ్యతితదాత్వానమకర్తారంసపశ్యతి || ౨౯ || యదాభూతపుధగ్భావమేకస్థమను
 పశ్యతి | తతఏవచఃస్థారంబ్రహ్మసంపద్యతేతదా || ౩౦ || అనాదిత్వాన్ని
 ర్గుణత్వాత్సర్వమాత్తాయమవ్యయః | శరీరస్థోపి కాంతేయఃకరోతిసావ్యతే
 ౩౧ || యథాసర్వగతః సాత్త్వికాకాశంనోపలిప్యతే | సర్వత్రావస్థితోచే
 హేతధాత్వానోపలిప్యతే || ౩౨ || యథాప్రకాశయత్వేకఃకృత్సంలూకమి
 మంరవిః | డేత్రం డేత్రీతధాకృత్సంప్రకాశయతిభారత || ౩౩ || డేత్ర డే
 త్రజ్ఞయోరేవమంతరంజ్ఞానచక్షుషా | భూతప్రకృతిమోక్షంచయేవిదుర్యాం
 తితేపరం ||

౩౪ ||

హరిఃఓం- తత్సదితిశ్రీమహాభారతే- శతసహస్రి కాయాంసంహి
 తాయాం- వయ్యాసిక్యాంశ్రీభీష్మపర్వణి- భగవద్గీతానూపనిషత్సు
 బ్రహ్మవిద్యాయాం- యోగశాస్త్రేశ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే- డేత్ర
 డేత్రజ్ఞవిభాగయోగోనామ- త్రయోదశోధ్యాయః ||

చతుర్దశోధ్యాయః.

— శ్రీభగవానువాచ — పరంభూయః ప్రవత్యోమిజ్ఞానానాం
 జ్ఞానముత్తమంయద్జ్ఞాత్వామునయస్సర్వే పరాంసిద్ధిమితోగతాః || ౧ || ఇదం
 జ్ఞానముపాశ్రిత్యేమమసాధర్మ్యమాగతాః | సర్గేషి నోపజాయంతేప్రళయే

సవ్యధంతిచ॥ ౨ ॥ మమయోనిర్మహద్భ్రహ్మతస్మిన్ గర్భందధామ్యహం సం
భవస్సర్వభూతానాంతతోభవతిభారత ॥ ౩ ॥ సర్వయోగపుకాంతేయమూ
ర్తయస్సంభవంతియాః । తాసాంబ్రహ్మమహద్వ్యోనిరహంబీజప్రదః పితా॥
౪॥ సత్వంరజస్తమశ్చగుణాఃప్రకృతీసంభవాః । నిబళ్లంతిమహాబాహుదే
హేదేహీనమవ్యయం॥ ౫ ॥ తత్రసత్వంనిర్మలత్వాప్యైకాశకమనామయం ।
సుఖసంగేనబద్ధాతిజ్ఞానసంగేనచానఘ॥ ౬ ॥ రజోరాగాత్మకంవిశృన్తాశం
గసముద్భవం । తన్నిబద్ధాతికాంతేయకర్తృసంగేనదేహీనం॥ ౭ ॥ తమస్త్య
జ్ఞానజంవిద్ధిమోహనంసర్వదేహీనాం । ప్రమాదాలస్యనిద్రాభిస్తన్నిబద్ధా
తిభారత॥ ౮ ॥ సత్వంసుఖేనంజయతిరజఃకర్మణిభారత । జ్ఞానమాప్యత్యతుత
మఃప్రమాదేనంజయత్యుత॥ ౯ ॥ రజస్తమశ్చాభిభూయసత్వంభవతిభారతర
జస్సత్త్వంతమత్యైచివతమస్సత్వంరజస్తథా॥ ౧౦ ॥ సర్వద్వారేషుదేహేస్మిన్
ప్రకాశడవజాయతే । జ్ఞానంయదాతదావిద్యావివృద్ధంసత్వమిత్యత॥ ౧౧
లోభఃప్రవృత్తిరారంభఃకర్మణామశమస్సన్నిహః । రజస్యేతానిజాయంతే
వృద్ధేభరతర్షభ॥ ౧౨ ॥ అప్రకాశోప్రవృత్తిశ్చప్రమాదోమోహవివచః । త
మస్యేతానిజాయంతేవిశృంభకరునందన॥ ౧౩ ॥ యదానస్యేప్రవృద్ధేషుప్రళ
యంయతిదేహభృత్ । తదోత్తమవిదాంలోకానమలాప్రతివద్యతే॥ ౧౪ ॥
రజసిప్రళయంగత్వాకర్తృసంగిభజాయతే । తథాప్రతీనస్తమసిమూఢయో
నిభజాయతే॥ ౧౫ ॥ కర్మణస్సుకృతస్యాహుస్సాన్విత్యిక్యంనిర్మలంఫలం । రజస్తమ
ఫలందుఃఖమజ్ఞానంతమనఃఫలం॥ ౧౬ ॥ సత్వాత్సంజాయతేజ్ఞానం రజసోలో
భవీవచ । ప్రమాదమోహశాతమసోధవతోఽజ్ఞానమేవచ॥ ౧౭ ॥ ఊర్ధ్వంగచ్ఛ
తసత్వస్థామధ్యేతిస్థంతి రాజసాః । జఘన్యగుణవృత్తిస్తా అహోగచ్ఛంతి తామ
సాః॥ ౧౮ ॥ నాన్యంగుణేభ్యఃకర్తారంయదాద్రష్టానువశ్యతే । గుణేభ్యశ్చ
పరంవేత్తిమద్భావంసోధిగచ్ఛతి॥ ౧౯ ॥ గుణానేతానతీత్యశ్రీదేహీదేహ
సముద్భవాః । జన్మకృత్యుజరాదుఃఖైర్విముక్తోఽమృతమశ్నుతే॥ ౨౦ ॥
—అర్జునఉవాచ— తైర్లొంగైస్త్రీగుణానేతానతీతోభవతిప్రభో । ౩
మాచారకథంచైతాంస్త్రీగుణానతివర్తతే॥ ౨౧ ॥ శ్రీభగవానువాచ॥

ప్ర కాశంచ ప్రవృత్తంచ మోహమేవ చ పాండవ । న ద్వేష్టి సంతప్రవృత్తాని స
వృత్తాని కాంక్షతి ॥ ౨౨ ॥ ఉదాసీనో దాసీనో గుణైర్వ్యవచాల్యతే । గుణా
వర్తంత ఇత్యేవ యోవాత్పతి నేంగతే ॥ ౨౩ ॥ సమదుఃఖ సుఖః స్వస్థస్స మహా
ష్టాత్త కాంచనః । తుల్య ప్రియా ప్రియోధీర స్తుల్య నిందాత్మ సంస్తుతిః ॥ ౨౪ ॥
మానావ మానయో స్తుల్య స్తుల్యో మిత్రా రిపక్షయోః । సర్వారంభ పరిత్యాగీ
గుణాతీతస్స ఉచ్యతే ॥ ౨౫ ॥ మాంచయోఽవ్యభిచారేణ భక్తియోగేన సేవతే । స
గుణాన్ సమతీత్యైతాన్ బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే ॥ ౨౬ ॥ బ్రహ్మణోహి ప్రతి
ష్ఠాహమమృతస్యావ్యయస్య చ । శాశ్వతస్య చ దర్శన్య మఖస్మై కాంతికస్య చ ॥ ౨౭ ॥

హరిః ఓం - తత్సద్విశ్రీమహాభారతే - శతసహస్రీ కాయాం - సంహీ
తాయాం - వయస్వికాయాం శ్రీభీష్మ పర్వణి - భగవద్గీతా సూపనిషత్సు
బ్రహ్మవిద్యాయాం - యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే - గుణత్ర
యవిభాగయోగో నామ చతుర్దశోధ్యాయః.

పంచదశోధ్యాయః.

శ్రీభగవానువాచ. ఓం - ఊర్ధ్వమూల మధశ్శాఖ మశ్వత్థం ప్రాహురవ్య
యం । ఛందానియస్య ప్లవంగాస్తం వేదస వేదః తత్ ॥ ౧ ॥ అధశ్చోష్ణీర్వృణంచ ప్ర
సృతాస్తస్య శాఖాగుణ ప్రవృద్ధాని ఐయ ప్రవాళాః । అధశ్చ మూలాన్య సుసం
తతానికర్తృచ బంధీమనస్య లా ॥ ౨ ॥ సరూప మస్మే హతథోపలభ్యతే నాం
తోన చాదిగ్న చ సంప్రసిష్టాం । అశ్వత్థమేంసువిరూఢ మూల మసంగ శస్త్రేణాదృఢే
న చిత్వా ॥ ౩ ॥ తతః పదంతప్తేనూర్గితవ్యం యస్మిన్ తాననివర్తంతి భూయః ।
తమేవ చాద్యం పురుషం ప్రపద్యేయతః ప్రవృత్తిః ప్రసృతాపురాణీ ॥ ౪ ॥ నిర్వా
న మోహజితసంగదోషా అధ్యాత్మనిత్యవినివృత్త కామాః । ద్వంద్వైర్విము
క్తాస్సుఖదుఃఖ సంక్షేగచ్ఛంత్స మూఢాపదమవ్యయంతతత్ ॥ ౫ ॥ సతచ్ఛాయతే
నూర్వ్యోశశాంకోన పావకః । యద్గత్వానివర్తంతే తద్ధామ పరమం మమ ॥ ౬ ॥
మమైవాంశోఽపి లోకజీవభూతస్స నాతనః । మనష్షష్ఠానీంద్రియాణి ప్రకృతిస్థా

నికర్షతి॥ ౬ ॥ శరీరం యదవాప్నోతి యచ్చాప్యత్యామతీశ్వరః। గృహీత్వై
తాని సంయాతి వాయుర్గంధాని వాశయాత్॥ ౭ ॥ శ్రోత్రం చక్షుఃస్పర్శనంచర
సంఘ్రాణమేవచ। అధీష్ఠాయ మశ్నాపయం విషయానుపసేవతే॥ ౮ ॥ ఉత్క్రా
మంతస్థితం వాపి భుంజానం వా గుణాన్వితం । విమూఢానానుపశ్యంతి పశ్యంతి
జ్ఞానచక్షుషః॥ ౧౦ ॥ యతఃోయోగినశ్చైవ సంపశ్యంత్యాత్మస్య వస్థితం । య
తతోవ్యక్తతాత్మానోనైవ సంపశ్యంత్యచేతనః॥ ౧౧ ॥ యదాదిత్యగతంతేజో
జగద్భాసయతేభిలం । యచ్చంద్రమసి యచ్చాగ్నౌ తత్రేనోద్ధిమామకం॥ ౧౨
గామావిశ్వచ భూతాని ధారయామ్యహమోజసా । పుష్టామిచావధీస్సర్వా
స్సోమో భూత్వా రసాత్తకః॥ ౧౩ ॥ అహంచైశ్వానరో భూత్వా ప్రాణినాం
దేహమాశ్రితః । ప్రాణాపానసమాయుక్తపచ్యాన్మంచతుర్విధం॥ ౧౪ ॥
సర్వస్య చాహం హృది సన్ని విష్టోమతః స్త్రుప్తౌ గ్ధాకానవిరోహనంచ । వేదైశ్చ స
ర్వైరహమేవ వేద్యోవేదాంతశ్చ ద్వేషదైవ చాహం॥ ౧౫ ॥ ద్వావిమాపురు
షే లోకేక్షరశ్చాక్షర ఏవచ । త్వరస్సర్వాణి భూతాని కూటస్థోక్షర ఉచ్యతే॥ ౧౬
ఉత్తమః పురుషస్తస్యస్యం పరమాత్మేష్యదాస్మాతః । యోలోకత్రయమావిశ్వవి
భర్తవ్యయతఃశ్వరః॥ ౧౭ ॥ యస్మాత్తత్తమతీలోహమతురాదపిచోత్తమః । అ
తోస్తి లోకేవేదేచ ప్రధితః పురుషోత్తమః॥ ౧౮ ॥ యోమామేవ మసంమూఢో
జానాతి పురుషోత్తమం । స సర్వవిద్యజితమాంసర్వభావేనధారత॥ ౧౯ ॥ ఇతి
గుహ్యతమం శాస్త్రమిదమక్షం మయా నఘం । ఏతద్భుద్వా బుద్ధిమాన్ స్యాత్కృ
తకృత్యశ్చ భారత॥

౨౦॥

హరిః ఓం - తత్సనితి శ్రీమహాభారతే - శతసహస్రీకాయాం సంహితా

తాయాం - వయ్యాసిక్యాం శ్రీభీష్మపర్వణి - భగవద్గీతాసూపనిషత్సు

బ్రహ్మవిద్యాయాం - యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే - పురా

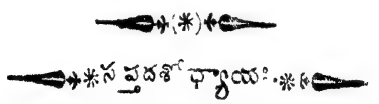
ణపురుషోత్తమయోగోనామ పంచదశోధ్యాయః॥

❧ పోడకోధ్యాయః. ❧

శ్రీభగవానువాచ. ❧— అభయంసత్త్వసంశుద్ధిజ్ఞానయోగవ్యవస్థితః।
 దానందమశ్చయజ్ఞశ్చస్వాధ్యాయస్తవఆర్జవం॥ ౧॥ అహింసాసత్యమక్రోధ
 స్త్రాగ్కాంతిఃపైశునందయాభూతెష్వలౌలుత్వంమూర్ధవంప్రీరచావలం।
 ౨॥ తేజఃక్షమాదుర్తిశ్శౌచమద్రోహూనాతిమానితా। భవంతిసంపదందైవీ
 మభిజాతస్యభారత॥ ౩॥ దంభోదర్శోభిమానశ్చక్రోధఃపారుష్యమేవచ। అ
 జ్ఞానంచాభిజాతస్య పార్థసంపదమాసురీం॥ ౪॥ దైవీసంపద్విమోక్షాయని
 బంధాయాసురీమతా। మాశుచస్సంపదందైవీమభిజాతోసిపాండవ॥ ౫॥ ద్వై
 భూతసర్గాలోకేస్త్విదైవఆసురీవచ। దైవోవిస్తరశఃప్రోక్తఆసురంపార్థమే
 శ్వణు॥ ౬॥ ప్రవృత్తించనివృత్తించజనానవిదురాసురాః। నశౌచంనాపిచాచా
 రోనసత్యంతేషువిద్యతే॥ ౭॥ అసత్యమప్రతిష్ఠంతేజగదాహురశీశ్వరం। అవ
 రస్తరసంఘాతంకిమన్యత్కామహేతుకం॥౮॥ ఏతాంబృష్టిమవష్టభ్యనష్టాత్తై
 నోల్పబుద్ధయః। ప్రభవంతుగ్రకర్తాఃక్షయాయజతోఽశుభాః॥౯॥ కామ
 మాశ్రిత్యదుష్కారందంభమానమదాన్వితాః। మోహద్భ్రమీత్వాస్వద్రాహణ
 ప్రవర్తంతేశుచివ్రతాః॥ ౧౦॥ చింతామపరిమేయాంచవ్రలయాంతాము
 వశ్రితాః। కామోపభోగవరమావతావదితిసంశ్చితాః॥ ౧౧॥ ఆశాపాశశ
 తైర్బుద్ధాఃకామక్రోధవరాయణాః। ఈహంతేశామభూగార్థమన్యాయేనా
 ర్థసంచయాత్॥౧౨॥ ఇదమద్యమయాలబ్ధమిమంప్రాప్స్యేమనోరథం। ఇదమస్త్రీ
 దమపిమేభవిష్యతిపునర్ధనం॥౧౩॥ అసామయాహతశ్చత్తుర్హవిష్యేచాపరాసపి
 ఈశ్వరోహనుహంభోగీసిద్ధోహంబలవాన్సుఖీ॥౧౪॥ ఆధ్యోభిజనవానస్త్రీకో
 న్యోస్త్రీసదృశోమయా। యత్యేదాస్యామిమోదిష్య ఇత్యజ్ఞానవిమోహితాః॥
 ౧౫॥ అనేకనిత్రవిభాగంతామోహజాలసమావృతాః। వ్రసక్తాఃకామభోగేషు
 పతంతిసరశ్చేశుచౌ॥౧౬॥ ఆత్మసంభావితాఃస్తస్థిభాధనమానమదాన్వితాః।

యజంతే నామయజ్ఞైస్తే దంభేనావిధిభూర్వకం॥ ౧౭ ॥ అహంకారంబలంబ
ర్వంకామంక్రోధంచ సంశ్రితాః॥ మామాత్మవరదేహేషు ప్రద్విషంతో భ్య
సూయకాః॥ ౧౮॥ తానహంద్విషతః కూరతా నంసారేషు సరాధమాకా॥ ౧౯॥
పామ్యజన్త్రమశుభానాసురీష్యేవయోనిషు॥ ౨౦॥ ఆసురీంయోనిమావన్నా
మూఢాః ప్రియనిజస్తసి॥ మామప్రాప్త్యైవకాంతేయతతోయాంత్యధమాంగ
తి॥ ౨౧॥ త్రివిధంసరకస్యైతద్వారంనాశనమాత్మనః॥ కామః క్రోధస్తదా
లోభస్తస్మాదేతత్ప్రియంత్యజ॥ ౨౨॥ ఏతైర్విముక్తః కాంతేయతమోద్వా
రైస్తీర్ధిర్నరః॥ ఆచరత్యాత్మనః శ్రేయస్తతోయాతిపరాంగతిం॥ ౨౩॥ య
శ్చాస్త్రస్థిమత్సృజ్యతరతే కామకారతః॥ ససస్థిన్నవాప్నోరీనసుఖంస
వరాంగతిం॥ ౨౪॥ తస్మాచ్ఛాస్త్రం ప్రమాణంతేకార్యకార్యవ్యక్తతా
భాత్యాశాస్త్రవిధానోక్తంకర్తవ్యమిహస్థి॥ ౨౫॥

హరిః ఓం- తత్సద్విత్ శ్రీమహాభారత- శతసహస్రీ కావ్యం- గా
హితాయాం- వయ్యాసేక్యాం శ్రీభీష్మవర్షణి- భగవద్గీతా సావని
పశ్యన్ బ్రహ్మవిద్యాయాం- యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదా
దైవాసురసంవద్విభాగయోగోనామ- షోడశోధ్యాయః.

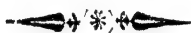

—*అర్జునఉవాచ*—యే శాస్త్రవిధిమున్సృజ్యమాః
స్వితాః॥ తేషాంసిష్ఠాతుకాకృష్ణసత్వమాహూగజన్త్రసః॥ ౧॥ *
నువాచ*— త్రివిధాభవతిశ్రద్ధాదేహీనాంసాన్వధాః॥ జా
నీచైవతామసీచేతితాంశ్చ॥ ౨॥ సత్త్వానురూపాసర్వస్య
రతః॥ శ్రద్ధామయోయంపురుషోయోయచ్ఛ్రద్ధస్సవీవసః॥ ౩॥ యజంతే
త్వికాదేవాః॥ యజంతీరతౌసిరాజసాః॥ ప్రేతాః భూతగణాంశ్చాశ్వేయ
జులేతామసాజనాః॥ ౪॥ అశాస్త్రవిహితం ఘోరంతవ్యస్తేయేషావజనాః॥

దంభాహంకారసంయుక్తాః కామరాగబలాన్వితాః॥ ౫॥ కన్యాయంతశ్శరీర
 స్థంభూనగ్రామమచేతసః । నూంజైవాంతశ్శరీరస్థంతాన్విధ్యాసురని
 శ్చయాన్॥ ౬॥ అహరస్తవ్విపర్యస్త్యత్ర విభోభవతీప్రియః । యజ్ఞస్తవస్త
 థాదానంతేషాంభేః మిమంశ్యణు॥ ౭॥ ఆయస్సత్వబలారోగ్యసుఖప్రీతివి
 వర్ధనాః । రస్యాస్మిద్ధాస్తిరాహృద్యాఅహరాస్యాన్వీకప్రియాః॥ ౮॥ కట్వ
 మ్మలవణాత్పుష్కీన్మరూక్షవిదాహినః । అహారారాజసస్యేష్టాదుఃఖశోకామ
 యప్రదాః॥ ౯॥ యతయామంగతరసంపూతివర్యుషితంచయత్ । ఉచ్ఛిష్ట
 మపిచామేత్యంభోజసంతాపసప్రియం॥ ౧౦॥ అఫలాకాంక్షీభిర్యజ్ఞోవిధిదృ
 ష్టోయత్తజ్యతే । యజ్ఞవ్యమేవేషినస్సమాధాయససాత్వికః॥ ౧౧॥ అశినం
 ధాయతుఫలందంభార్థమపిచైవయః । ఇజ్యతేభరతశ్రేష్ఠతంయజ్ఞంవిధిరా
 జసం॥ ౧౨॥ విధిహీనమనృష్టాన్నంమంత్రహీనమదశీఽం । శ్రద్ధావిరహితం
 యజ్ఞంతాపసంపరిచక్షతే॥ ౧౩॥ దేవద్విజగురుప్రాజ్ఞపూజనంతౌచమాజ్ఞ
 వం । బ్రహ్మచర్యమహింసాచశాఢీరంతవడచ్యతే॥ ౧౪॥ అనున్వేగకరంబ
 క్యంసత్యంప్రియహితంచయత్ । స్వాధ్యాయాభ్యాససంచైవవాఙ్మయంత
 వడచ్యతే॥ ౧౫॥ మనఃప్రసాదసామ్యత్వంమానమాత్మవినిగ్రహః । భావ
 సంకుద్ధిరిత్యేతత్తపోమానసముచ్యతే॥ ౧౬॥ శ్రద్ధయాపరయాతత్తంతవస్త
 త్త్రివిధంసరైః । అఫలాకాంక్షీభిర్యజ్ఞైస్సాత్వికంపరిచక్షతే॥ ౧౭॥ సత్కా
 రమానపూజార్థంతపోదంభేనచైవయత్ । క్రియతేతతిహప్రోక్తంరాజసం
 చలమధుః॥ ౧౮॥ మూఢగ్రాహేణాత్మనోయత్ప్రీడయాక్రియతేతవః ।
 పరస్యోత్సాదనార్థంవాతత్తామసముదాహృతం॥ ౧౯॥ దాతవ్యమితియద్దా
 నందీయతేనుపకారిణే । దేశేకాలేవపాత్రేచతద్దానంసాత్వికంస్త్వతం॥
 ౨౦॥ యత్తుప్రత్యవకారార్థంఫలముద్దిశ్యవాపునః । దీయతేచపరిక్లిప్తంత
 ద్రాజనముదాహృతం॥ ౨౧॥ అదేశకాలేయద్దానమపాత్రేభ్యశ్చదీయతే ।
 అసత్కృతమపజ్ఞాతంతత్తామసముదాహృతం॥ ౨౨॥ ఓంతత్సదినిర్దేశో

పురా॥౨౩॥ తస్మాదోమిత్యదాహ్మత్యయజ్ఞదానతపఃక్రియాః॥ ప్రవర్తంతే
విధానోక్తాస్సతతం బ్రహ్మవాదినాం॥ ౨౪॥ తదిత్యనభిసంధాయఫలంయజ్ఞ
తపఃక్రియాః॥ దానక్రియాశ్చవివిధాఃక్రియంతే మోక్షకాంతీభిః॥ ౨౫॥ స
ద్భావేసాధుభావేచసదిత్యేతన్ప్రియజ్యతే । సశస్తేకర్మణితథాసచ్చబ్దః
పార్థయజ్యతే॥ ౨౬॥ యజ్ఞేతపసిదానేచస్థితిస్సదితిచోచ్యతే । కర్మచైవత
దర్థియంసదిత్యేవాభిధీయతే॥ ౨౭॥ అశ్రద్ధయాహుతందత్తంతపస్తప్తంకృ
తంచయతే । అసదిత్యచ్యతేపార్థనచతత్ప్రేమ్యనోత్తమా॥ ౨౮॥

హరిఃఓం-తత్సదితీమహాభారతే- శతసహస్రీ కాయాం- సం
హితాయాం-వయ్యాసీక్యాం శ్రీభీష్మపర్వణి-భగవద్గీతాసూపనిష
త్సుబ్రహ్మవిద్యాయాం - యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే -
శ్రద్ధాత్రయవిభాగయోగోనామ- సప్తదశోధ్యాయః. *

—*అష్టాదశోధ్యాయః.*—

—*బర్హునడవాచ.*— సన్న్యాసస్వమహాబాహూతత్వమిచ్ఛామి
వేదితం । త్యాగస్యచహృషీకేశపృథిక్క్రేణిషూదన॥౧॥ —*శ్రీ భగవాను
వాచ *— కామ్యానాంకర్మణాంన్యాసంసన్న్యాసంకవయోవియః । సర్వక
ర్మఫలత్యాగంప్రాహుస్త్వ్యాగంవిచక్షణాః॥ ౨॥ త్యాజ్యందోషపదిత్యేకేక
ర్మప్రాహుర్నసిషిణః । యజ్ఞదానతపఃకర్మనత్యాజ్యమితీచావరే॥ ౩॥ నిశ్చ
యంశృణుమేతత్త్యాగేభరతసత్తమ । త్యాగోహిపురుషవ్యాఘ్రిత్రివిధ
స్సంప్రకీర్తితః॥౪॥ యజ్ఞదానతపఃకర్మనత్యాజ్యంకార్యమేవతత్ । యజ్ఞో
దానంతపశ్చైచపాపనానిమసిషిణామ్॥ ౫॥ ఏతాన్యపితుకర్మాణిసంగంత్య
త్వాఫలానిచ । కర్తవ్యానీతిమేపార్థనిశ్చితమతముత్తమం॥ ౬॥ నియతస్యకు
శసాంశఃకరణోనోపపద్యతే । ఘోహోత్స్నవరిత్యాగసామసఃషణ్డీర్తితః॥

ద్వింధావిందతి తచ్చృణు || ౪౫ || యతః ప్రవృత్తిరూభృతానామేనసర్వవి
 వంతతం | స్వకర్మణాతమధ్యచ్ఛస్థినిద్ధివిందతిమానవః || ౪౬ || శ్రేయాణా
 వ్యధర్మోవిగుణఃపరధర్మాస్సవనుష్ఠితాత్ | స్వభావనియతంకర్మకుర్వన్నా
 ప్నోతికింబివం || ౪౭ || సహజంకర్మకాంతేయసవోషమపినత్యజేత్ | సర్వా
 రంభాహిదోషేణధూమేనాగ్నిరివాప్యతాః || ౪౮ || అసక్తబుద్ధిస్సర్వత్రజి
 తాత్మావిగతస్పృహః | నైష్కర్మస్థినిద్ధింపరమాంసన్యాసేనాధిగచ్ఛతి || ౪౯ ||
 సిద్ధింప్రాప్తోయథాబ్రహ్మతథాప్నోతినిబోధమే | సమాసేనైవకాంతేయ
 నిష్ఠాజ్ఞానస్యయావరా || ౫౦ || బుద్ధ్యావిశుద్ధయాయక్రోధత్యాత్మానంనియ
 మ్యచ | శబ్దాదీవిషయాంస్త్యక్త్వా రాగద్వేషావృద్ధస్యచ || ౫౧ || వివిక్తసే
 వీలఘ్నోయతవాక్కాయమానసః | ధ్యానయోగవగోచ్యంవైరాగ్యంస
 ముపాశ్రితః || ౫౨ || అహంకారంబలందర్పంకామంక్రోధంపరిగ్రహం | వి
 ముచ్యంతిమత్స్యాంతోబ్రహ్మభూయాయకల్పతే || ౫౩ || బ్రహ్మభూతః ప్రస
 న్నాత్మనశోచతినకాంతతి | సమస్సర్వేషుభూతేషువద్భక్తింలభతేషరాం ||
 ౫౪ || భక్త్యామామభిజానాతియావాక్యైశ్చస్థితవృతః | తతోమాంతస్య
 తోజ్ఞాత్వావిశతేతదనంతరం || ౫౫ || సర్వకర్మాజ్యపినదాకుర్వాణోమద్వ్య
 పాశ్రయః | మత్ప్రసాదాదవాప్నోతిశాశ్వతంపదమమ్యయం || ౫౬ || చేత
 సాసర్వకర్మాణిమయిసస్యస్యమత్సరః | బుద్ధియోగముపాశ్రిత్యమచ్చిత్రస్స
 తతంభవ || ౫౭ || మచ్చిత్రస్సద్గుణాణిమత్ప్రసాదాత్తరిష్యసి | అథచేత్త్వ
 మ్మహంకారాన్నశ్రోష్యసివిసంత్యజి || ౫౮ || యద్యహంకారమాశ్రిత్యనయో
 త్యగితిమస్యసే | మిధైశ్యవ్యవసాయస్తే ప్రకృతిస్తావనియోత్యగితి || ౫౯ ||
 స్వభావజేనకాంతేయనిబద్ధస్సేవనకర్మణా | కర్తుంనేచ్ఛసియన్తోహత్కూ
 రిష్యస్యవశోపితత్ || ౬౦ || ఈశ్వరస్సర్వభూతానాంహృద్దేశేర్జునతీవృక్షభ్రా
 మ్యయోనసర్వభూతానియంత్రాయాధానిమాయయా || ౬౧ || తమేవశరణం

ధ్యాన్యతి॥ ౬౨॥ ఇతి తేజానమాభ్యాశం గుహ్యదుహ్యతరం మయా । విమ
 జ్ఞైశ్చ తదశేషేణ యథేచ్ఛాసి తథా కరు॥ ౬౩॥ సర్వగుహ్యతమం ఘాయశ్చ
 బుష్మిపరమం వచః । సప్తాసి మేదృథ ఇతి తతో వత్స్యామి తేహితం॥ ౬౪॥ మ
 న్మనాభవమద్భక్తో మద్యాజీమాంసమస్కరు । మామేనైవ్యసి సత్యం తే ప్రతి
 జానే ప్రియోసి మే॥ ౬౫॥ సర్వధర్మైకపరిశ్రద్ధమామేకం శరణం వ్రజ । అ
 హంత్యా సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి మా శుభః॥ ౬౬॥ ఇదంతేనాతప
 స్సాగ్రయానాభక్తాయ కదాచన । న చాశుక్రావచేవాచ్యం సచ మాంయోభ్య
 నూయః॥ ౬౭॥ య ఇదం పరమం గుహ్యం మద్భక్తైర్వేదాన్యతిః । భక్తిః మయి
 పరాంకృత్వా మామేనైవ్యశ్యసంశయః॥ ౬౮॥ న చ తస్మాత్తనమ్యే హకస్య
 జ్ఞేప్రియకృత్తనః । భవితా నచ మే శస్త్రాగ్రశ్యోప్రియభరో భువి॥ ౬౯॥ అ
 భ్యేవ్యతేచ య ఇంధన్యం సంవాదమామయోః । జ్ఞానం జ్ఞేవతేనాహమి
 ష్టస్యామి తిమేమతిః॥ ౭౦॥ శ్రద్ధావాననసూయస్త్వస్య బయాదపియోనరః ।
 సోపిముక్తస్సుభాక్లోకాకాప్రాప్నుయాత్సుగ్ధైర్దృశాం॥ ౭౧॥ కచ్చి తే
 తచ్ఛ్రీతం పార్థ త్వయైకాగ్రేణ చ తస్మాకచ్చిదజ్ఞానం మోహాః ప్రజ్వలే
 ధనంజయ॥ ౭౨॥ * అర్జున ఉవాచ * - సప్తాహే హస్త్యశ్చైర్భాతృవృత్తి
 సాదాస్తయః చ్యుశ్చి తోస్త్రిగతసందేహః కరిష్యే పచనంశచ ॥ ౭౩॥ సంజయ
 ఉవాచ. ఇత్యహం వాసుదేవస్య పార్థస్య చ మహాత్మనః । సంవాదమిమమత్రై
 వ మద్భుతం రోమహర్షణం॥ ౭౪॥ వ్యాసప్రసాదాచ్ఛ్రీతవానేతద్గుహ్యం ।
 హం వరం యోగం యోగేశ్వరాస్కృష్టాత్సాత్మాత్మధియతస్వయం॥ ౭౫॥
 రాజకసంస్తృత్య సంస్తృత్య సంవాదమిమమద్భుతం । కేశి వార్జునయోః పు
 ణ్యం హృష్యామి చ ముహుర్ముహుః॥ ౭౬॥ తచ్ఛసంస్తృత్య సంస్తృత్య ఏత్యరూప
 మతగ్దుతం హరేః విసయోమేమహారాజకహృష్యామి చ సుసంప్రసం॥ ౭౭॥

యత్ర యోగేశ్వరః కృష్ణో యత్ర పార్థోధర్మః తత్ర శ్రీర్విజయోభూ
 భుక్తావానీతిర్వచిర్వచః॥ ౭౮

హరిః ఓం-తత్సదితి శ్రీ మహాభారతే-శతసహస్రీ కాయాం-సంహి
 తాయాం-వయ్యసిక్యాం, శ్రీ భీష్మపర్వణి-భగవద్గీతాసూపనిషత్సు
 బ్రహ్మవిద్యాయాం- యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే-సర్వో
 పనిషదర్థప్రతిపాదకమోక్షయోగోనామ-అష్టాదశోధ్యాయః. *

శ్రీకృష్ణార్జునః॥

శ్రీభగవద్గీతాసూప్తా.

